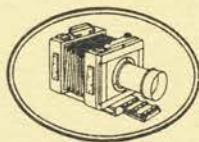

OBJEKTIV

Nr. 59

December 1992

Dansk Fotohistorisk Selskab

Indhold

- 1 DA H.C. ANDERSEN SÅ EPIDIASKOPBILLEDER
DEN 2. APRIL 1875.
Flemming Berendt.
- 8 ET CONTAINERFUND AF KULTURHISTORISK
VÆRDI.
Flemming Berendt.
- 16 SVENSK KAMERAPRODUKTION
- IKKE KUN HASSELBLAD.
Claes-Göran Hedeby.
- 24 AT SE DOBBELT....
STEWIN - ET STEREOSYSTEM TIL LEICA.
Poul Winstrøm.
- 31 VERDENSUDSTILLINGEN 1851.
Hans Berggreen
Det Kgl. Bibliotek.
- 38 CONTESSA-NETTEL FABRIKKEN 1911.
Karl Otto Kemmler. (Club Daguerre).
Overs: Steen Hesager.
- 47 FREMTIDEN I 3-D
- EKSPERIMENTARIUM.
Peter Norrild.
- 53 BOGANMELDELSER.
- 56 SAMLERDILLEN.
- 58 KONTAKTEN.
- 60 DIT OG DAT.

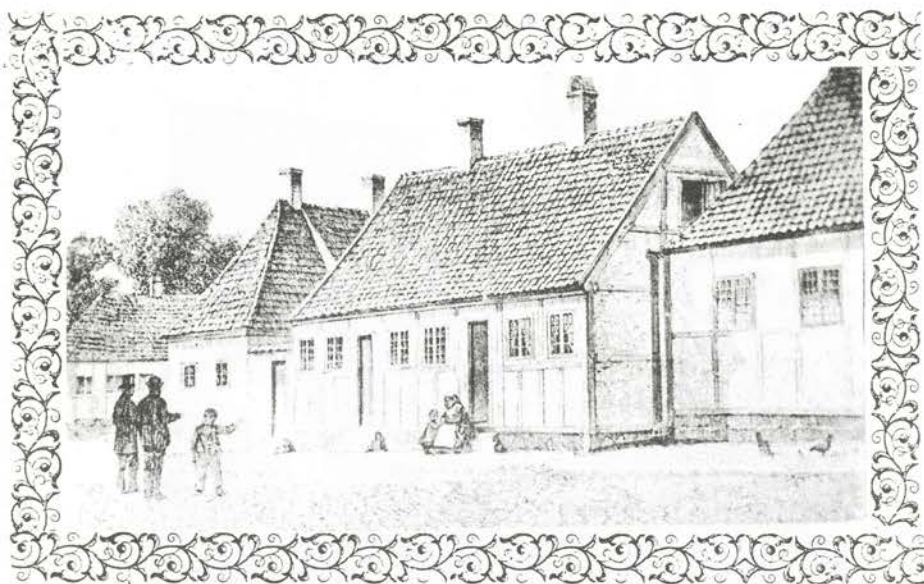

Dette nummer er udgivet med velvillig
bistand fra Kodak a.s. - Grafisk Division

Objektivs allestedsnærværende fotograf har "aftaget" årets julenisser. De kære væsener fandt han på loftet i Danmarks Fotomuseum i færd med allehånde spilopper. Foto: L. Felt - fotograf i Mørke.

Da H.C. Andersen så epidiaskopbilleder

Den 2. april 1875

"Det lille fremstaaende Huus, med Renden ned ad Muren, skraaes over for jomf: Jensenius, vil jeg rigtignok heller have, det kunde De jo paa en fiin Maade sige Faderen. Jeg vilde saa gjerne have just Heggen hvor man seer Vandrenden; thi det er dog oppe i den mine Forældre have deres semiramiske Have" (0)

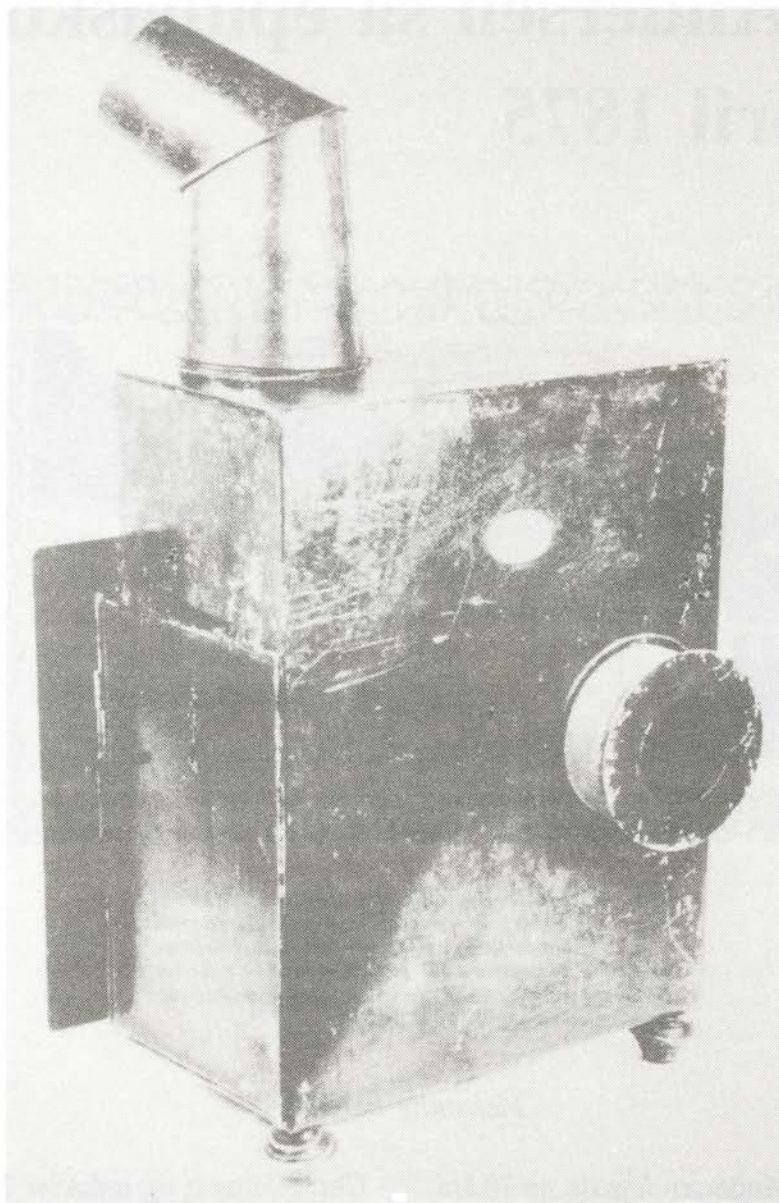
Flemming Berendt

Eventyrdigteren H.C. Andersen fejrede sin 70 års fødselsdag hos familien Melchior på Højbro Plads 21. Huset, som havde været i familiens eje siden 1851, blev den 2. april 1875 rammen om et usædvanligt middagsselskab. Da digteren skulle nå festforestillingen i Det Kongelige Teater med "Den nye barselstue" og "Liden Kirsten" på programmet, var festmiddagen sat til kl. 17.00. Efter formiddagens besværligheder modtog frøken Louise Melchior den sammensunkne og gispende aldrende digter i gadedøren. H.C. Andersen måtte tage sæde i entréen og falde til ro, før han viste sig for de forsamlede gæster. Husets to døtre, Johanne Louise og Harriet Melchior havde forfattet menukortet, der var illustreret af maleren C.F. Aagaard. Menuen var sammensat af lutter eventyrtitler og gav samtidig indtryk af, hvad man forstod ved en "stor" middag i Christian IX's madkære København. Ved bordet var digteren lykkelig og stærkt grebet af den megen hyldelse. Dæmpet musik lød fra det tilstødende lokale, men aftenens højdepunkter var en vise af

Chr. Richardt og redaktør Bille's spirituelle festtale, der ledsagedes af "tågebilleder", som H.C. Andersen kaldte dem, fremstillet af amatørfoto-grafen Israel Berendt Melchior. De viste digterens liv og levned i alle dets facetter. Takket være museumsinspektør Niels Oxenvad's læsning af Objektiv dukkede de 14 hidtil påagtede "lysbilleder" frem af H.C. Andersen museets arkiv. Vi præsenterer hermed et udvalg af billederne, som har været fremvist via et epidiaskop. De mange fødselsdagsgratulanter havde aldeles overvældet den svagelige og sygdomsprægede digter, som i dagbogen for den 2. april skriver følgende vemodige ord:

"Hvilken dejlig, storartet Dag, og dog, hvor ynkeligt er mit Legeme til at bære al den Vel-signelse fra Gud! Jeg kunde ikke sove, da jeg kom tilsens overvældet af Tanker og Taknemmelighed.

De 14 billeder kan være blevet forevist i et epidiaskop som dette. Epidiaskop ca. 1873-78. Fabrikat C. Eckenrath Berlin. Beregnet til papirbilleder og glasnegativer. Et vippespejl kunne udskiftes med snekke/objektiv. Lyskilden var petroleum.

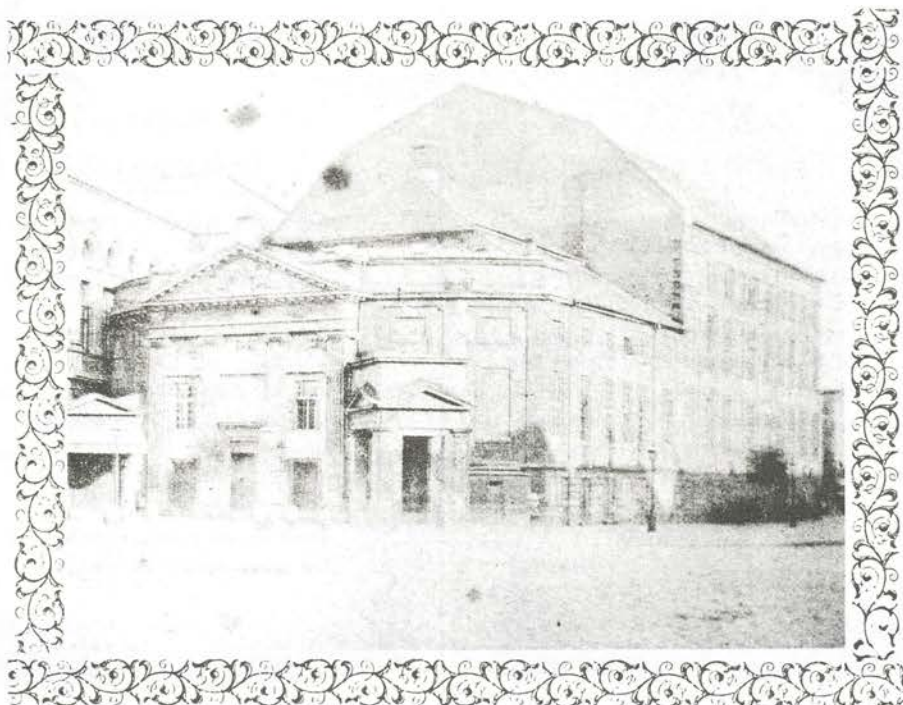
Epidiaskopet til projektion af både gennemsigtige og ugenomsigtige billeder fremkommer i København omkring 1860erne. De første konstruktioner gør brug af sollyset, senere anvendes stearinlys og petroleum. Det anvendte apparat ved fødselsdagen har givet et lille og svagt "rågebillede".

De 14 billeder er i formatet 12,5x8 cm, halvmat overflade og kantet med en rød stregbort.

"Mandagmorgen den 6. September 1819 saae jeg fra Frederiksberg Banke første Gang Kjøbenhavn; derude steg jeg af med min lille Bylt og gik igjennem Haven, den lange Alle og Forstaden ind i Byen" (1).

"Jeg stod nu uden for det Sted, som laae mit Hjerte saa nær. Jeg gik rundt om, saae paa det fra alle Sider, og bad ret i Hjertet Vor Herre, lade mig komme derind og blive en god Skuespiller" (2).

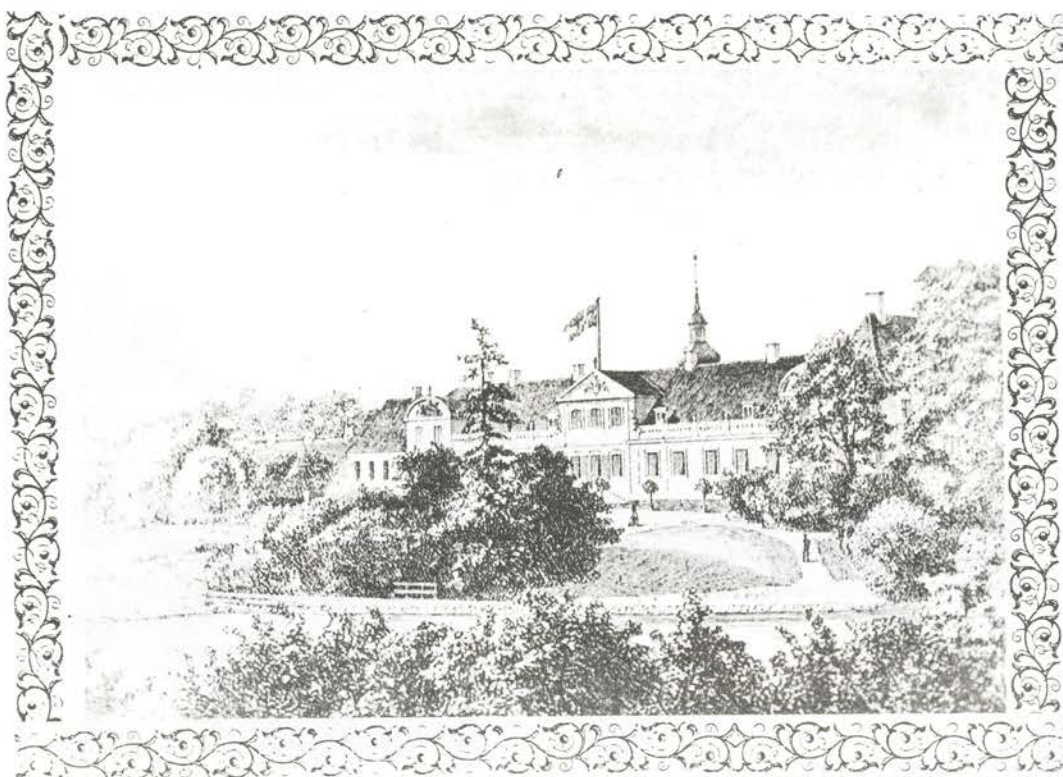

Eventyrmenuen.

 <p style="text-align: center;">DINER</p> <p style="text-align: center;">D. 2^{den} APRIL 1875.</p> <p>„Nabofamilierne“ (Østers)</p> <p>„Suppe paa en Polsepind“</p> <p>„Fra Andegaarden“ (Kalkuner)</p> <p>„Under Piletræet“ (Champignons)</p> <p>„Hvad man kan hitte paa“ (Indbagte Brisler med grønne Erter)</p> <p>„Fem fra en Kertebølg“</p> <p>„Noget“ (Lax med Asparges)</p> <p>„Kjærestefolkene“ (Viingelée)</p> <p>„De vilde Svaner“ (Fuglevildt)</p> <p>„Alt paa sin rette Plads“ (Smørrebrød og Ost. Selleri og Røddiker)</p> <p>„Spørg Amaøgermo'er“</p> <p>„Lisjomfruen“ og „Sneemanden“</p> <p>„Deilig“ (Dessert)</p>	 <p style="text-align: center;">NOGET AF „FLASKEHALSEN“</p> <p>„Det gamle Huus“ (Chateau Guiraud)</p> <p>„Fra Spanien“ (Sherry)</p> <p>„Springfyrene“ (Champagne)</p> <p>„Det er ganske vist“ (Bordeaux)</p> <p>„Verdens deiligste Rose“ (Chateau Larose)</p> <p>„Hun duede ikke“ (Madeira)</p> <p>„Moster“ (Veuve Clicquot)</p> <p>„Gjemt er ikke glemt“ (Gl. Madeira)</p> <p>„Den sidste Perle“ (Malvasier)</p>
--	---

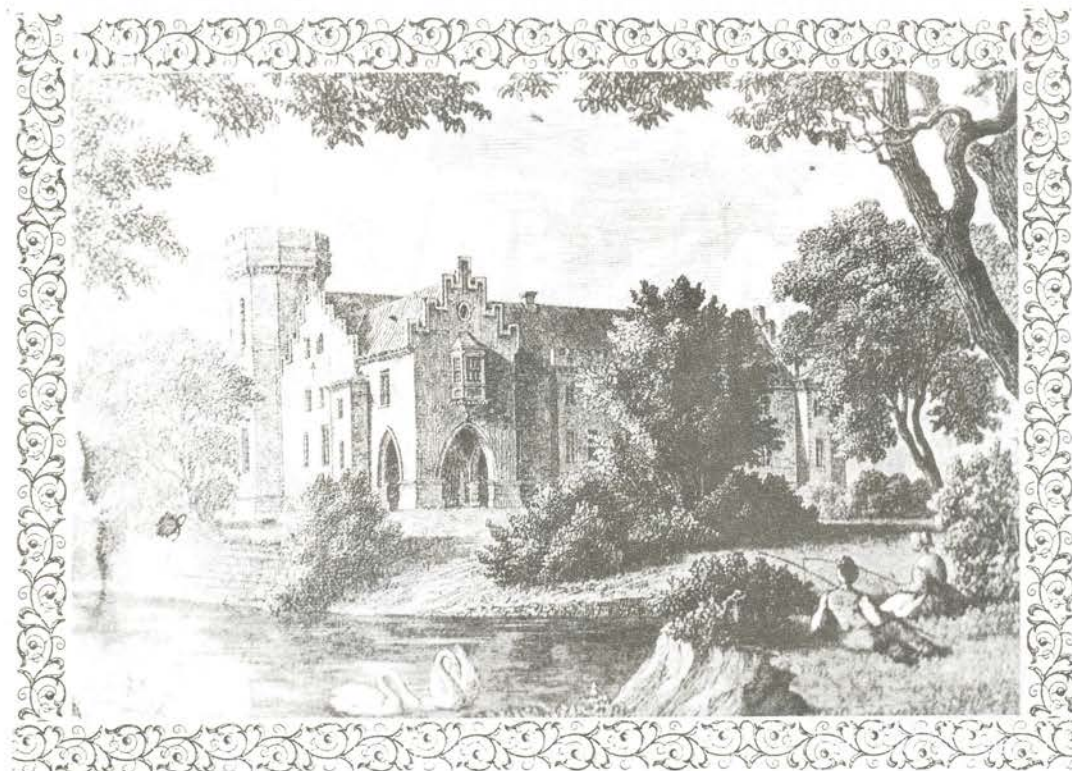
Originaltryk i privat eje.

Bregentved.

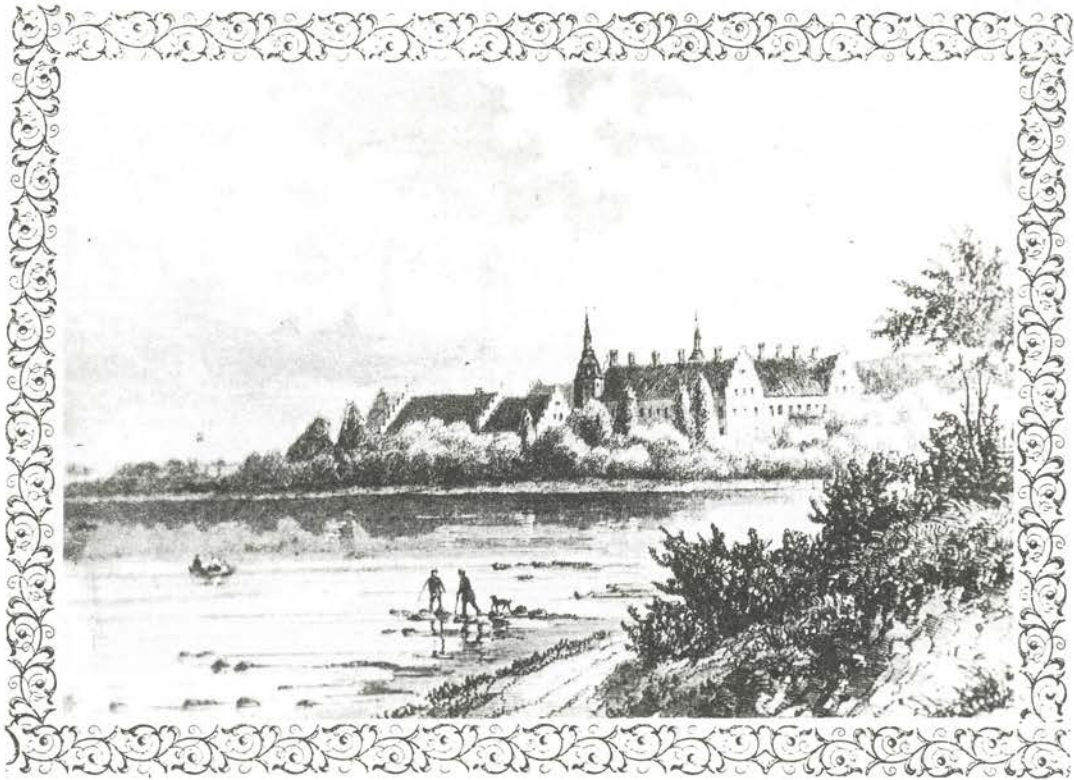
"Haven selv er saaledes, som man intet andet Sted, i Landet finder den, man har ganske Skuet af en stor engelsk Park" (3).

Basnæs.

"Fra mit Vindue er en smuk Udsigt over store Belt lige til Langeland og daglig seer jeg Dampskibene fra Kjøbenhavn til Flensborg" (4).

Holsteinborg.

"De ved nok, at Deres Navn aldrig nævnes paa Holsteinborg uden med Venskab og Kjærlighed" (5).

"Han har jo ikke noget paa! raabte til sidst hele Folket. Og det krøb i Kejseren, thi han syntes, de havde Ret, men han tænkte som saa: "Nu maa jeg holde Processionen ud". Og saa holdt han sig endnu stoltere, og kammerherrerne gik og bar paa Slæbet, som slet ikke var der" (6).

Det kgl. Bibliotek.

Den 26. september 1874 poserede H.C. Andersen for fotograf Georg E. Hansen. På billedets bagside har digteren skrevet en venlig erindring til sin ven Robert Henriques 1875. (Det Kgl. Bibliotek).

Alt farer hen som Vinden,
Her er ei blivende Sted.
Snart svinder Rosen paa Kinden,
Smilet - og Taarerne med.

Hvorfor være bedrøvet?
Hen farer Sorg og Fortræd.
Alt farer hen som Løvet,
Tiden og Mennesket med!

Alt er Forsvinden - Forsvinden,
Ungdom, dit Haab og din Ven.
Alt farer hen som Vinden
Og kommer aldrig igjen".

Den 24. 26. og 30. september 1874 bliver formodentlig de sidste fotografier af H.C.A. optaget af kgl. hoffotograf Georg E. Hansen. I sin dagbog beskriver H.C.A. disse besøg: 24/9. "Kjørte med Sporvogn til Fotograf Hansen, hos hvem jeg skal sidde Lørdag kl. 11. Gik fra ham til Sporvognen i stærk Blæst og kjørte til Rosenvænget". 26/9. "Gik Klokkeren til Hoffotograf Hansen og blev der tandløs, som jeg er fotograferet i Cabinets og enkelt Kort-format". 30/9. "Gik til Kongens Nytorv og kjørte saa med Sporvogn til Fotograf Hansen hvor jeg fik to smukke Portrætbilleder af mig som gammel Mand".

NOTER:

0. 1. Ukendt tegner.
2. Det Kgl. Teater (foto).
3. H.C.A. til Henriette Collin 24/7 1842.
4. H.C.A. til Edv. Collin 5/5 1856.
5. Grevinde Mimi Hostein til H.C.A. 4/1 1868.
6. H.C.A. "Kejserens ny Klæder".
7. H.C.A. til Henriette Hanck 28/10 1836.
8. Tegning af Lorenz Frølich.

Et containerfund af kulturhistorisk værdi

Fotografier fra Carl Allers etablissement genfundet

Carl Aller fotograferet i 1887.

*Laura Aller - igennem et langt liv
Carl Allers hustru og trofaste medarbejder. Hun var primus motor ved
dets fødsel og bar en stor del af
æren for dets succes!*

Flemming Berendt

Louis Daguerre's opfindelse af fotografiet (daguerreotypiet) i 1839 blev starten på et urgammelt ønske om at tilfredsstille menneskets behov for visuelle oplevelser. Det franske blad La Revue Francaise skrev få dage efter opfindelsens proklamation den 19. august 1839:

"Disse smukke billeder, som kun kan ses i rige og kunstelskende saloner, vil snart hænge også i arbejdere og bønders enkle boliger".

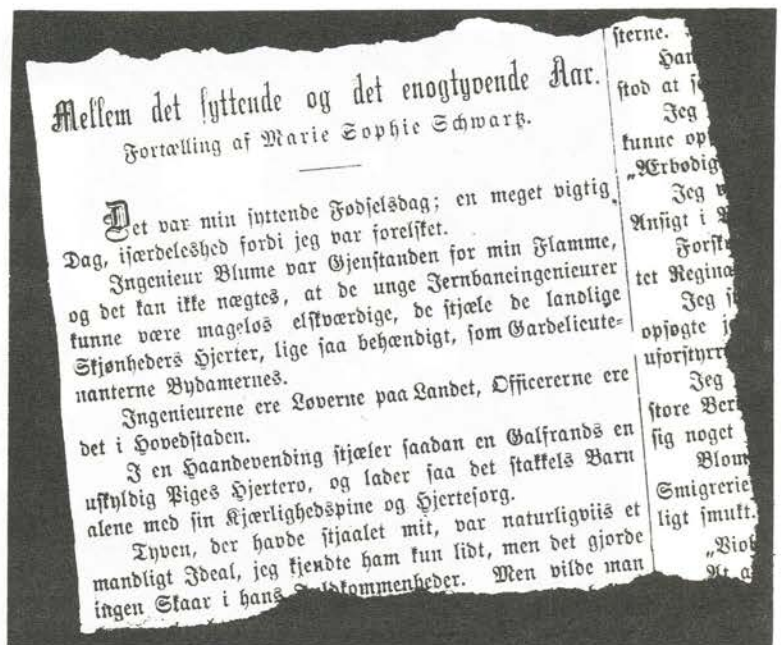
Men vejen frem til den fotografiske trykmetode skulle blive lang og besværlig. To afgørende begebenheder frem mod målet skulle blive den engelske maler og kobberstikker, Thomas Bewick's, specielle træsnitteknik, xylografi, fra ca. 1780,

samt Alois Senefelders opfindelse af litografiet (kemisk tryk) i 1798. Disse to opfindelser blev banebrydende og kom til at opfylde et billedbehov, man næppe havde drømt om. Utallige opfindelser for billedgengivelse så dagens lys: diagraf, agatograf, hyalograf, quarrégraf, pronopiograf m.fl. Alligevel skulle der gå 100 år, før det blev muligt at trykke det endelige mål, et FOTOGRAFI. Æren herfor tilskrives adskillige - bl.a. Max Levy, Philadelphia, USA, der som den første, i slutningen af 1880'erne, konstruerede et glasraster. Dette var forudsætningen for trykning af halvtonebilleder.

Det første nummer udkom den 7. januar 1877. Pris 42 øre pr. måned.

Starten på 1. kapitel af Familie Journalens første fortsatte roman. Formentlig er forfatternavnet et pseudonym for Laura Aller, som i begyndelsen skrev stort set hele bladet.

Carl Allers personale uden for trykkeriet i hestestalden Blågårdsgade 32. Laura Aller står i døren - med penneskaffet i munden. Den del af oplaget, der skal sendes pr. post, er ved at blive gjort klar på trækvognen - endnu var der ikke råd til hestekøretøj. Det er Carl Aller, der har taget billedet.

Bordet er dækket af eksemplarer af Illustreret Familie Journal. Udsmykningen er personligt præget (billeder på væggen, foto af husfruen?). Fornemt tapet på væggen. Bøger i reolen. Telefon. Alt peger på en fremtrædende persons kontor - måske redaktørens?

Samtlige billedtekster er udarbejdet af museumsinspektør Ervin Nielsen. Danmarks Grafiske Museum, Odense.

Carl Aller

En ikke helt ukendt dansker kom til at spille en betydelig rolle, nemlig grundlæggeren af Illustreret Familie-Journal Carl Aller (1845-1926) (1). Han begyndte at udgive "Nordisk Mønster Tidende" i 1874 og Familie-Journalen fra 1877, og havde store ambitioner for billedtrykning i sine blade. Carl Aller havde i 1869 modtaget det Ørsted'ske legat for en opfindelse, der gik ud på at trykke litografier med metalplader. Motiverne blev som noget helt nyt overført ad fotografisk vej. Han brugte metoden til bl.a. at påvise overfor Nationalbanken, at dens nye 50 og 100 kr.

sedler fra 1875 meget let kunne eftergøres. Carl Aller havde set betydningen af den fotografiske opfindelse, og besluttede at lade sit trykkeri og forlag gennemfotografere af fotograf F.P. Breiningen. Man bliver enige om, at billederne skal være virkelighedstro og gengive arbejdsituationer. Der bliver optaget ca. 84 billeder både som positive og negative optagelser. Et udvalg af billederne bliver publiceret i Illustreret Familie-Journal den 25. november 1880. Mange år efter, på ukendt vis, havner diapositiverne hos en slægtning til Carl Aller - og her begynder vor historie!

Aller blev efterhånden en stor bladvirksomhed. Dette krævede også en større administration. I forgrunden ses to kontormedarbejdere, mens mændene i baggrunden sandsynligvis er skrivende medarbejdere på bladene.

Et containerfund

Enhver samler af fotografika lader altid blikket fordybe sig i en opstillet container. I 1962 stod en sådan på Strandvejen, og var ved at blive fyldt med affald. Et mangeårigt medlem, Axel Gram Møller - storsamler, og på evig jagt - fandt en aflang trækasse indeholdende en samling sort-hvide glasdiapositiver.

A.G. Møller studerede klenodiet og konstaterede at motiverne var fra Carl Aller's etablissement. Fire år senere fik jeg forevist de mange glasplader og mente at her var nok en historie at fortælle. Axel Gram Møller gav mig lov til at gøre brug af billederne i vort blad - blot jeg til sidst overgav dem til Danmarks Fotomuseum i Herning.

Samtlige plader blev affotograferet af Illustreret Familie-Journal ved Michael Aller, og et sæt billeder overgivet til Det Kongelige Bibliotek samt Grafisk Museum i Odense. Det har været et stort og tidskrævende arbejde at få teksten skrevet til billederne - det har faktisk taget fire år!

Et kulturhistorisk klenodie

Det skulle vise sig at samlingen er kulturhistorisk enestående for Grafisk Museum. Museumsinspektør Ervin Nielsen skriver bl.a.:

"Mig bekendt eksisterer der ikke en så omfattende gennemfotografering af en grafisk virksomhed fra et så tidligt tidspunkt. Optagelserne stammer fra 1880 og 1885 samt tiden derefter. For størstedelens vedkommende gengives hverdagsituationer på en arbejdsplads. De situationer, som billederne gengiver, er naturligvis i en vis udstrækning konstruerede, men det dominerer ikke motiverne. Billederne får derved en stor dokumentationsværdi. Samtidig viser denne i og for sig eventyrlige beretning, hvor vigtigt det er at sikre den slags materiale for eftertiden. Vi ved, at der næsten dagligt kasseres materiale, som museer og arkiver meget gerne så bevaret, men som disse institutioner ikke ved noget om, før det er for sent. Derfor er det vigtigt, at de "nysgerrige" og vidende samlere eller foreninger som D.F.S., der finder materialet, kan og vil samarbejde med os. Vi kan ikke undvære dem!

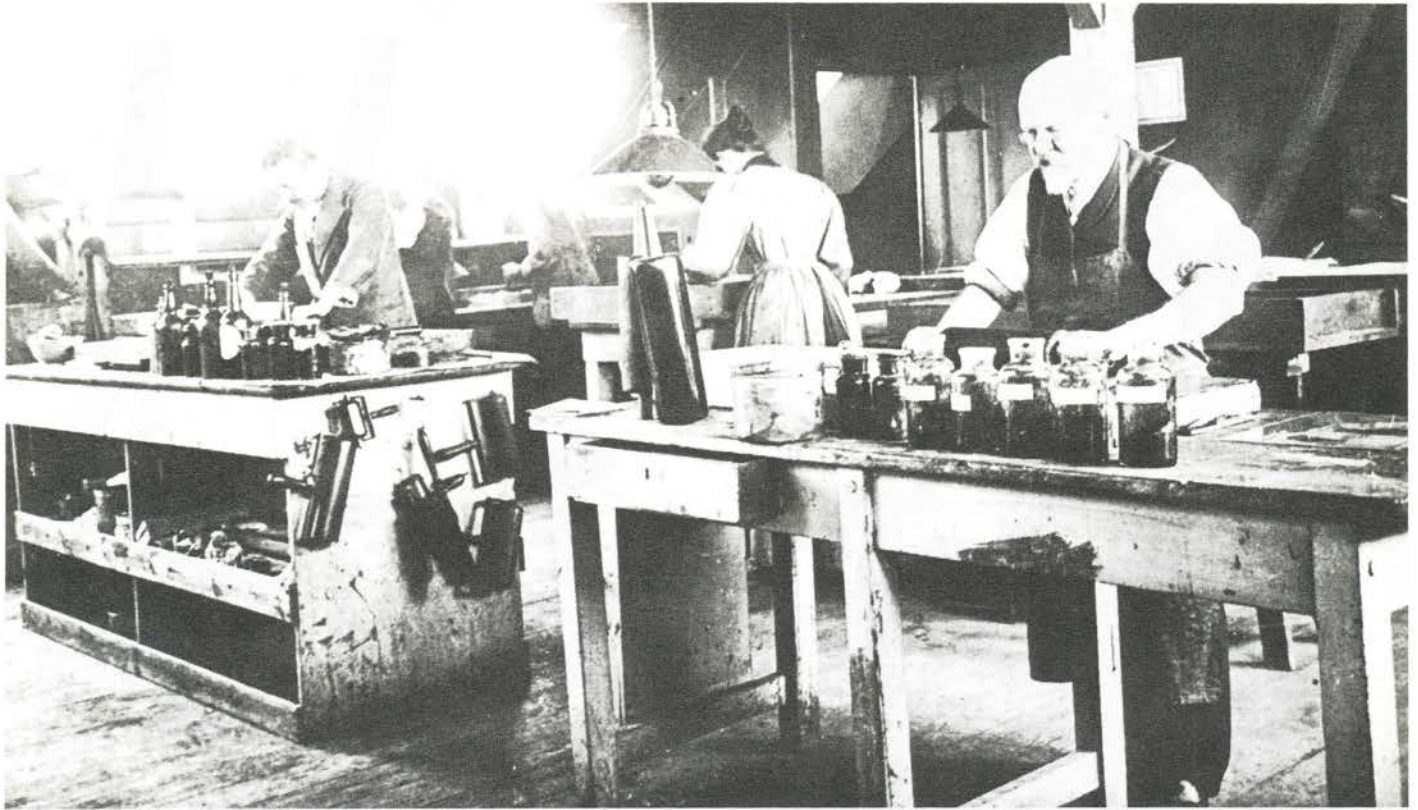

Reprofotografen i færd med at affotografere en af bladets sider.

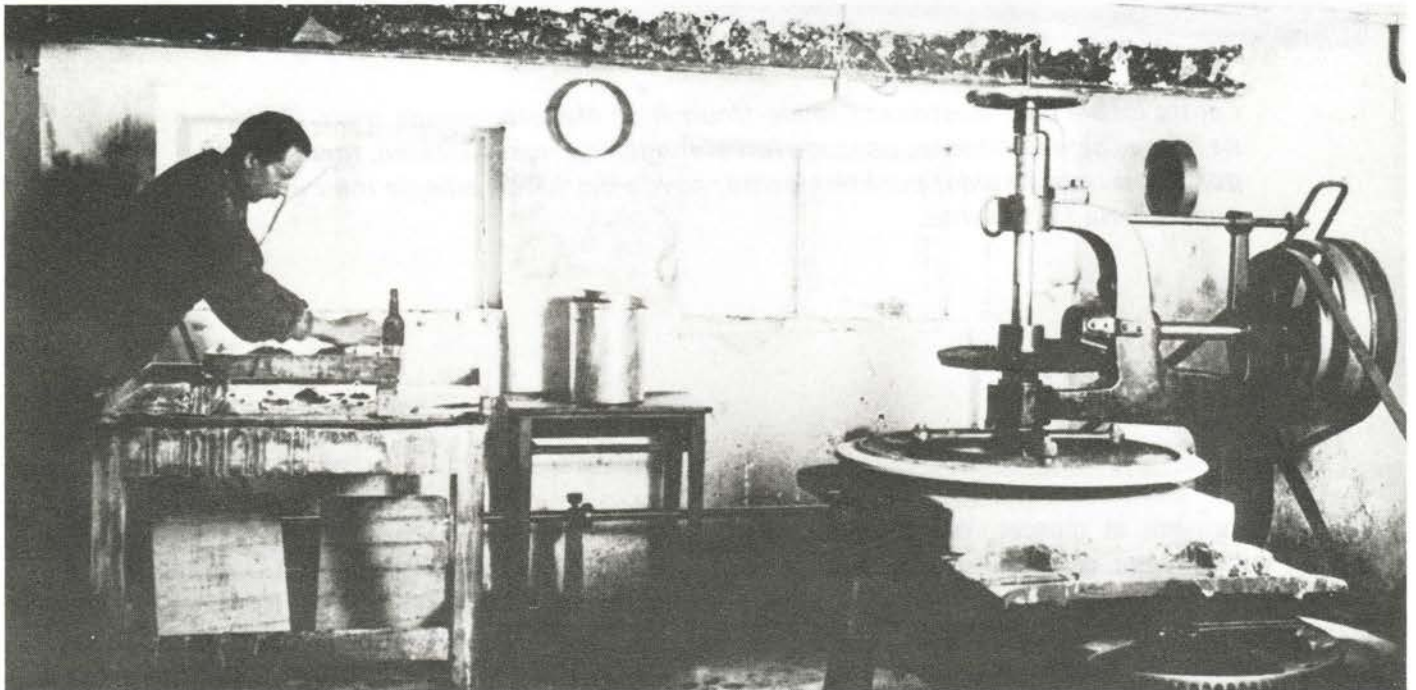

Frokost. Sætteren er i færd med at spise frokost i den anden ende af lokalet. Drengen til højre er uden tvivl yngstelæringsen, der må hente øl til personalet. Dette billede er kulturhistorisk meget værdifuldt: Det er meget sjældent, at en fotograf fandt det umagen værd at fotografere almindelige mennesker i en så dagligdags scene som at spise.

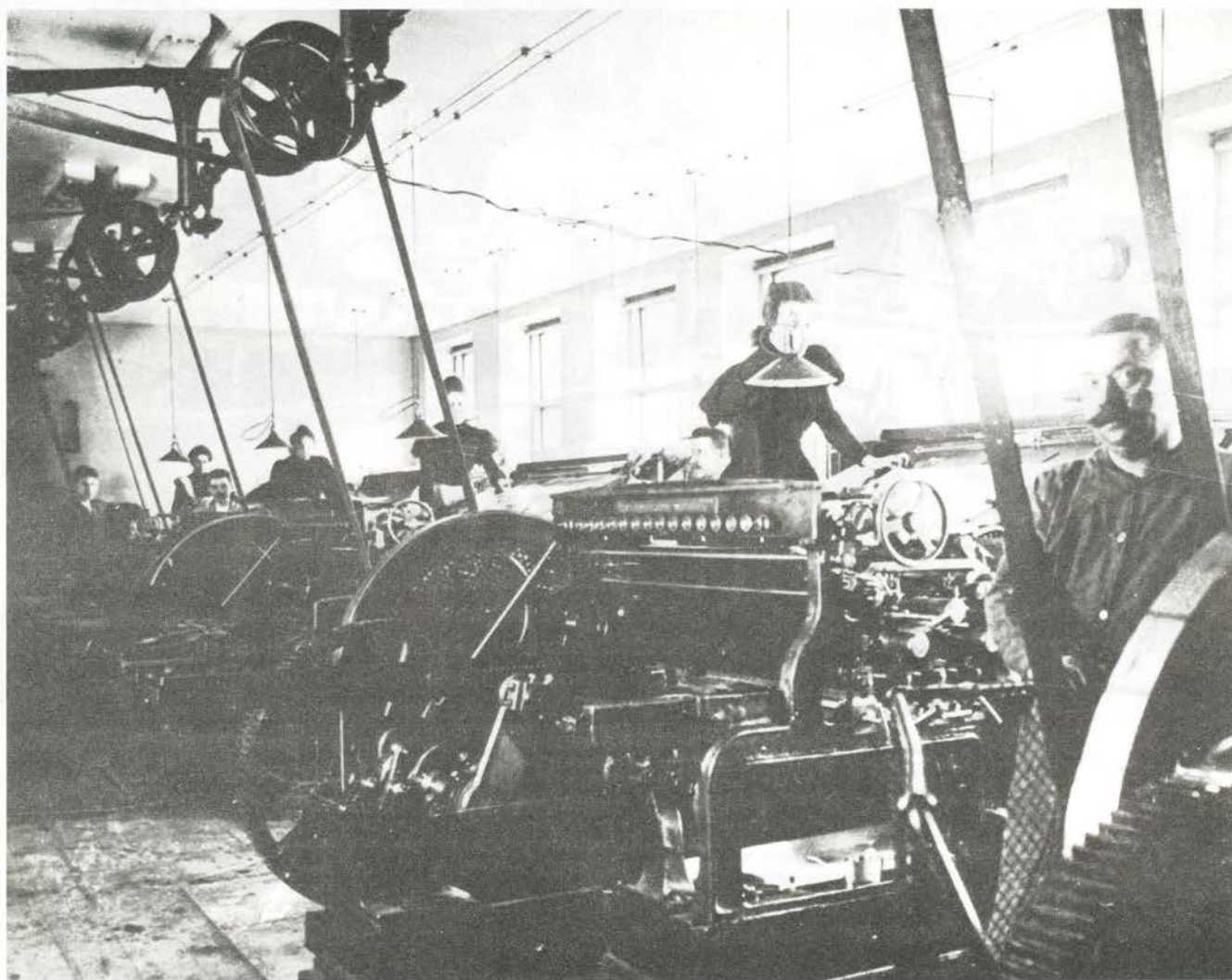

Klichéfremstilling var i 1880'erne en forholdsvis ny teknik. Endnu kunne man kun gengive stregtegninger. En sådan blev fotografisk overført på en præpareret zinkplade. De belyste partier på pladen blev derved gjort syrebestandige, mens pladens øvrige del kunne ætzes. Det færdige resultat var en kliché, hvis motiv stod i svagt relief og derfor kunne trykkes i en bogtrykpresse. Personerne i forgrunden er i færd med at indvalse klichéerne med et syrebestandigt stof, således at tegningens kanter ikke bliver beskadiget af syren. I baggrunden er kemigraferne i færd med at ætse klichéer i store keramikkar. Man anvendte ofte salpetersyre som ætsemiddel.

I sliberiet planslibes de litografiske sten. Arbejdsmanden t.v. er formentlig i færd med at fjerne det motiv, der ikke længere skal trykkes. Dette sker med et fedt-opløsende middel. Efter denne behandling bliver stenen slebet på maskinen til højre i billedet. Herved fjernes de dele af tegningens fedtgrund, som er trængt ned i stenen. Efter endt behandling kan stenen igen få overført et trykbillede og bruges i trykpressen.

I dette lokale blev Illustreret Familie- Journal og Mønstertidende trykt. Trykkerne, det vil sige mændene, passede farveføringen og trykkvaliteten, mens pålæggerskerne, også kaldet punktérpigerne, havde det hårde arbejde med at lægge papirarkene i presserne.

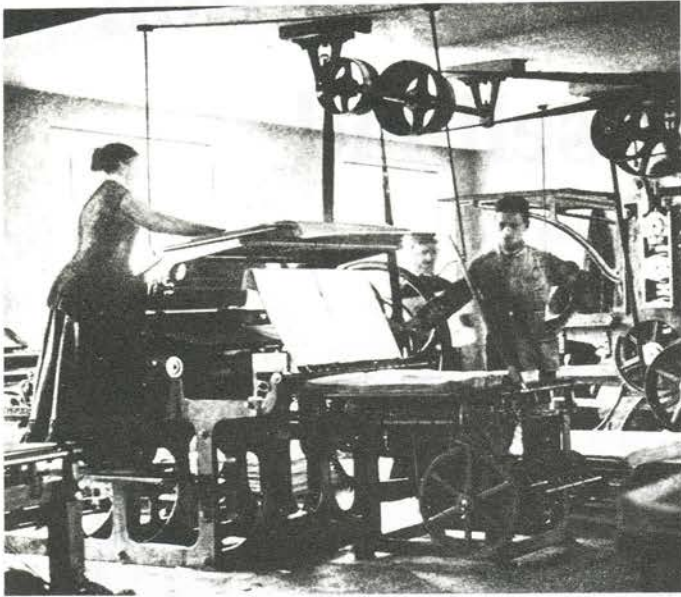
Det er meningen at museet, på et senere tidspunkt, vil opbygge en særudstilling med billederne".

Danmarks Grafiske Museum/Dansk Pressemuseum efterlyser yderligere materiale om Allers virksomheden. Som bekendt blev Allers etableret fuldstændig ødelagt under Den Anden Verdenskrig ved Schallburgtage. Hvis der er nogen, der ligger inde med arkivalier, tryk, fotos eller andet, vil vi meget gerne kontaktes på telefon 66 12 10 20. Brandts Passage 37.3., 5000 Odense C.

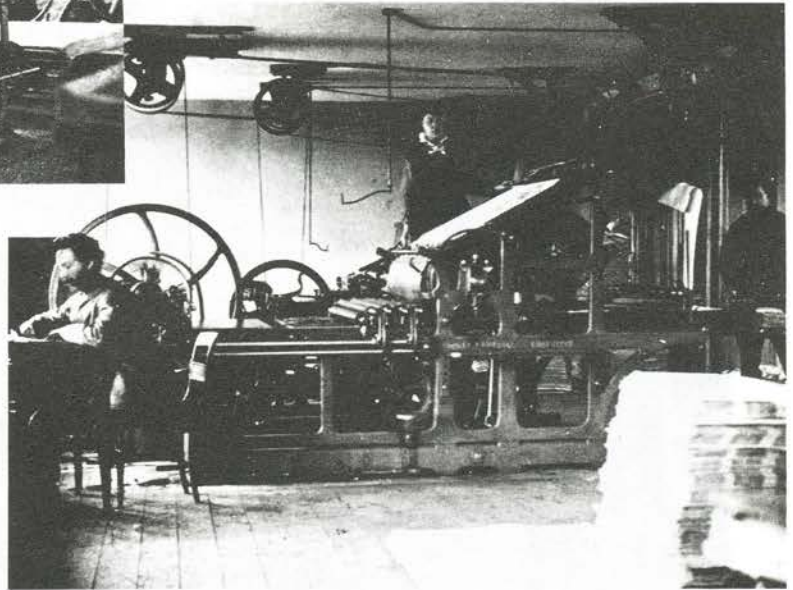
Noter:

1. Carl Allers Etablissement A/S grundlagt 1873. Aller fik borgerskab i 1870. Redaktør og udgiver af "Nordisk Mønster Tidende" fra 1874 og af "Illustreret Familie-Journal" i 1877 på adressen Blågårdsgade 32. Oplaget var i 1877 på 4000 eksp., og i 1879 steget til 34.000, og rundede ved århundredskiftet 250.000 eksemplarer. Fra 1900 til 1906 flyttede bladvirksomheden til Valbygård. I 1900 købte Carl Aller tillige Bianco Lunos Bogtrykkeri. I 1930 omdannedes C.A.E. til et A/S.

Bogtrykpressen med tilhørende falseapparat. Falsemaskinen med armen, der vipper ned over papirarket og derved folder det på midten, var noget forholdsvis nyt omkring 1880.

Her endte de færdigtrykte blade, før de blev pakket og sendt. Som det fremgår af fotoet, var dette også altovervejende (ufaglært) kvindearbejde.

Svensk kameraproduktion - ikke kun Hasselblad

Claes-Göran Hedeby

Hugo Svensson & Co. Södre Vägen 3-5, Göteborg. Ca 1900.

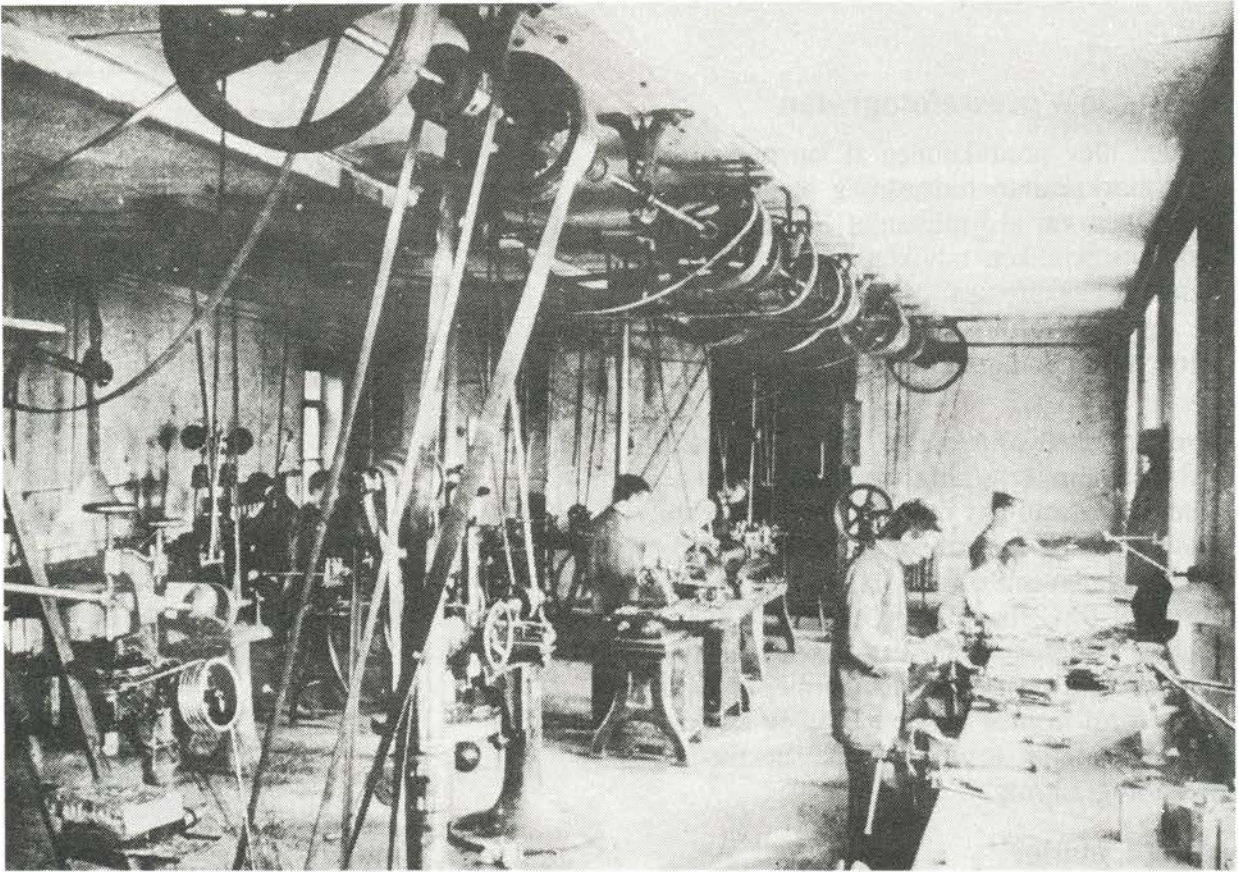
Svensk kameraproduktion er for de fleste synonymt med Hasselblad AB, hvilket vi kunne læse om i det sidste nummer af *Objektiv*, men mange år før den første Hasselblad kom på markedet, fandtes der i Göteborg en af Europas førende fabrikker på markedet: Hugo Svensson & Co. Det hele begyndte allerede i 1890 med at to ingeniører C.G. Dahlgren og Hugo Svensson startede firmaet C.G. Dahlgren & Co på adressen Spannmålgatan 13 i Göteborg.

Firmaet var fra begyndelsen ikke indstillet på kameraproduktion, men lagde hovedvægten på maskinkonstruktioner i bred forstand. Men de herrer Svensson og Dahlgren var åbne over for alle spændende nye projekter. Deres mangesidighed resulterede i en række nye patenter. Blandt andet konstruerede de en såkaldt polygondrejebænk, en maskine med hvilket det var muligt af dreje træ- og metalemner ikke kun runde, men også fire-, seks-, og ottekantede. En,

på den tid banebrydende opfindelse. En anden af de mere kendte opfindelser var et avanceret brandalarmsystem, som omkring århundredskiftet blev installeret i Göteborg. Det bestod af et antal brandskabe som via ledninger var tilsluttet en central.

Det var også i denne periode, i midten af 1890'erne, man begyndte at tænke på at fremstille fotografiapparater og andet fotografisk udstyr. I 1896 døde C.G. Dahlgren, og Hugo Svensson, som ikke ønskede at stå alene ved roret, tilbød sin bror Yngve et kompagniskab samtidig med at firmaet ændrede navn til Hugo Svensson og Co. Firmaet var nu blevet så stort, at lokalerne i Spannmålgatan var utilstrækkelige og man flyttede til Södre Vägen 3-5.

Interiør af kamerafabrikken, det mekaniske værksted. Ca 1900.

Det mekaniske værksted omkring år 1900.

En ny kunde - pressefotografen

Efterhånden blev produktionen af kameraer, tilbehør og mørkekammerudrustning den dominerende. Årsagen var at i midten af 1890'erne blev reproduktionsteknikken udviklet mere og mere, også indenfor dagspressen, bl.a. med illustrerede artikler og fotografier. Hermed fødtes en ny profession: pressefotografen!

Disse professionelt arbejdende fotografer havde behov for kameraudrustning, som var let, enkel at håndtere og samtidigt robust. Hugo Svensson & Co udviklede og konstruerede efter disse krav de to pressekameraer Svenska Express og Svea til pladeformatet 9x12 cm respektive 12x16,5 cm. De såkaldte faldpladekameraer eller magasinkameraer. Særlig Svea-kameraet blev meget populært, bl.a. fordi fronten kunne hæves og sænkes, hvilket var en stor fordel ved perspektiv- og arkitekturfotografering.

Svea til 24 plader

En anden finesse ved Svea-kameraet var, at modellerne kunne forsynes med hele 24 plader, hvilket var en stor fordel, da ilægning og udtagning af plader måtte foretages i mørke. Ganske vist blev kameraet betydeligt tungere med dobbelt så mange plader end normalt, men det var at foretrække fremfor at komme hjem uden det måske afgørende billede.

Fotograferingens popularitet gjorde, at Hugo Svensson & Co også fremstillede en amatørversion af Svenska Express.

I modsætning til den professionelle variant var denne model beregnet til 12 plader, format 9x9 cm. Et nyt og usædvanligt format, som amatørfotografen havde vanskeligheder med at acceptere. Man var vant til de gængse formater. Senere skulle det som bekendt vise sig, at det firkantede format blev både populært og almindeligt - et tydeligt bevis på, at Hugo Svensson og hans kompagnon var forud for sin tid, også her.

Det var ikke tilstrækkeligt kun at koncentrere ressourcerne på udstyr til fagfotografer, også amatørernes store skare var en målgruppe at tage hensyn til. Store anstrengelser og penge blev satset på at udvikle kameraer direkte til denne målgruppe. Et kamera, som er værd at nævne i den forbindelse, er det ejendommelige Packfick-kamera med et negativformat på 6x9 cm, som lanceredes i 1913. Et let og smidigt sammenklappeligt kamera som passede i lommen. Kameraet var bygget til pack-film.

Kameraer som tillverkedes av Hugo Svensson & Co

(utöver de som nämns i artikeln)

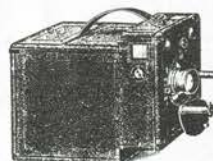
SVENSKA
STEREOSKOP
EXPRESS
Ca 1895

TESSIN
Ca 1895

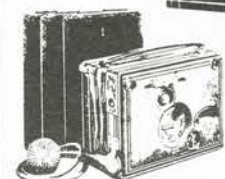
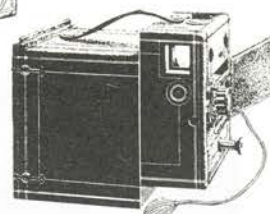
SVEA
STEREOSKOP
Ca 1900

NORA
Ca 1900

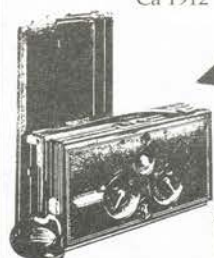
FREJA I
Ca 1910

FREJA II
Ca 1912

STELLA
Modell P
Ca 1912

STELLA
Modell R
Ca 1912

STELLA
Modell S
Ca 1913

STELLA
Modell X
Ca 1913

STELLA
Modell Z
Ca 1913

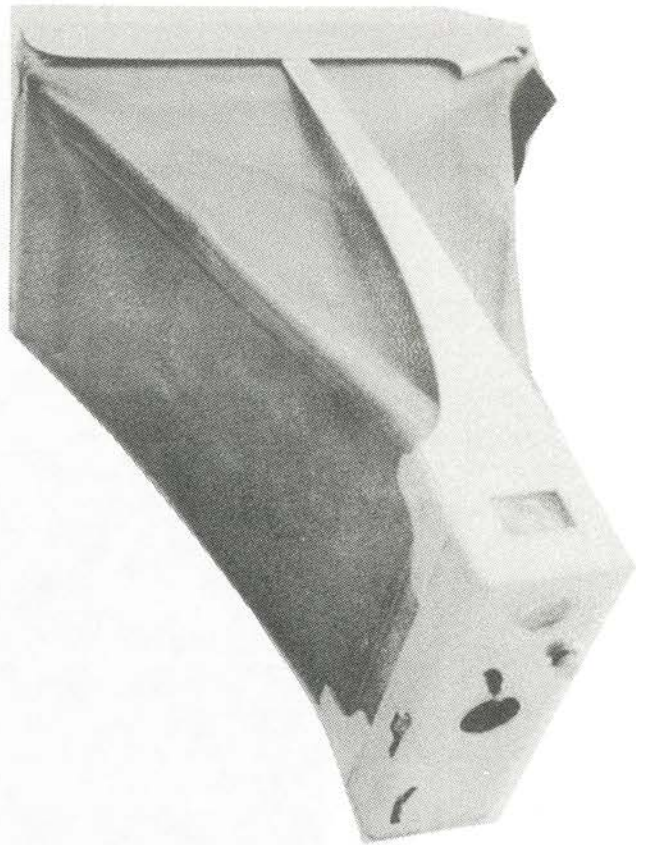
kation, lager, kontor og butik. Grossistvirksomheden udvikledes sig hurtigt og flere agenturer fra forskellige lande i Europa blev oprettet.

Årene 1923-1924 blev betydningsfulde i foretagendets historie. Man etablerede kontakter til Illingworth & Co Ltd. i London og Hugo Svensson & Co fik kontrakt på salg af dets produkter i Sverige. Samtidig forlod Hugo Svensson firmaet for at beskæftige sig med anden virksomhed, medens broderen Yngve fortsatte som firmaets direktør.

Multiplexkameraet

I begyndelsen af 1930erne genoptages kameraproduktionen. Denne gang dog ikke af håndkameraer, men bestræbelserne koncentrerede sig om at fremstille seriebilledkameraer. Dette for at tilgodese krav og efterspørgsel fra atelierfotografernes side. Herudfra udvikledes Multiplex-kameraet. Et såkaldt polyfotokamera tilpasset fagfotografernes ønsker og behov. Dette kamera blev også firmaets mest kendte produkt. Multiflex-kameraet fremstilledes igennem årene i flere modeller. Prototypen var dog den samme, men alternativerne for billedantal- og størrelse varierede. Til den model, som vises her i artiklen var størrelserne: 48 billeder 2x2 cm. 32 stk. 2,8x2 cm. 30 stk. 2x3,2 cm. 24 stk. 4x2 cm. 24 stk. 2x4 cm. 20 stk. 2,8x3,2 cm. 16 stk. 2,8x4 cm. 15 stk. 4x3,2 cm. 12 stk. 4x4 cm. Pladestørrelse 12x16,5 cm. Multi-kameraet succes fremgår af at firmaet i årene 1949-50 ansøgte og fik patent i USA. Årene 1932-1934 blev også milepæle i firmaets historie. 1932 gennemførtes en fusion mellem ni kamerafabrikanter i England bl.a. Ilford, Illingworth og Selø. Efter en del forhandlinger lykkedes det Hugo Svensson & Co at få agenturet fra denne forholdsvis store koncern. Året efter 1933, etableredes et afdelingskontor i Stockholm bl.a. for at kunne tilgodese markedets store efterspørgsel på Ilford røntgenfilm og grafiske materialer. 1934 ansattes Yngve Svensson's søn, Frev i salgsafdelingen og blev senere i 1948 firmaets direktør. Yngve Svensson fratrådte, og blev bestyrelsesformand, en post han besad frem til sin død i 1960, 86 år gammel. Firmaet omdannedes i 1943 til aktieselskab og ændrede navn til Hugo Svensson & Co Foto AB.

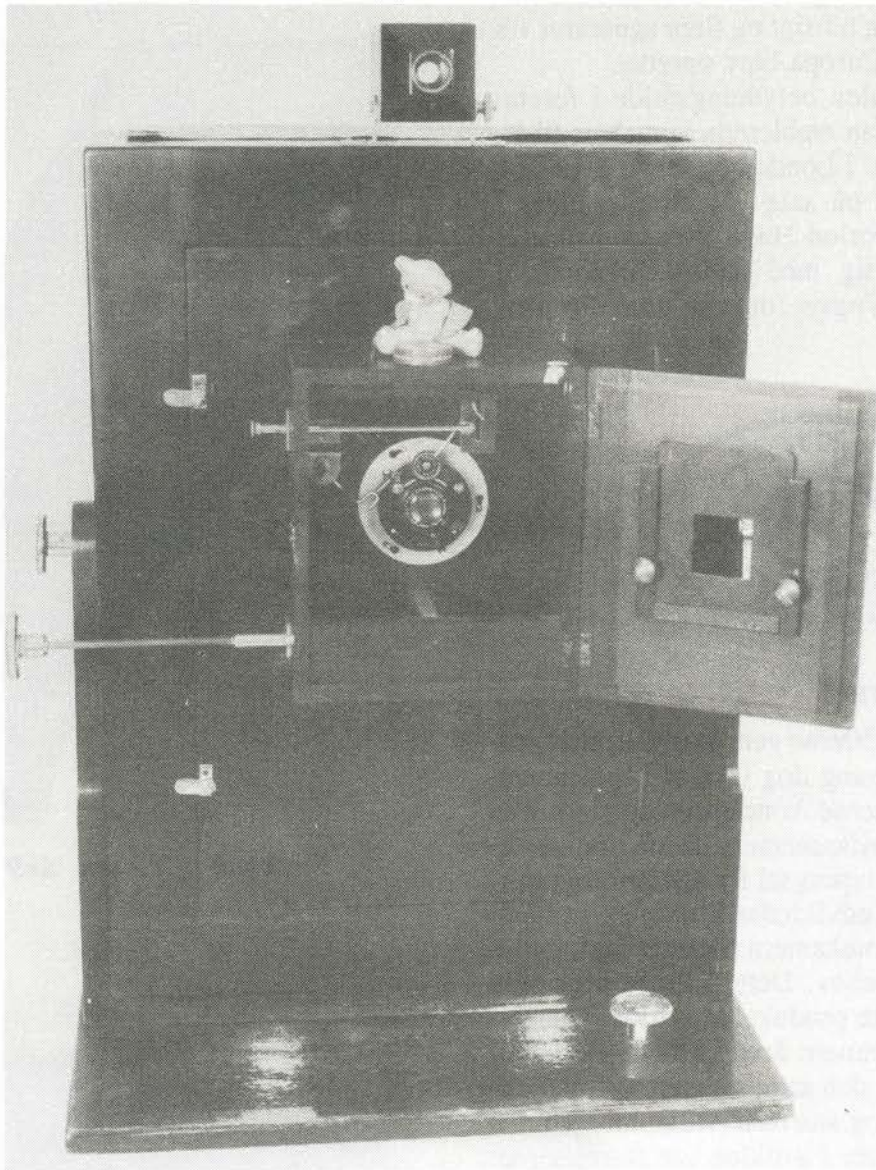

Packfick til 12 stk. 6x9 cm. Ca.1913.

Svenska Express til 6 stk. 9x12 cm glasplader.

Multiplex til 12x16,5 cm glasplader. Ca.1940.

Indkøbsnet og feltsenge

I begyndelsen af 1900- tallet var den almene be-
dømmelse af fotografering i alle dens former en
"døgnflue", som efterhånden skulle aftage, for til
sidst at dø ud.

For at gardere sig imod denne profeti, begyndte
man indenfor firmaet at se sig om efter nye pro-
jekter, som ikke havde forbindelse med fotogra-
fering. Således begyndte firmaet i årene 1908-
1918, foruden kameraproduktion, at producere
bl.a. feltsengen Zigma....

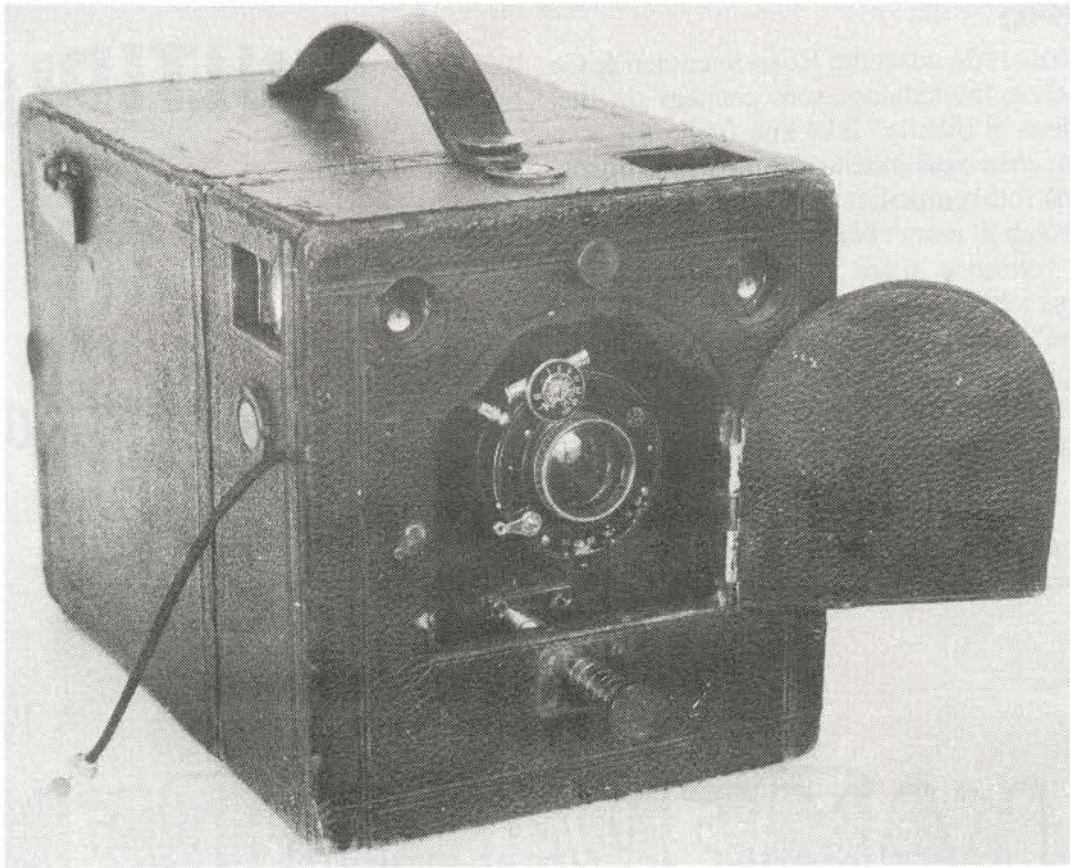
Men heldigvis slog dommedagsprofetierne ikke
an. Tværtimod øgedes interessen, fremfor alt på
amatørområdet. Et fænomen, som i høj grad
skyldtes rullefilmens entre på markedet. Netop på
grund af rullefilmens konstruktion kunne ka-
meraerne til disse film gøres betydeligt mindre,
lettere og mere kompakte, hvilket de store ka-
meraproducenter rundt om i verden udnyttede i

deres produktion. Markedet oversvømmedes af
sådanne handige og praktiske apparater af høj
standard, såvel optisk som teknisk.

Hugo Svensson & Co var ikke sene til tage højde
for situationen og ændrede endnu engang pro-
duktionsretning. Man nedlagde produktionen af
magasinpladekameraer og valgte i stedet at satse
på grossistvirksomhed i stor skala, og man be-
gyndte at importere rullefilmkameraer fra ud-
landet, først og fremmest Tyskland og USA.
Produktion og udvikling af mørkekammerudstyr
fortsatte dog i uformindsket skala. Den nedlagte
kamerafabrik blev ombygget til et moderne ser-
viceværksted med store resurser for at imøde-
kommen branchens behov.

Firmaet ekspanderede kontinuerligt og endnu en-
gang blev man tvunget til at flytte, denne gang til
Storgatan 13. Her blev indrettet lokaler til fabri-

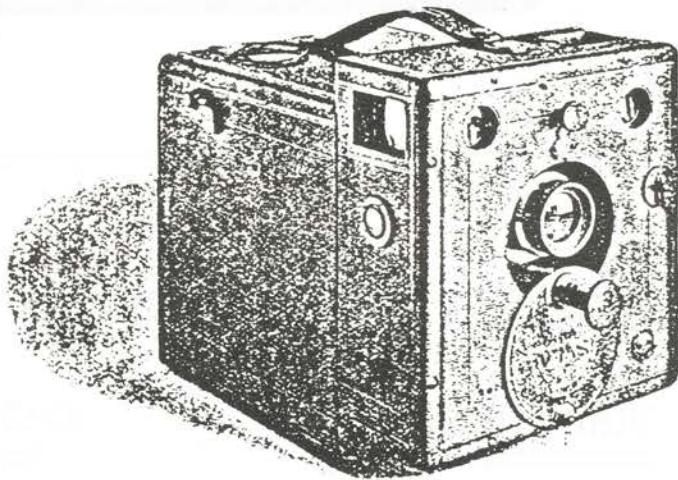

Svea til 12x16,5 cm glasplader. Ca.1910.

IV. SVEA-KAMERAN.

Den här välkända kamerasliden är konstruerad med bibehållande af de enkla, lätt utförda operationerna vid bildernas tagning, som gjort Expresskameran så omtyckt, och fyller dessutom behöfvat af en handkamera, i hvilken dubbellinsigt objektiv af hvilket fabrikat som helst kan insättas. Dessa apparater äro ytterst solidt och omsorgsfullt utförda och hafva förvärfvat sig anseende som de bästa existerande handkameror för mera allvarligt bruk. De äro försedda med alla reglerings- och ställbarhetsanordningar.

PRIS-UTAN OBJEKTIV:

G för 12 plåtar	9x12	cm.	.....	Kr.	75:—
H » » »	12x16½	»	.....	»	90:—
I » » »	9x12	»	med rörlig front	»	105:—
K » » »	12x16½	»	» » »	»	130:—
L » » »	8¼x17	»	» » » stereoskopkamera	»	125:—

Objektiv levereras af Goerz, Zeiss, Busch m. fl. välkända fabriker till fabrikspriser. Objektiv emottagas äfven till inpassning i dessa kameror.

En lærebog

I årene 1906-1966 udsendte Hugo Svensson & Co et omfattende fotokatalog, som gennem sin titel "Fra kamera til billede" ikke kun fungerede som priskurant, men også indeholdt brugsanvisninger, recepter på fotokemikalier m.m., hermed spredte man kendskab til emnet blandt såvel fagfotografer som den voksende skare af fotoamatører. Man udgav også i begyndelsen af 1919 et skrift "Kamerabilden" som blev højt skattet og udbredt. Sidste kapitel i firmaet historie blev skrevet i juli 1966, hvor Ilford Ltd overtog aktiemajoriteten i Hugo Svensson & Co, som hermed skiftede navn til Ilford Foto AB. Overtagelsen skulle ifølge parterne: "Yderligere forstærke firmaet og føre til at vore resurser og muligheder i fremtiden bliver endnu større". ●

MULTIPLEX

FOTOGRAFENS
"MONEY-MAKER!"

1919

KAMERABILDEN
FOTOGRAFISK TIDSKRIFT
N:o 3   Arg 1
UTGIVEN AV HUGO SVENSSON & CO
GÖTEBORG

UTKOMMER EN GÅNG I MÅNADEN. PRENUMMERATIONSPRIS: PR. ÅR KR. 2.-, LÖSNUMMER 25 ÖRE

Hugo Svensson & Co.

Kamerafabrik

GÖTEBORG
SÖDRA VÄGEN 3-5

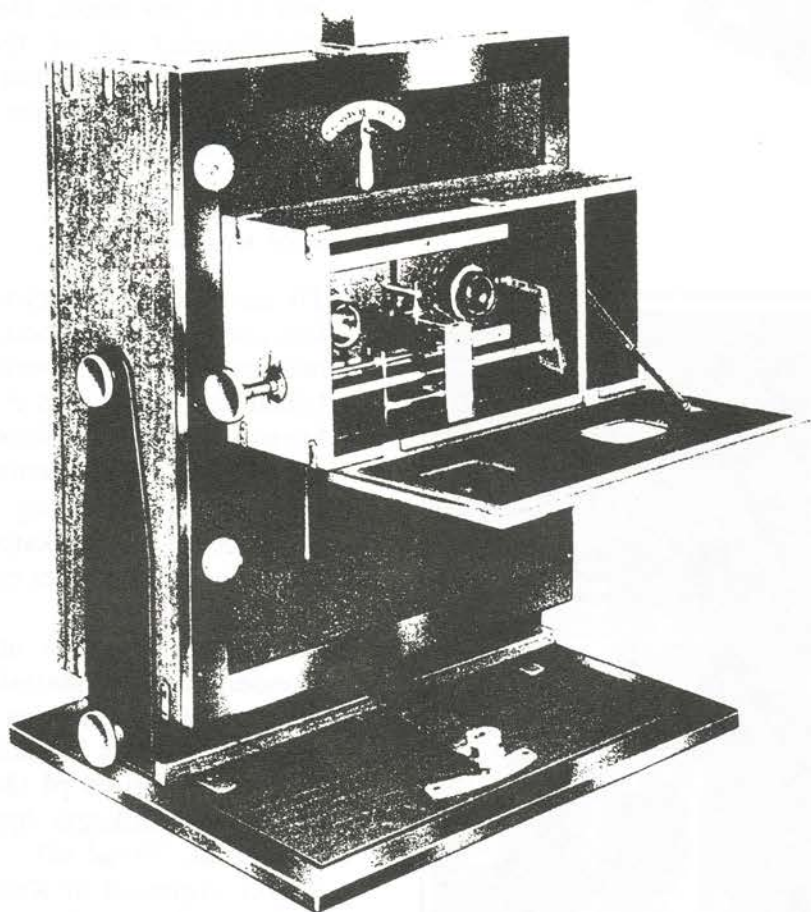
RIKSTELEFON 788

ÄLDSTA OCH STÖRSTA KAMERAFABRIK I NORDEN.
ÖFVER 7000 KAMEROR TILLVERKADE.
EXPORT PÅ NORGE, DANMARK, ENGLAND OCH KONTINENTEN.

HESSCO *nya* MULTIPLEX

— *seriekameran*
som vunnit världsrykte

Nytt epokgörande framsteg: HESSCO NYA MULTIPLEX
mod. 1946 utrustad med ELEKTRISK MOTORDRIFT.

PROSPEKT FRÅN

HUGO SVENSSON & CO
FOTO A.-B.

GÖTEBORG

STOCKHOLM

Danmarks Fotomuseum

At se dobbelt ...

Stewin - et stereosystem til Leica

Poul Winstrøm

GØR DET SELV

Gravering af blændetal på blænderingen med Emco Unimaten sat op som fræsemaskine.

Stereofotografi er fascinerende. At man med så primitive midler kan opnå en så fuldkommen rumlig illusion er næsten mirakuløs. Jeg har ofte taget stereobilleder på rejser, men det er jo ikke helt uden problemer. Den nemmeste måde at få stereobilleder på er med en stereoforsats til spejlreflekskameraets normaloptik, som f.eks. den Pentax laver, men denne metode er behæftet med to store mangler:

- kraftig vignettering,
- for smal synsvinkel.

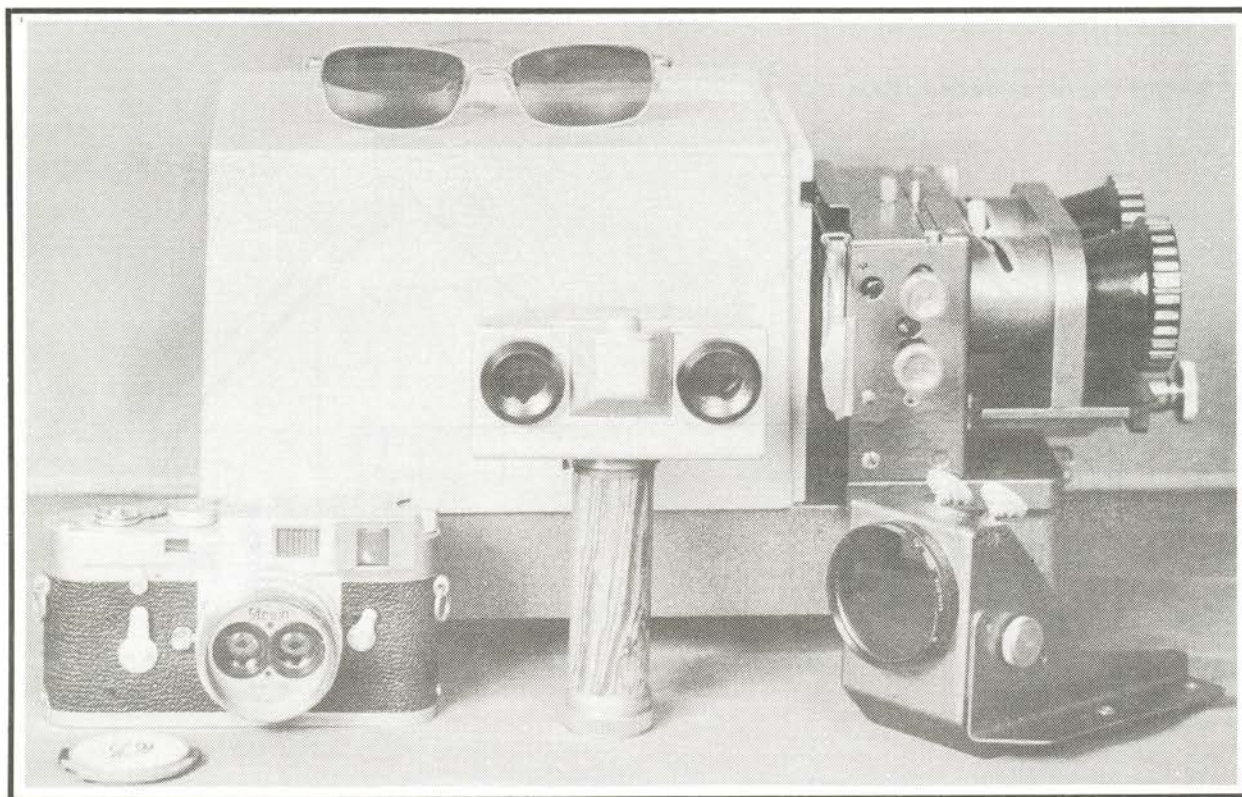
Til gengæld er forsatsen let og stereobillederne kan uden problemer betragtes i en simpel stereo-betragter. En bedre synsvinkel samt vignetteringsfrihed kan jeg få med et gammelt Kodak stereo-kamera med 35 mm linser. Til gengæld kan man så slæbe et ekstra, temmelig stort og temmelig tungt kamera med, og billederne bliver heller ikke ubetinget knivskarpe. Desuden kræves der specielle stereorammer og en speciel stereobetragter.

En Stemar til Leica udstillet i Fotografica i Skindergade satte fantasien i gang: mon ikke det er nær ved at være den ideelle løsning? Et lille kompakt objektiv i udadtil mekanisk og optisk kvalitet. Da prisen på sådan en sag kan give selv den mest hårdkogte hjerteflimmer, blev næste spørgsmål; "Hvad så?"

Stærkt inspireret af Kristian Kousgaard's hjemmelavede "Stemar", samt de resultater han har opnået (se Objektiv nr.54) måtte svaret blive: "Man laver én selv". Jeg begyndte med at opstille de krav, jeg ønskede at sådan et objektiv skulle opfylde.

- Det skal have objektiver af førsteklasses kvalitet.
- Brændvidden bør være omkring 35 mm.
- Objektivet skal koble til M-Leicaernes afstandsmåler samt til lysrammen i søgeren og afstandsindstillingen skal gå fra uendelig til 0,7 m som på Leicas 35 mm objektiver.

Stewin systemet: Leica M2 med stereoobjektiv, transponerende stereobetrakter, forsats til fremvisning med to projektorer, samt stereoprojektor og polariserende briller.

- Der skal være variabel blænde i objektivet, der dækker det normale fotografiske område: fra fuld lysstyrke og ned til blænde 16 eller 22.
- Den mekaniske udførelse skal være i "Leica-kvalitet", og designet skal så vidt muligt være kompatibelt med Leicas ældre M-objektiver i crom.

Jeg havde en Leica mellemring, type OVAGO, liggende. Den er beregnet til at sætte mellem et spejlhus og en 90 mm objektivfront, og det så ud, som om den kunne bruges til at opbygge et objektiv, der opfyldte alle kravene, dersom man kunne finde egnede linser. Fra en rodekasse under udsalgene havde jeg en defekt Minox 35 EL liggende, og det tegnede lovende: 35 mm objektiv af høj kvalitet med blænde af et velegnet design og variation fra bl. 2,8 til 16.

Der blev nu tilbragt ca. 15 timer ved tegnebordet med at måle op, konstruere og tegne. Før man giver sig til at slagte Minox'er og OUAGO'er, må man jo være sikker i sin sag. Konklusionen var positiv: der er plads nok, det KAN lade sig gøre!

"Gør-det-selv-værkstedet"

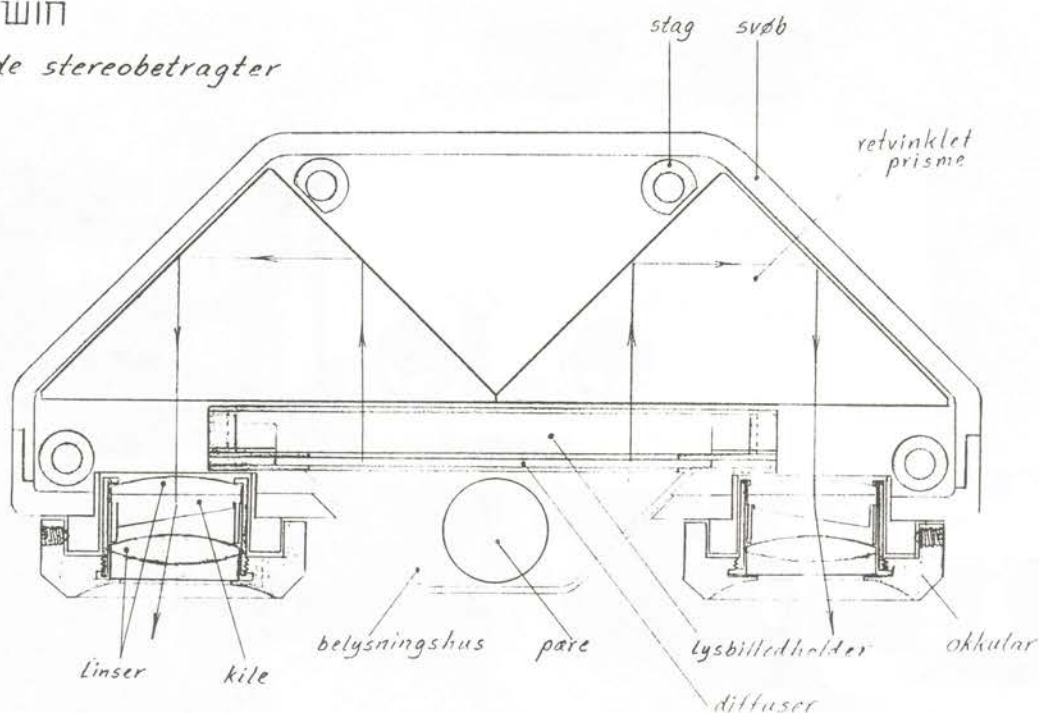
Efter at jeg havde fået fat i endnu et Minox objektiv, startede jeg så i "værkstedet". Selv om jeg er civilingeniør af profession har jeg omkring 30 års erfaring med finmekanisk arbejde, og værktøj har jeg også i rigt mål, det vigtigste her er en lille Emco Unimat drejebænk, en universal værktøjsmaskine, idet den kan omstilles til en halv snes forskellige funktioner. For at opfylde kravet om "Leica kvalitet" er der overalt arbejdet med meget små tolerancer, hvilket iøvrigt ikke er noget problem, når man har en digital skydelære. Det var undervejs nødvendigt at fremstille en del specialværktøj for at kunne udføre forskellige operationer som f.eks gravering af blændetal på en skrå ring, men de tre mest besværlige og tidskrævende processer var:

1. Justering af objektivets afstandsindstilling til at koble til Leica'ens afstandsmåler. Koblingen sker ved hjælp af en kurveflade, der påvirker Leica'ens afstandsmålerulle. En opstilling blev rigget til, hvor

Stewin

Transponerende stereobetrakter

Det begyndte med en skitsetegning.

man via et mikroskop kan betragte en matglasskive på filmplanets plads. Billedet af en prøvetavle kunne nu betragtes i mikroskopet og sammenlignes med Leica-

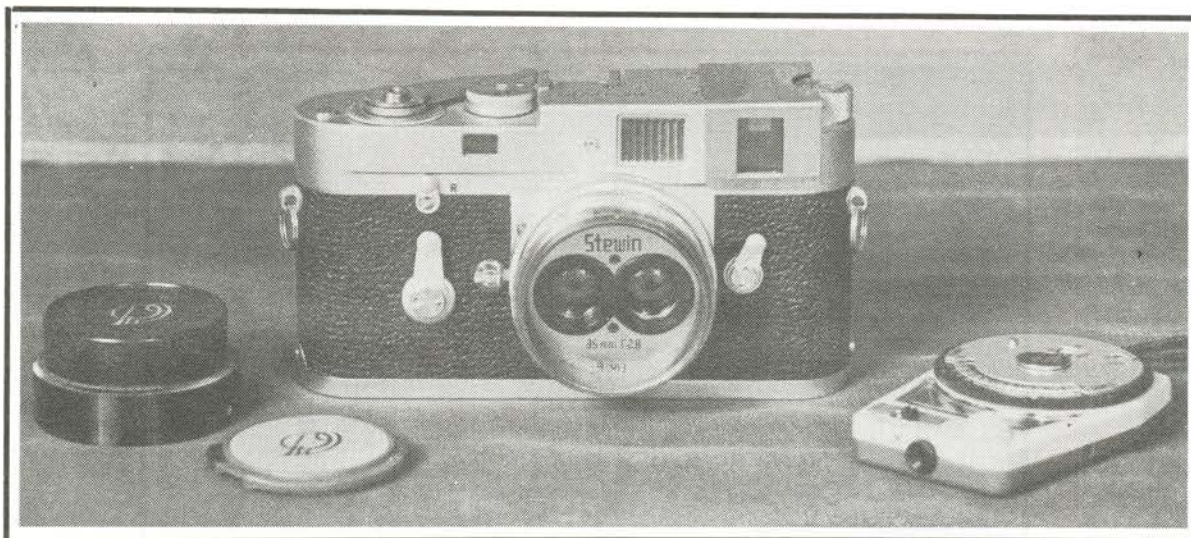
'ens afstandsmåler i søgeren. Herefter var det "blot" et spørgsmål om at file lidt, sammenligne, file lidt mere, sammenligne o.s.v., indtil hele kurvefladen passede indenfor ganske få hundrededele millimeter, en hel dags arbejde.

Justering af de to objektivblændere, som dels skal passe med blænderens "klik", som var lavet på forhånd, og ydermere skal køre synkront. En speciel lampe blev opbygget, forsynet med spænding fra en stabil strømforsyning, udfyldt med vat og afdækket med opalglas, det sidste for at opnå en absolut regelmæssig udlyst flade. Med en speciel lysmåler med filmplansonde af egen konstruktion, kunne filmplanbelysningen for et leicaobjektiv, svarende til de enkelte blændetrin, nu udmåles med lampen anbragt helt tæt foran objektivet. Som et kuriosum kan nævnes, at jeg lavede tilsvarende målinger for helt moderne olympusobjektiver, som generelt viste sig at slippe ca. 15% mere lys igennem ved det samme blændetal, en forskel

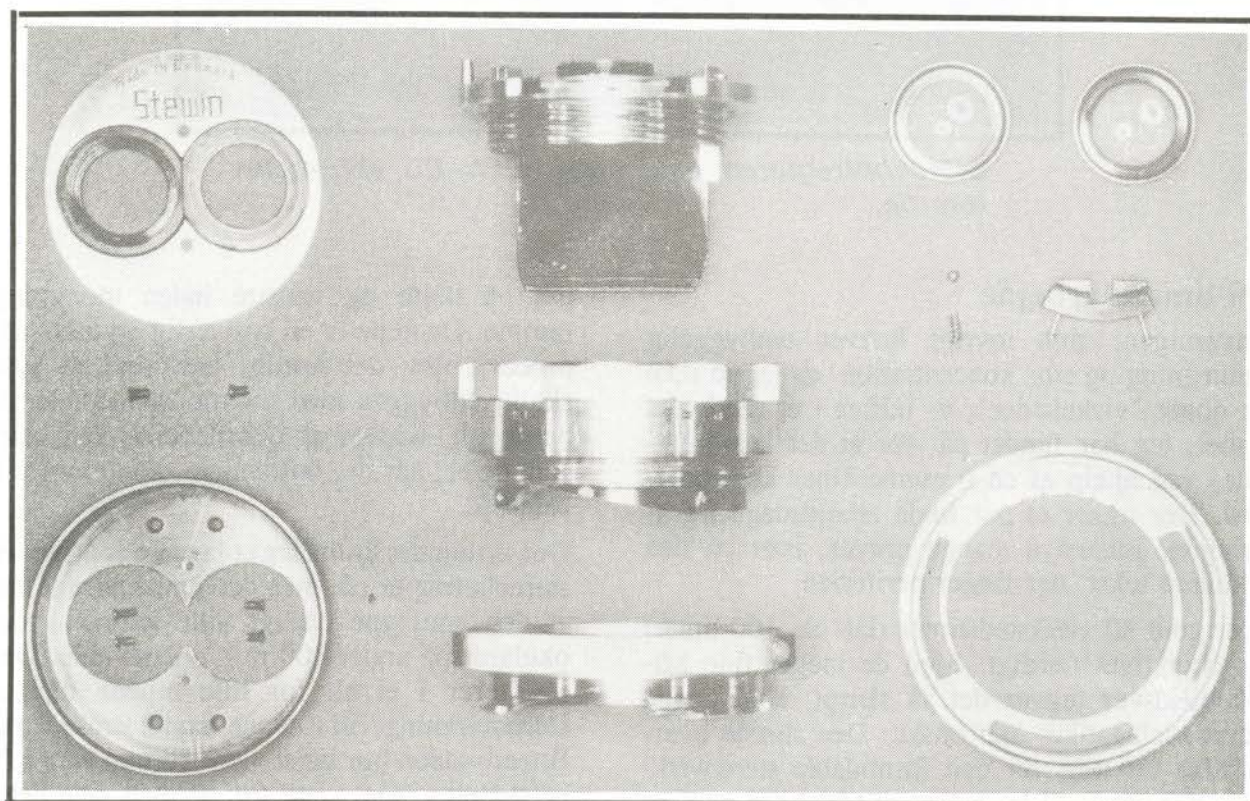
der måske hovedsagelig kan tilskrives den mere effektive antirefleksbehandling (multicoating) på moderne objektiver. Da stereoobjektivet jo imidlertid skal bruges sammen med de ældre Leica objektiver, valgte jeg at gå ud fra "Leica-standard". Ligesom ved afstandsindstillingen ved hjælp af to kurveflader og metoden var den samme "successiv mekanisk approksimation", blot med den komplikation, at hver gang man havde målt måtte hele historien skilles ad, for at man kunne komme til at file lidt. Efter to fulde dages arbejde kom blænderne til at køre med en indbyrdes afvigelse mindre end 5%, og en afvigelse fra "Leica-standard" på under 8%, altså langt indenfor de tilladelige rammer.

Gravering af tal og tekst. Jeg holder meget af, at en ting ser professionel ud. Det var derfor nødvendigt at lave en ordentlig gravering af afstandsskala, blændetal og "firmanavn". Efter nogen overvejelse, da jeg jo ikke så godt kunne kalde objektivet "Stemar" (=stereo Elmar), blev jeg enig med mig selv om, at jeg nu havde lavet en "Stereo Winstrøm", og at et passende navn derfor ville være "STEWIN".

Leica M2 med stereoobjektiv (samt dæksler og en modificeret lysmåler).

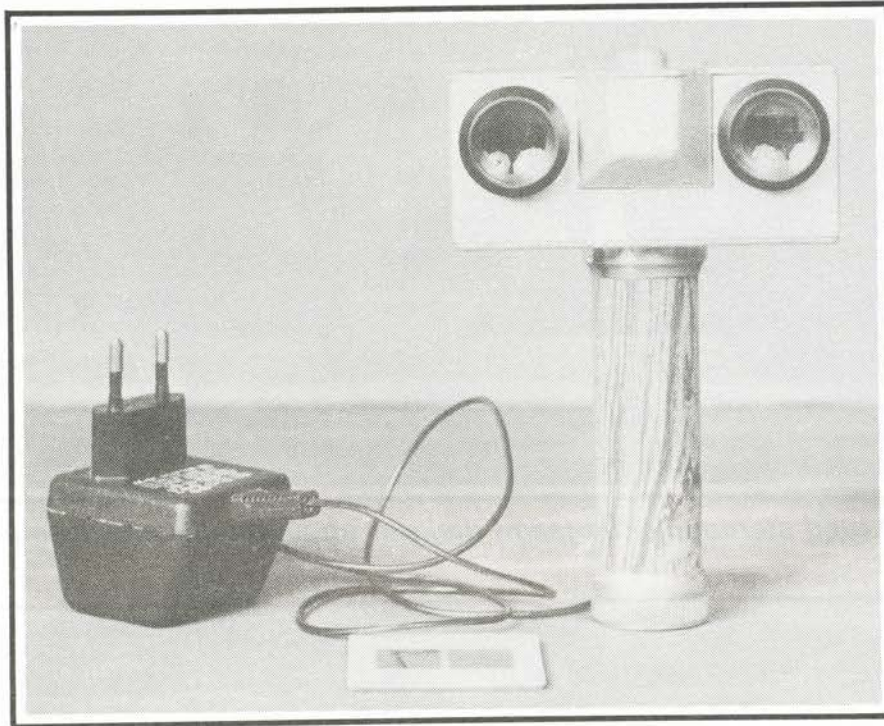

Stewin objektivet adskilt i hovedkomponenter.

Stewin objektivet med dæksler.

Stereobetragteren med lader til Ni-Cd akkumulatorerne.

100 timers arbejde

Graveringen, som iøvrigt kræver omhyggelig planlægning og stor koncentration, da jeg jo ikke har noget "viskelæder", er udført i et retvinklet alfabet, jeg har fundet på, for at det kan fremstilles ved hjælp af en fræsemaskines koordinatbord. Der ligger et par fulde arbejdsdage i graveringen, inklusive mange prøver, især på den cirkulære tekst, der følger periferien.

Efter godt 80 værkstedstimer (ialt ca. 100 timer) var objektivet færdigt. Med de meget fine Minoxobjektiver tegner det så skarpt, som nogen skarphedsfanatiker kan ønske. Den største overraskelse for mig var den formidable stereovirkning, der opnås til trods for, at afstanden mellem objektiverne kun er 18,5 mm.

Jeg havde regnet med at perspektivet ville virke lidt fladt med den lille stereobasis, men det virker fuldstændig naturligt, set i en normal stereobetragter eller ved projektion.

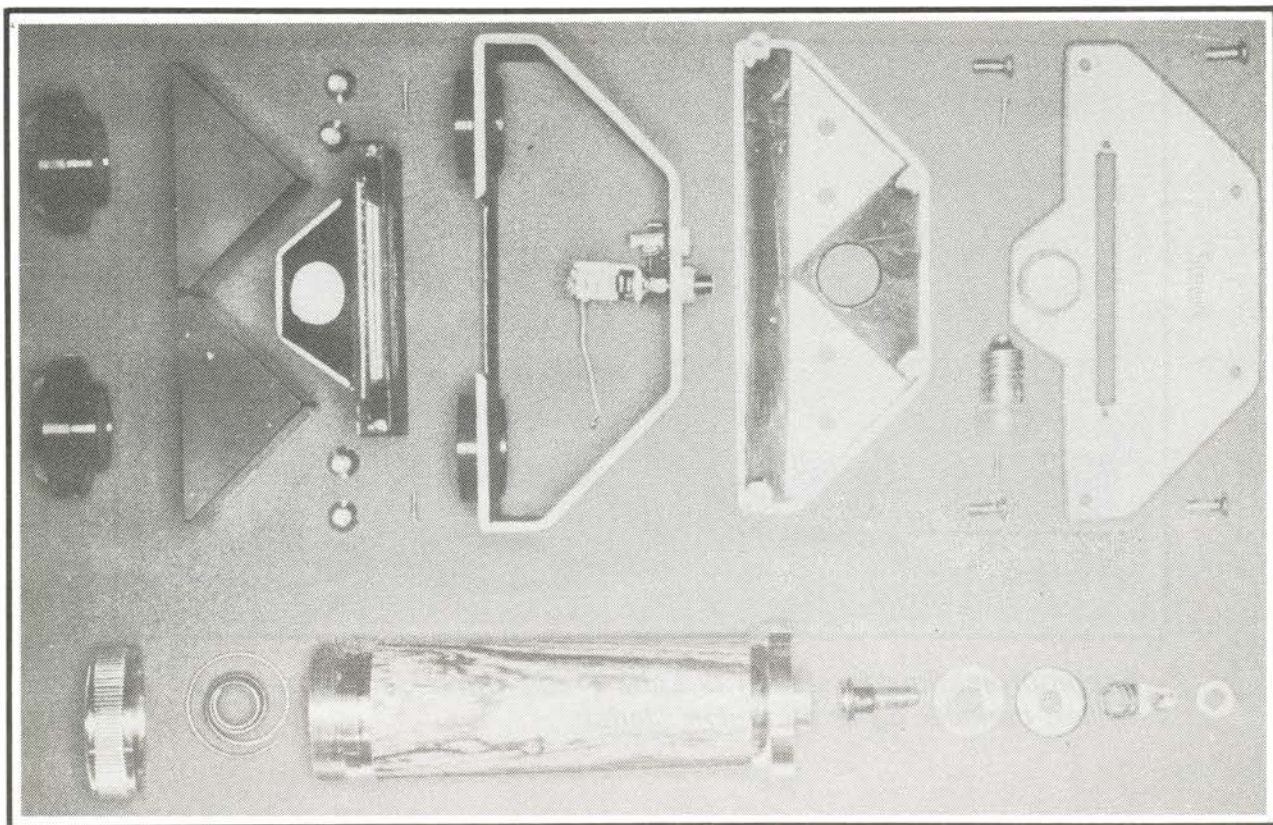
Objektivet er forsynet med 43 mm standard filtergevind, så man kan også komme tæt på ved hjælp af nærlinser, men her må man passe på objektets udstrækning, idet stereoperspektivet let kan blive for ekstremt.

Der er én komplikation ved et stereoobjektiv af "Stemar" type: For at betragte billederne i en normal stereobetragter skal billederne transponeres, d.v.s man må klippe dem igennem og bytte

om på højre og venstre inden monteringen i ramme. Da dette er en besværlig og tidskrævende proces, blev det hurtigt besluttet, at systemet skulle udbygges med en transponerende stereobetragter, således at lysbillederne kan betragtes som de er, når de, indrammet, kommer fra fremkaldelse.

Der er mindst to måder at lave en transponerende stereobetragter på, men det kunne hurtigt fastslås, at den ene type dårligt ville kunne laves med okularer på under 100 mm brændvidde. Da dette resulterer i et alt for lille billede med dårlig stereovirkning, blev denne model straks forkastet. Brændvidden bør højst være 50 mm som i Pentax betragteren. Det viste sig, at man med det andet design (fig. 1) kan komme helt ned på 45 mm brændvidde, hvilket giver et stort billede med god perspektivvirkning. Ved at bruge棱sere i stedet for spejle kan man "snyde" lyset lidt, idet den "optiske vej" da bliver den "geometriske vej" divideret med glassets brydningsforhold, som er ca. 1.5. På den måde kan brændvidden nedsættes til 45 mm i stedet for 60-65 mm, som spejlene ville kræve. Til gengæld medfører prismene en komplikation: Retvinklede prismeser, som er det eneste, man med rimelighed kan forvente at få fat i, kan kun afbøje lyset nøjagtigt 180 gradet, hverken mere eller mindre. Det betyder, at lysstråler fra et centralt billedpunkt kommer ud parallelle. For de fleste mennesker er det meget vanskeligt at fokusere med øjnene rettet parallelt.

Stereobetragteren i adskilt stand.

Resultatet er, at det er meget svært eller endog umuligt at få de to stereobilleder til at smelte sammen. Det var derfor temmelig nødvendigt i okularerne at indbygge små prismer, "kiler", som afbøjer strålegangen således, at øjnene konvergerer under betragtningen. I den færdige betragter er forholdene sådan, at billedets synsforhold, både hvad angår konvergens og akkomodation (fokusering), svarer til noget, man ser på i én meters afstand, så kan næsten alle se uden problemer.

Da okularlinserne er store er det ikke nødvendigt at kunne justere for øjenafstand. Focus kan justeres i beskedent omfang, men det skulle normalt ikke være nødvendigt. Der er indbygget lys i betragteren og batteriholderen fungerer samtidig som håndtag.

Fremstillingen af betragteren har taget omkring 50 timer, men hermed er systemet ikke færdigt. Når man nu er godt i gang, er det jo fristende også at lave en stereoprojektor, så man kan vise billederne stereoskopisk på lærredet. Jeg har en Leitz Prado Universal fremviser, som viste sig at være umådelig velegnet. Det er en fremviser, der kan bruges til alle formater, idet objektivholderen med billedslæde samt kondensatorlinsen er let udskiftelige. Desuden er projektoren udstyret med 250 w halogenlampe, så kraftigere kan det næppe blive.

Stereoprojektionsforsatsen blev meget solidt opbygget hovedsagelig i aluminium. Objektivene er to Varo-Projar zoomprojektionsobjektiver fundet i en rodekasse!

Brændvidden kan varieres fra 70 til 120 mm. Hvert objektiv kan fokuseres for sig til brug ved den første indstilling og desuden, da de er monteret på en fælles slæde, kan de køres sammen til de små fokusindstillinger, der kan være nødvendige fra billede til billede. For at bringe de to delbilleder overens er det ene af de fire spejle i stråledeleren justerbart. Med to stilleskruer kan det vippes i vertikal og i horisontal retning. Alle justeringer er fjederbelastede, så de er slørfri, hvorved man får en kontant og behagelig justering. Polarisationsfiltrene er monteret på en slæde, der kan udtages og vendes. Herved opnås at projektoren uden videre kan bruges både til transponerede og til ikke-transponerede billeder. Et dæksel over spejlene sidder med en enkelt fingerskrue, så det er nemt at komme til at støve spejlene af. Det er overfladebelagte spejle fra en kannibaliseret kopimaskine, skåret og slebet til i de ønskede størrelser.

En fordel ved at have stereoprojektoren som en løs forsats til den universelle fremviser er at man i løbet af 20 sekunder kan omstille til en normal 24x36 projektor. Der er ikke nogen særlige optiske problemer i den, kun en masse arbejde for at få det hele til at køre "Leica-lækkert".

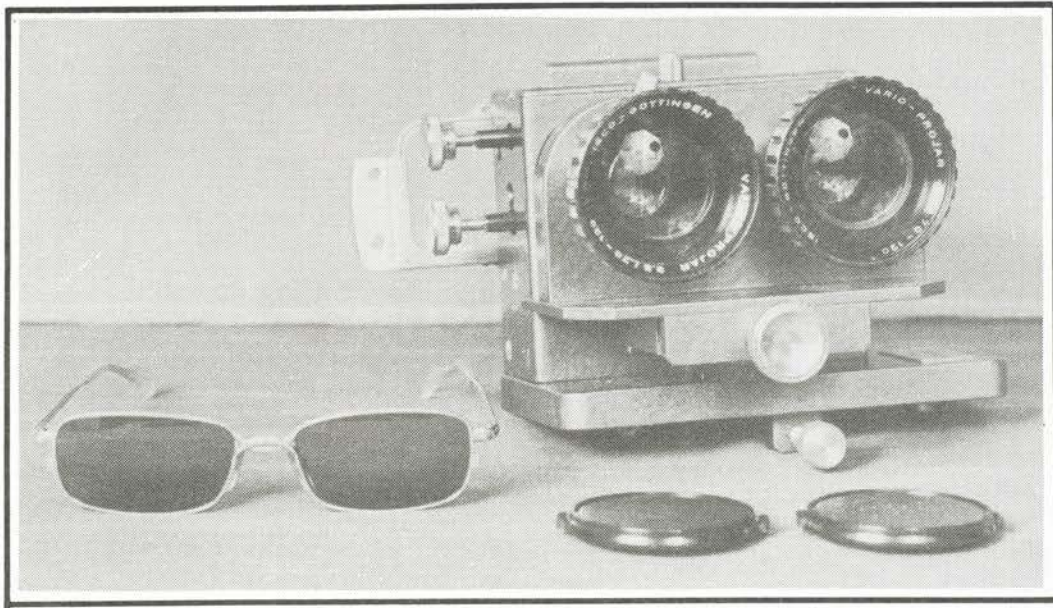

Foto: P. Winstrom.

Stereoprojektionsforsatsen til Leitz Prado Universal (samt stereo-briller, dæksler og et stereolysbillede).

Nu kunne man måske også ønske at kunne vise stereobilleder optaget med ét eller to kameraer i fuldt 24x36 format. Den nævnte projektor kan kun bruges til "Stemar-formatet" 18x24 mm, som den sidste del af Stewin systemet er der derfor lavet en forsats med polfilter og regulerbart spejl. Ved projektion med to separate projektorer, af vilkårligt fabrikat, anbringes forsatsen foran den ene projektor, men kun et polarisations-

filter foran den anden. Man kan så, med to stilleskruer på forsatsen, en for vandret og en for lodret bevægelse, nemt og bekvemt bringe de to delbilleder til overlappning. Forsatsen, der heller ikke byder på nogen optiske eller mekaniske problemer af betydning har taget ca. 20 timer at fremstille.

Tilbage står kun at sige et par ord om stereolærredet. Det kan vel lade sig gøre at købe et sådant lærred, der skal være metalliseret for at polarisationen kan bibeholdes, men jeg har valgt at sprøjtemale et normalt lærred med en kraftigt farvende elastisk sølvbronze (Aluminit Special 3475/Dyrup). Det virker fortræffeligt og er en nem og billig løsning.

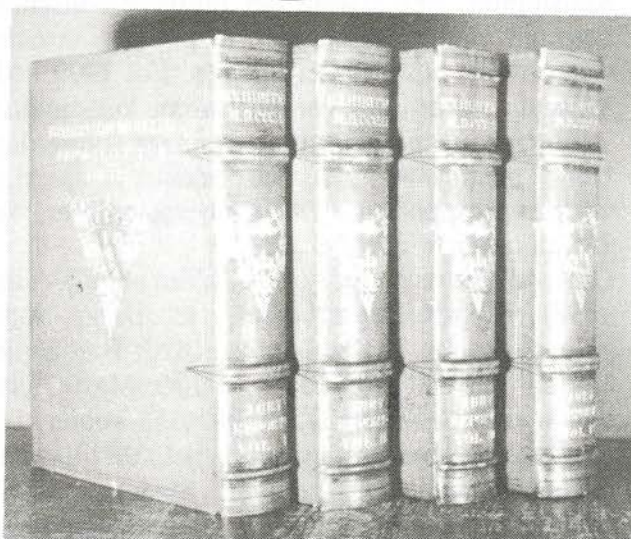
Stereobriller er heller ikke nemme at fremskaffe, men de kan i beskedent omfang laves ved hjælp af polariserede solbriller og stel til små glas. Jeg har lavet 5 sæt briller på den måde med komponenter erhvervet til spotpris på loppetorvet. Fremstillingen af de forskellige komponenter har strakt sig over ét år og har ialt taget ca. 260 timer.

Jeg er iøvrigt også blevet færdig med det næste projekt, som er et stereosystem til spejlreflekskamera, med stereosøger, der også kan bruges som stereobetragter, makroforsats til f.eks. insektfotografering i stereo, samt en universel stereoforsats, der kan bruges til alle brændvidder mellem 45 mm og 180 mm, men det er en helt anden historie.

Verdensudstillingen 1851

Hans Berggreen

Det kgl. Bibliotek

Det smukke 4-binds værk.

I rækken af "fotografiske inkunabler" fra Det kgl. Biblioteks Billedsamling præsenteres her et prægtigt firebindsværk: *Exhibition of the Works of Industri of all Nations 1851. Reports by the Juries. I-IV. London 1852.* (1). Dette værk kan på mange måder betragtes som et kildemateriale over en af den nyere histories vigtigste perioder, nemlig første halvdel af det 19. århundrede. Det var en periode, hvor de mange opfindelser som f.eks. jernbanen og dampmaskinen skabte grundlaget for den industrielle udvikling, og hvor initiativrige og dygtige mennesker virkede til gavn for samfundet.

Til denne kategori må man henregne prins Albert af Sachsen-Coburg (1819-1861), der 1840 var blevet gift med sin engelske kusine, dronning Victoria (1819-1901), og den engelske museumsmand Henry Cole (1808-1882). Fælles for dem var, at de begge var medlemmer af the Society for the Encouragement of Arts and Manufacturers and Commerce, i almindelighed kendt som the Society of Arts, for hvilke prins Albert 1843 var blevet protektor og præsident, og Henry Cole medlem 1846 og formand 1850. Det var ikke mindst på deres initiativ, at den store verdensudstilling blev arrangeret, måske inspireret af den franske kunstindustriudstilling i Paris, som Henry Cole havde besøgt i 1849. Udstillingen fandt sted i det berømte Crystal Palace, der i sig selv var en seværdighed, som den første bygning af sin art bygget i jern og glas af arkitekten og landskabsgartneren Sir Joseph Paxton (1801-1865) (2) til udstillingen.

En anden fællesnævner var deres interesse for fotografiet, begge havde hurtigt set de muligheder, det ville have i fremtiden. Henry Cole mente, at fotografiet kunne bruges som formidler af anden information end de traditionelle portræt- og landskabsoptagelser, der havde præget fotografiets første årti. Han introducerede derfor fotografiet til museumsverdenen, ikke blot som museumseffekt, men også som et hjælpemiddel i museernes dokumentariske arbejde. Det var derfor rimeligt, at det var Henry Cole, der var ansvarlig for verdensudstillingens fotografiske afsnit, der i øvrigt var stærkt præget af engelsk, fransk og amerikansk fotografi. (3).

Prins Alberts interesse for fotografiet var mere end almindelig kongelig høflighed, han støttede på mange måder det nye medie, bl.a. erhvervede han fine tidlige fotografier taget af tidens store fotografer og grundlagde dermed en enestående fotohistorisk samling, der stadig er i det engelske kongehus' besiddelse. (4).

Verdensudstillingen blev en stor succes. Det økonomiske overskud på 186.000 pund blev 1852 brugt til at oprette Kensington Museum i South Kensington, der afløste det tidligere Museum of Manufacturers i Marlborough House. Bygningen af det ny museum begyndte 1855, og det er siden blevet udvidet flere gange. Fra 1909 hedder det Victoria and Albert Museum, og er i dag verdens største kunstindustrimuseum, i hvis righoldige samlinger mange genstande stammer fra verdensudstillingen 1851.

Under udstillingen blev det bestemt, at der skulle laves en pragtudgave af udstillingsrapporten i 140 gaveeksemplarer, der hver blev illustreret med 155 saltpapirfotografier. (5).

Oprindeligt havde Henry Fox Talbot anbefalet at Nikolaas Henneman (1813-1898) fik kopieringsarbejdet, men ifølge Nancy B. Keeler blev opgaven givet til Robert J. Bingham (-1870) Han kopierede de 155 negativer taget af Hugh Owen (1804-1881), Claude-Marie Ferrier (1811-1889) og Fridrich von Martens (1809-1875) i 140x155 kopier, i alt ca. 21.700 saltpapirfotografier, der derefter blev indklæbet i de 140 gaveeksemplarer. Hugh Owen's negativer var papirnegativer, medens C.-M. Ferrier og Fridrich von Martens havde brugt albumin på glasnegativer. (6).

NOTER:

1.) Værket er indbundet af Robert Rivière efter udkast af William Harry Rogers. Rødt læder med titel og Victoria og Albert's monogram i guldpræg. For- og bagperm foret med blå-violet silkesatin, ligeledes med monogram i guldpræg.

(10,-324) (alb. smlg. 247-250, 2)

2.) Crystal Palace blev 1854 flyttet til forstaden Sydenham, hvor det 1936 blev ødelagt af en ildebrand.

3.) Om den fotografiske afdeling på verdensudstillingen, se: Reports by the Juries, vol.II. Clas X. Philosophical Instruments and Processes depending upon their use, p.520-525 og p.594-608.

4.) Om den fotohistoriske samling på Windsor Castle, se: Royal Archives at Windsor Castle. Victorian Photographic Collection. World Microfilms Publications: 15 ruller mikrofilm m. katalog i KB's Billedsamling (1978-1133/1-15).

5.) Det Kgl. Biblioteks eksemplar indeholder 154 fotografier, idet billedet over for side 1322 har manglet fra starten, formentlig en fejl i forbindelse med den manuelle indklæbning.

6.) Bjørn Ochsners kartotek over udenlandske fotografer.

Litteratur:

Nancy B. Keeler:

Illustrating the "Reports by the Juries" of the Great Exhibition of 1851; Talbot, Henneman, and Their Failed Commission. i: History of Photography, Volume 6, Number 3, juli 1982, pp. 257-272.

Anthony Hamber:

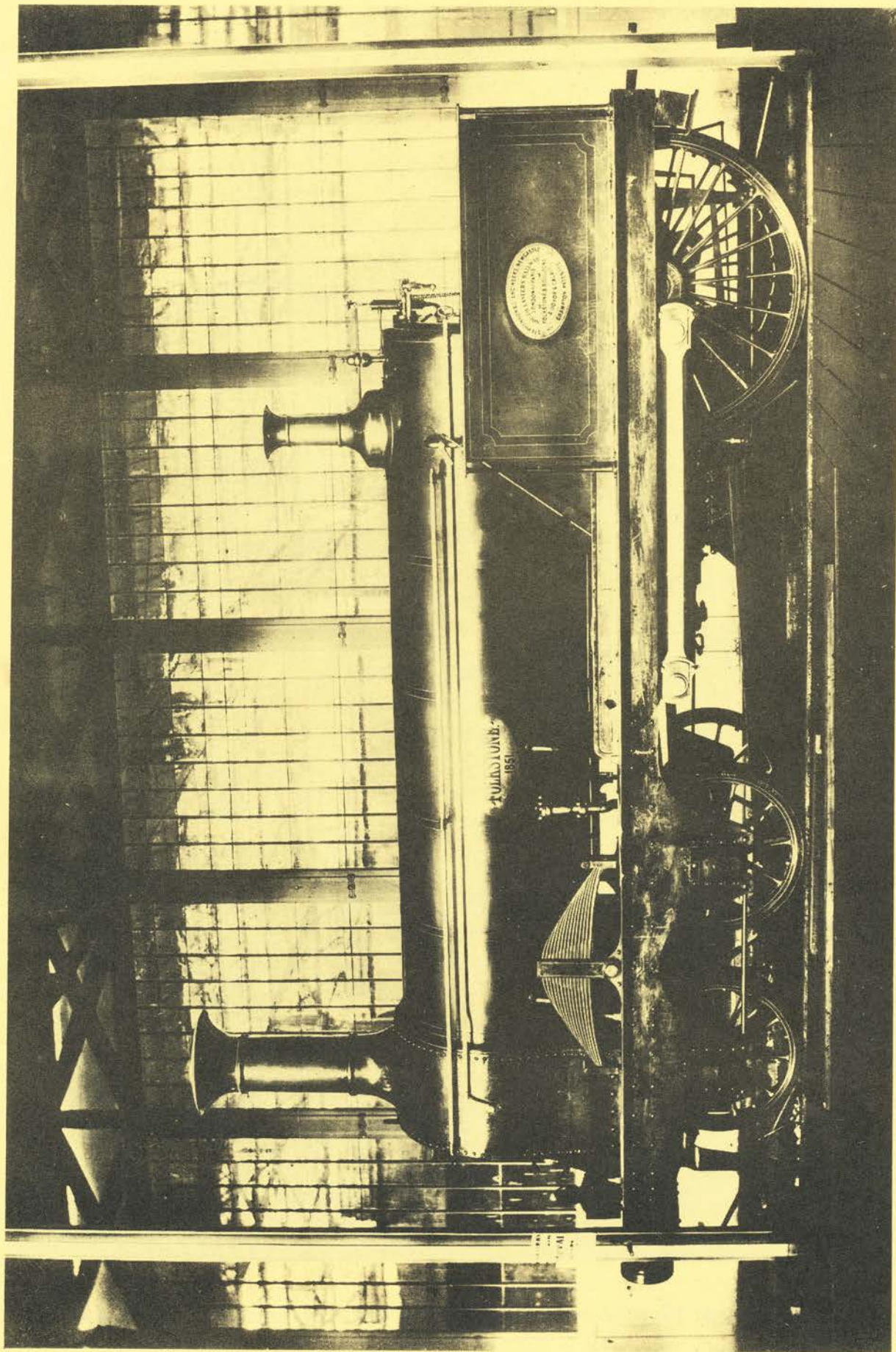
Henry Cole and the Institutionalization of Photography. Photoresearcher, juni 1991, pp. 24-33.

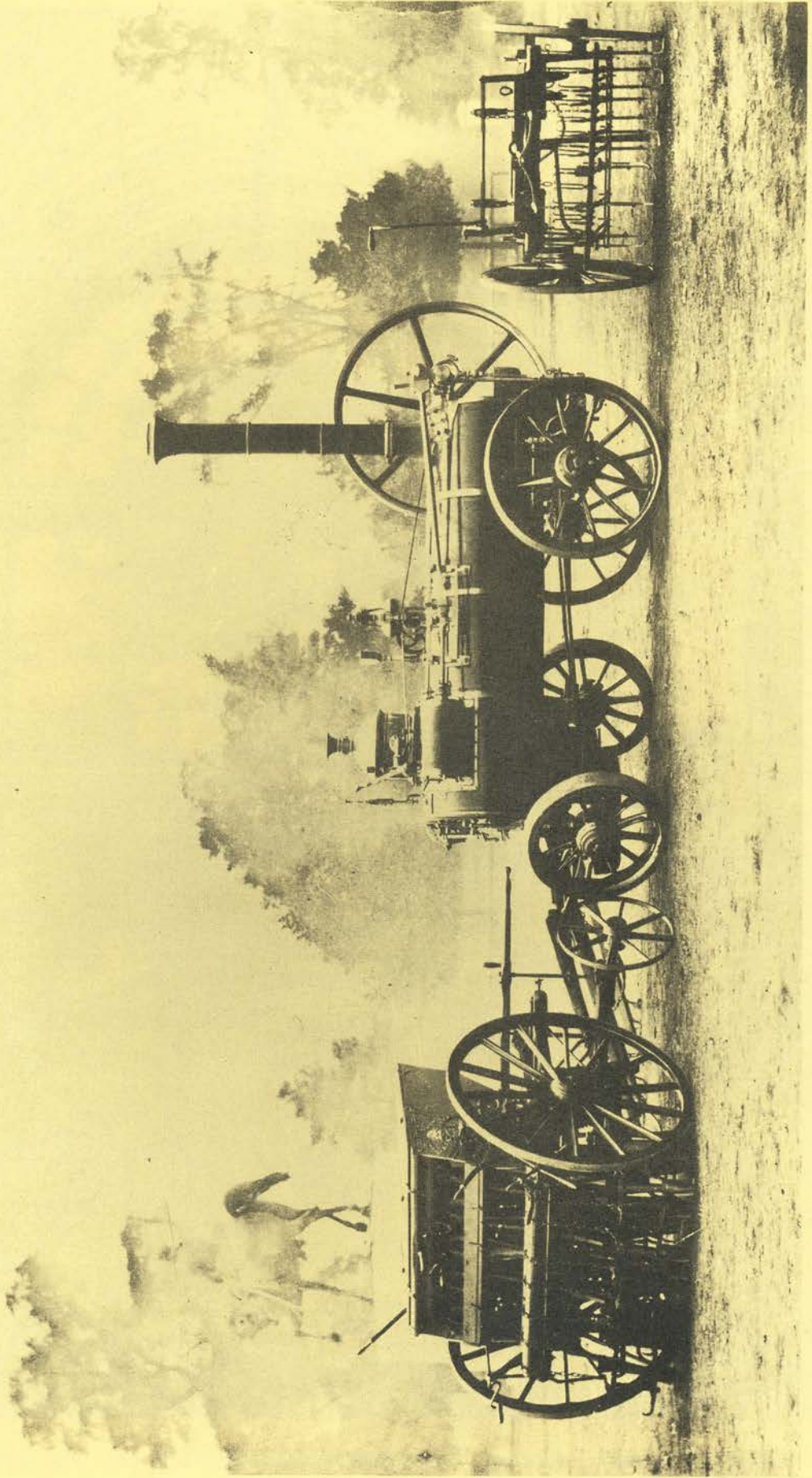
View of Transsept (South), saltpapir 21,4x16 cm. Vol II mellem p. 435-436.

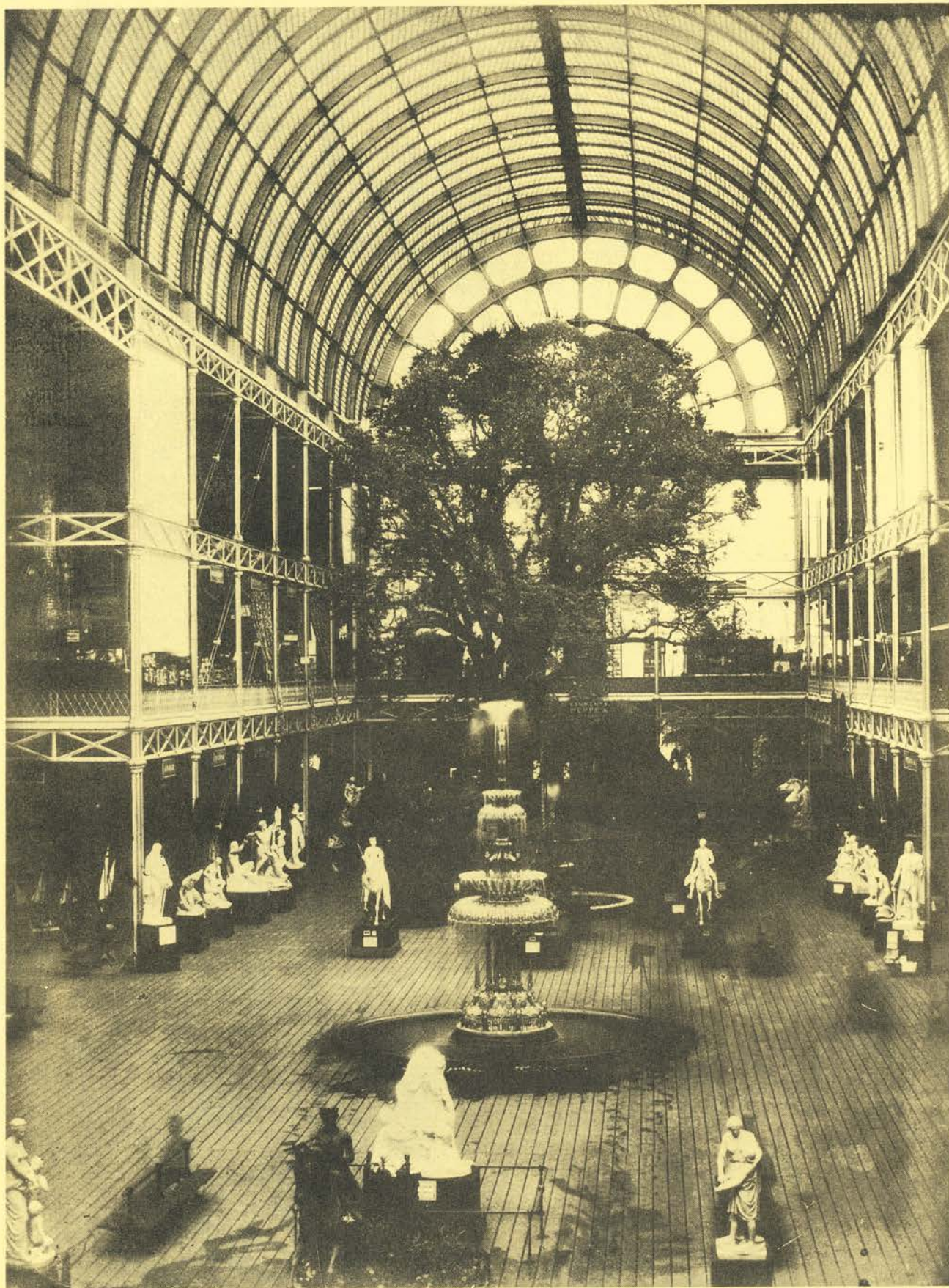
Locomotive Engine (Crampton), saltpapir 15,2x21,5 cm. Vol II mellem p. 394-395.

*Agricultural Implement's (Garret and Son's) saltpaper, 13,6x21 cm.
Vol II mellem p. 494-495.*

View of Transept, Looking North, saltpapir 21,5x16,1 cm. Vol II mellem p. 762-763.

Museumsklenodie 2

Et kamera i forsølvet nysølv!

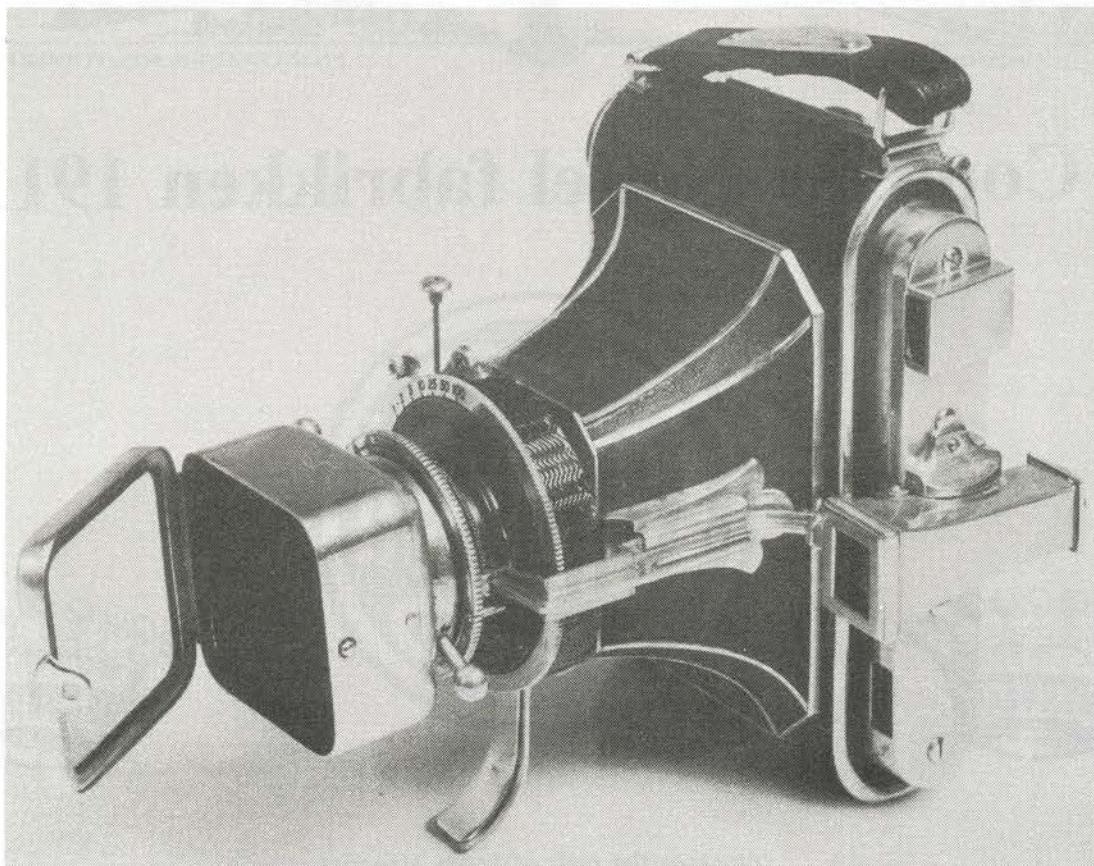

Foto: Sigfred Løvstad

På Danmarks Fotomuseum findes en mindre samling selvbyggede fotografiske effekter. Et særpræget klenodie blandt disse er overværkfører Aage Laurits Nissen's (1893-1970) forsøvede kamera fra ca. 1938. Som ansat på C.M. Cohr's sølvvarefabrik i Fredericia, gennem 53 år, havde han rig mulighed for at anvende det ædle metal i sin fotohobby.

Kameraet er tilpasset 35 mm film, og udstyret med koblet afstandsmåler med parallakseudligning samt synkroniseret til blitz, hvilket var næsten ukendt i 1938. Oprindeligt havde apparatet været forsynet med en synkronisator med direkte kobling, men den var blevet vræget. Efter Aage L. Nissens død, overlod familien museet kameraet, hvor det hjemmebyggede sølvskinnende kamera til daglig kan beundres!

**DANMARKS
FOTOMUSEUM**
Museumsgade 28, 7400 Herning

Contessa-Nettel fabrikken 1911

Oversat fra tysk af Steen Hesager

I 1911 skrev grundlæggeren af kamerafabrikken Contessa Nettel, August Nagel, i et katalog over firmaets produkter:

"Vort princip er at levere selv de billigste af vore kameramodeller i en kvalitet, som ikke adskiller sig fra de dyrere modeller, hvilket har hjulpet os til en hurtig udvidelse af vor kundekreds.

For at kunne imødekomme alle ønsker har vi måttet udvikle et antal nye originale kameramodeller, dog ikke uden først at have indhentet oplysninger om vore aftageres meninger og behov. Vi vil heller ikke i den kommende sæson stagnere, men fortsat fastholde vor plads med succes. Mindre ændringer af nuværende modeller er ikke vor opgave, men derimod at udvikle sådanne nyheder, som må aftvinge respekt på

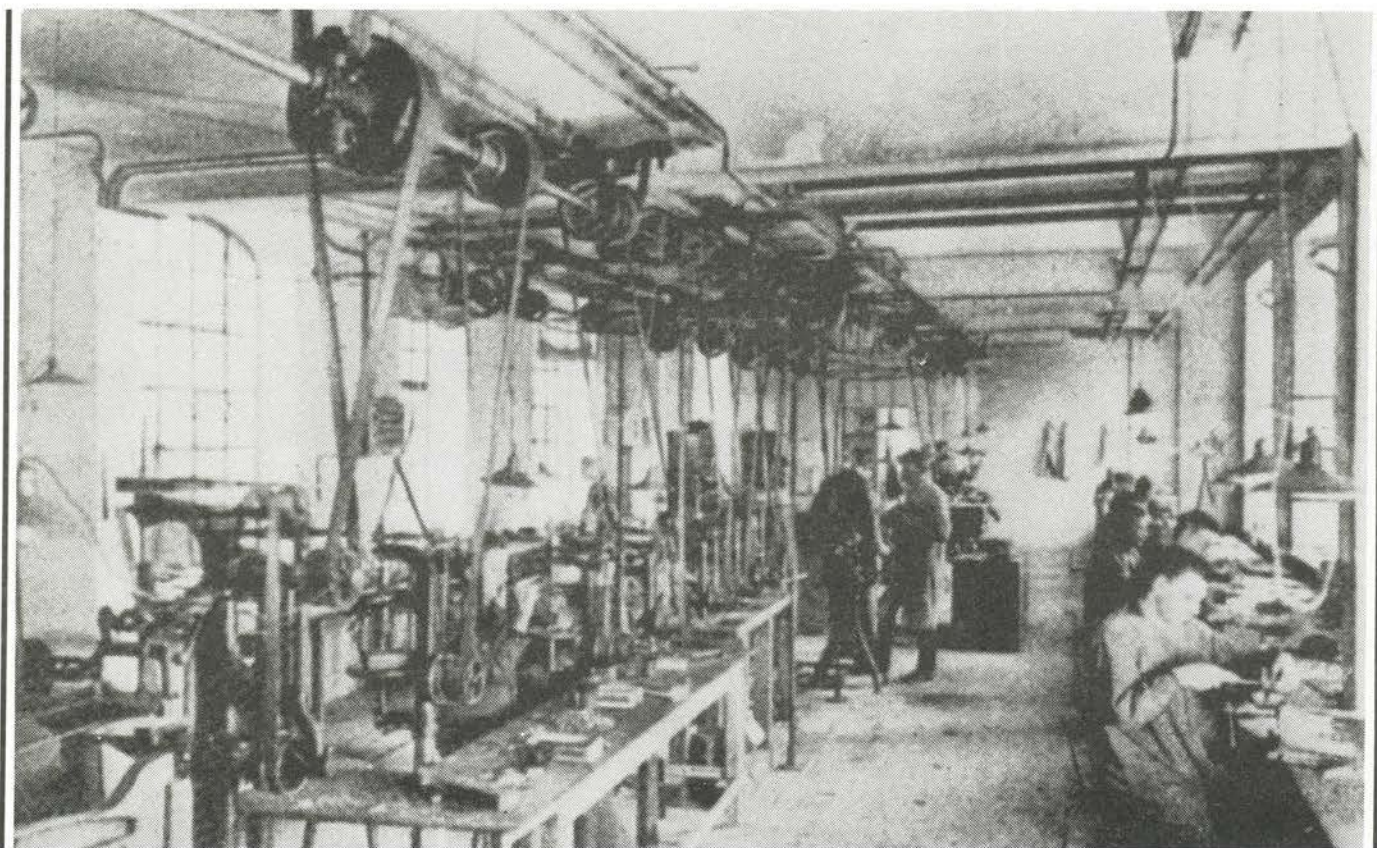
markedet. Et enkelt blik på vor vestelommekamera "Pixie" vil være et fingerpeg for vor påstand. Vi følger den vej, som vi selv har afstukket, urokkeligt og uden vaklen, for vi ved, at vi på denne måde kommer derhen hvor vi vil".

Fabrikant Nagel's patetiske ordstrøm er vel typisk, når man skal markedsføre et produkt til forhandlere.

I 1910 blev hele fabrikskomplekset gennemfotograferet til brug for et stort salgskatalog. Da de originale fotografiske glasplader forlængst er gået tabt, har vi været henvist til at reproducere efter meget dårlige billedkopier.

Fabriksfaciliteterne beskrives i omtalte katalog. Teksten er stærkt omskrevet, og bringes her i sammenhæng med billederne.

Fremstilling af maskin- og stanseværktøj til de mangeartede dele, et kamera består af, prioriteres meget højt.

Fabrikken

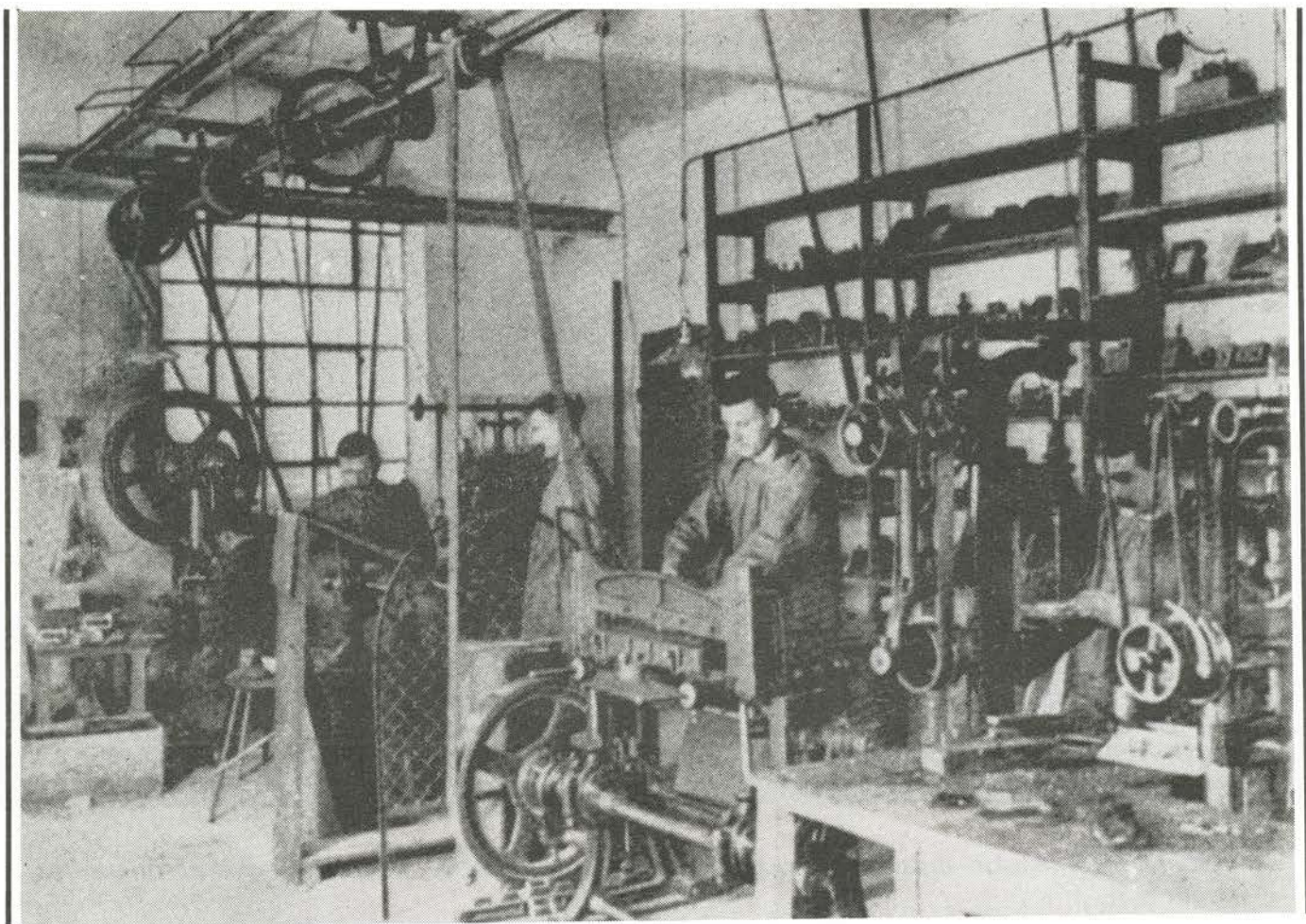
Contessa fabrikken ligger i Rotebühlstrase 171, Stuttgart. Gennem hovedindgangen kommer vi til parterrelokalerne som består af 6 rummelige kontorer, pakke- og lagerrum m.m. Cirka halvdelen af lokalerne tilhører Verkaufsgesellschaft der Contessa- Camera G.M.B.H., medens de øvrige tilhører "virkekredsen" for Contessa-Camera Werke G.M.B.H. Gennem en udgang i retning mod fabrikken kommer man ud i fabriksgården. Før vi kommer til fabrikslokalerne, skal vi først se kedel- og maskinhuset i tilknytning til fabrikken.

En dampkedel af nyeste model leverer dampen til den stationære dampmaskine på 50 HP. Denne driver to dynamoer, hvorfra den elektriske strøm ved hjælp af et omstillingsbord ledes frem til de elektromotorer, der er opstillet i de enkelte arbejdslokaler. Også det samlede belysningsanlæg i fabrikken og kontorlokalerne er tilsluttet den elektriske central. Fabrikkens eget vandværksanlæg leverer kalkfrit vand til dampkedlen ved hjælp af store moderne vandrensere.

Vi kommer nu ind i lokalerne, der ligger i niveau med jorden, og hvori det omfangsrige sliberi- og poleringslokale, galvaniseringsanstalten, råvaremagasin o.s.v. er anbragt. Indretningen til slibning og polering viser os et udsugningsanlæg, der fungerer upåklageligt, og som fjerner det sundhedsfarlige støv fra hver eneste slibe- og polermaskine.

Det næste vi ser er en stor maskinhal som indeholder et værksted, hvori det nødvendige specialværktøj til bl.a. udskæring og udstansning til-laves. Desuden findes her dreje, fræse- og stanse-maskiner. På førstesalen, ved siden af driftkontorerne findes et magasin til enkeltkomponenter af enhver art. I tilslutning til dette magasin ligger den store montagehal, hvor kameraerne færdigmonteres. Ved siden af montagehallen finder vi en stor separat afdeling til bygning af centrallukkere og indfatning af objektivlinser. En hovedfaktor i kamerafabrikationen er lakeringslokalet, som efter sprøjtemetoden er særlig isoleret.

Udstansning af større metalenheder.

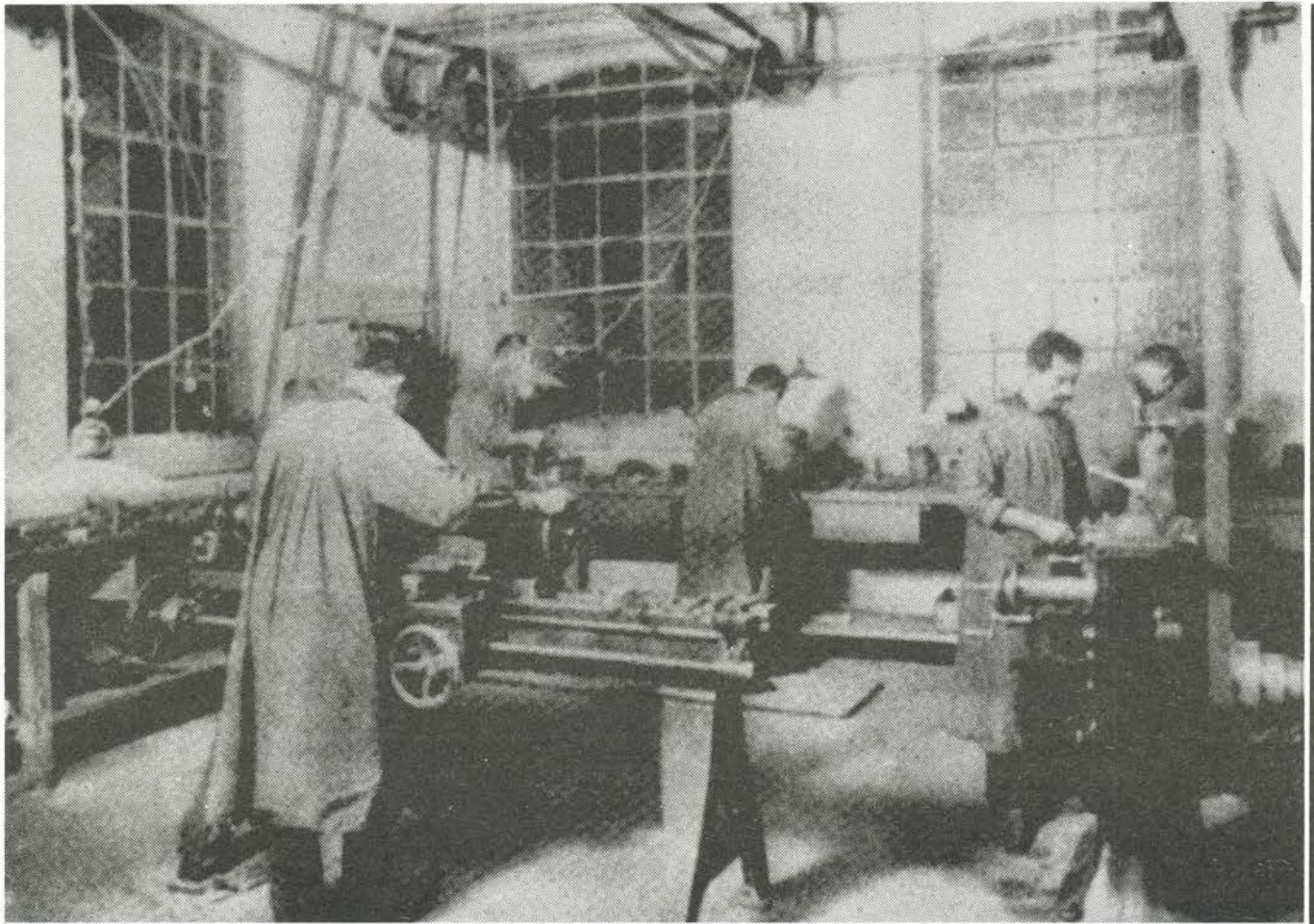
Die Werk-Anlagen der Contessa-Nettel A.-G., Stuttgart

I et lokale på anden sal ser vi et velindrettet bogbinderi; desuden en afdeling til bygning af Rouleux-lukkere samt Spreizen-kameraer efter egne patenter. To andre lokaler er forbeholdt indbygning af lukkere og objektiver i kameraerne samt diverse kontroller. Ved siden af kontrolrummet ligger et stort atelier med naturligt ovenlys, som først og fremmest anvendes til prøveoptagelser og til kontrol af objektiverne.

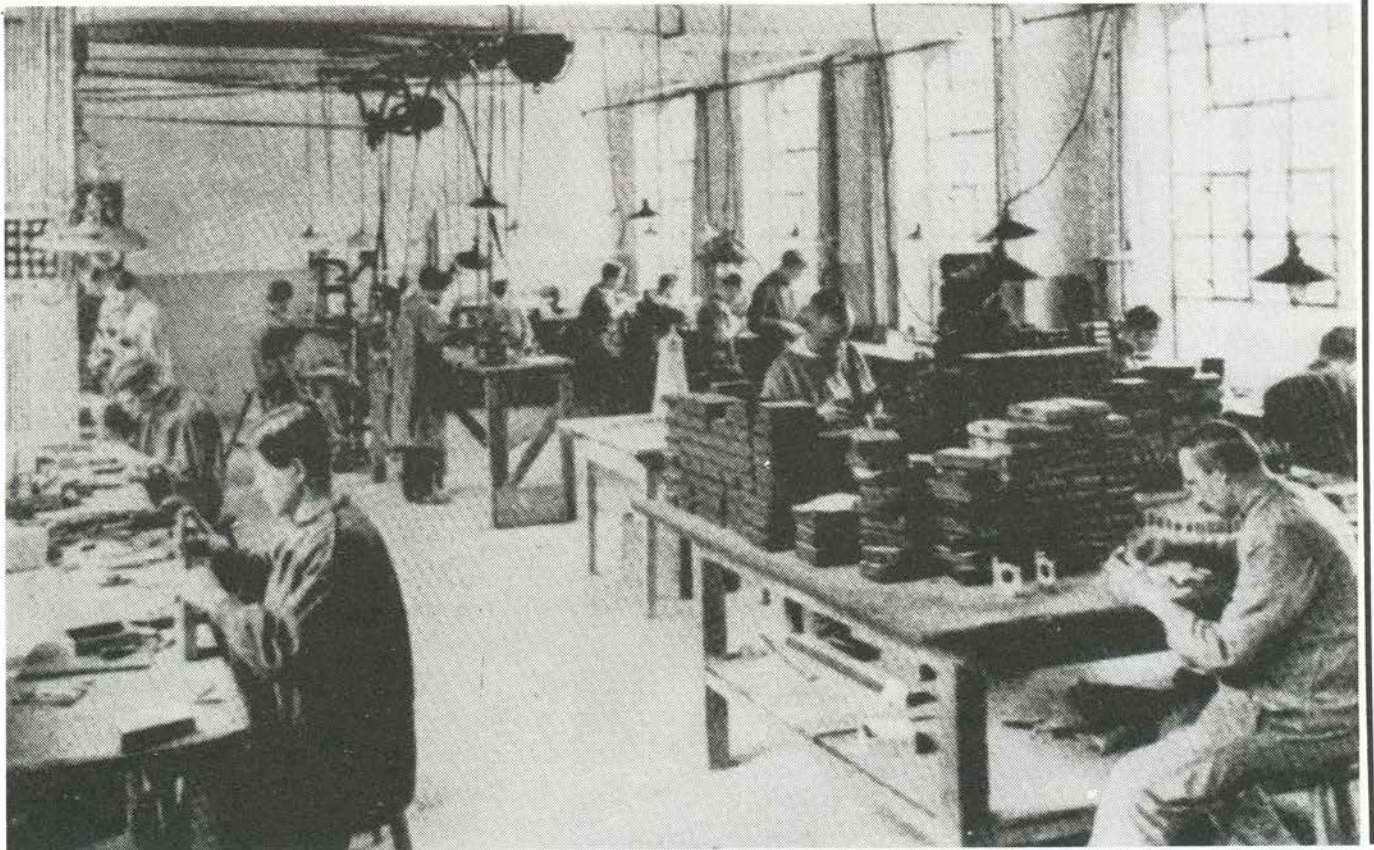
Til højre for fabrikkens hovedindgang findes kameranedkeriet indrettet med de mest moderne maskiner. Sidst men ikke mindst er der indrettet vaske- og omklædningsrum for arbejderne.

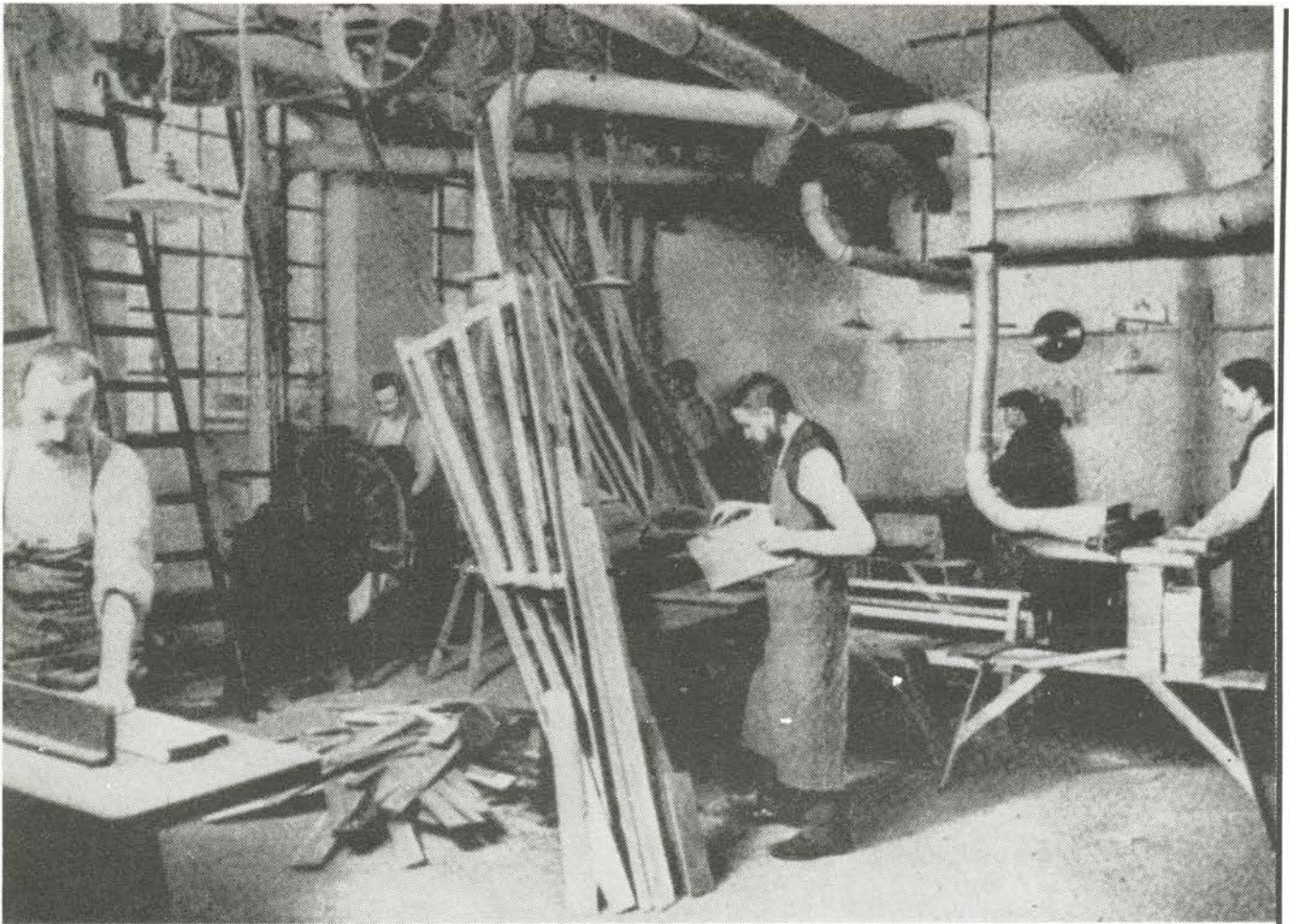

Maskinværkstedet, med de mange dreje, fræse- og stansemaskiner. Al energi overføres via det sindrige remtræksystem i loftet.

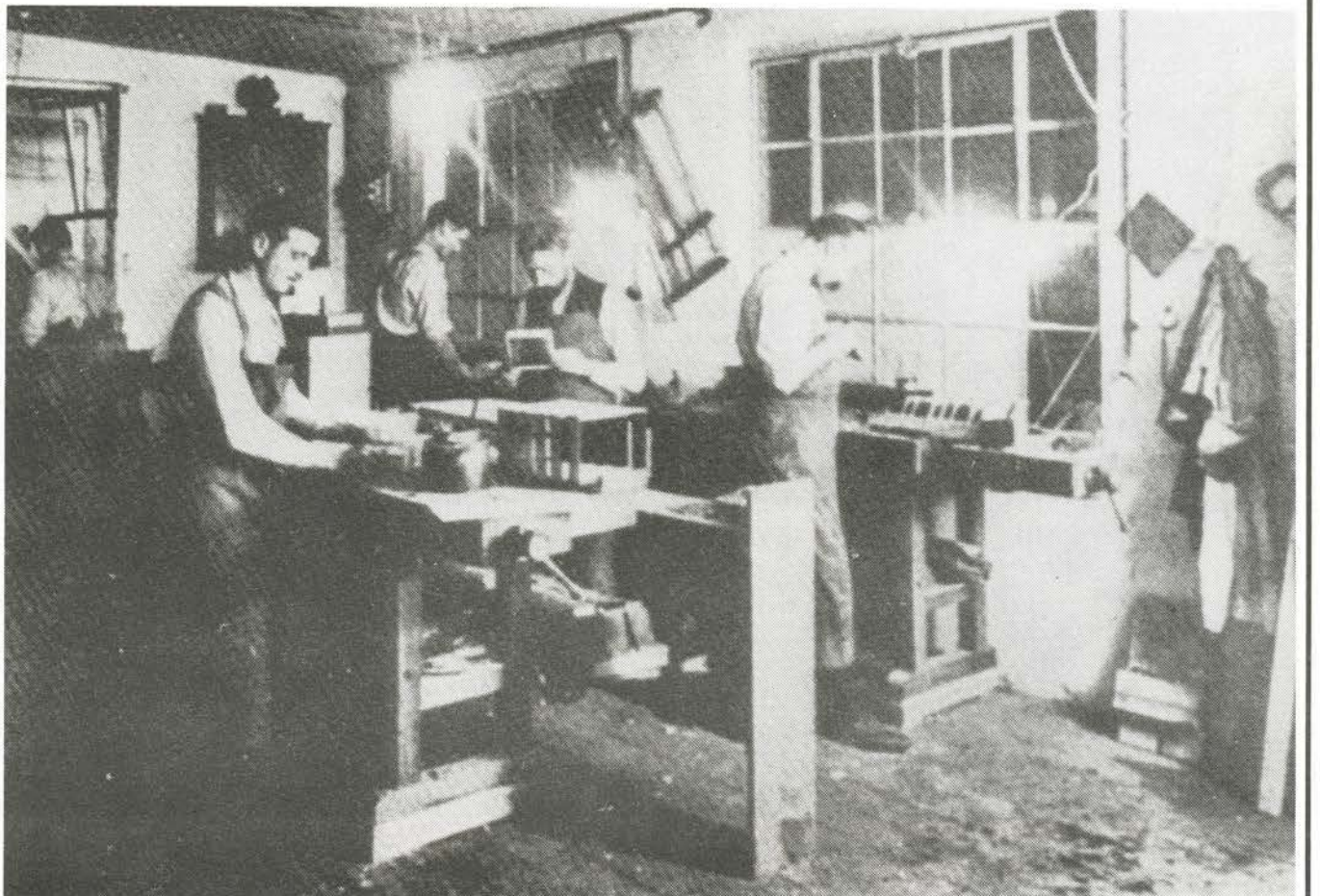

Monteringen af de enkelte kameraer finder sted i montagehallen. Den primitive belysning har næppe været behagelig.

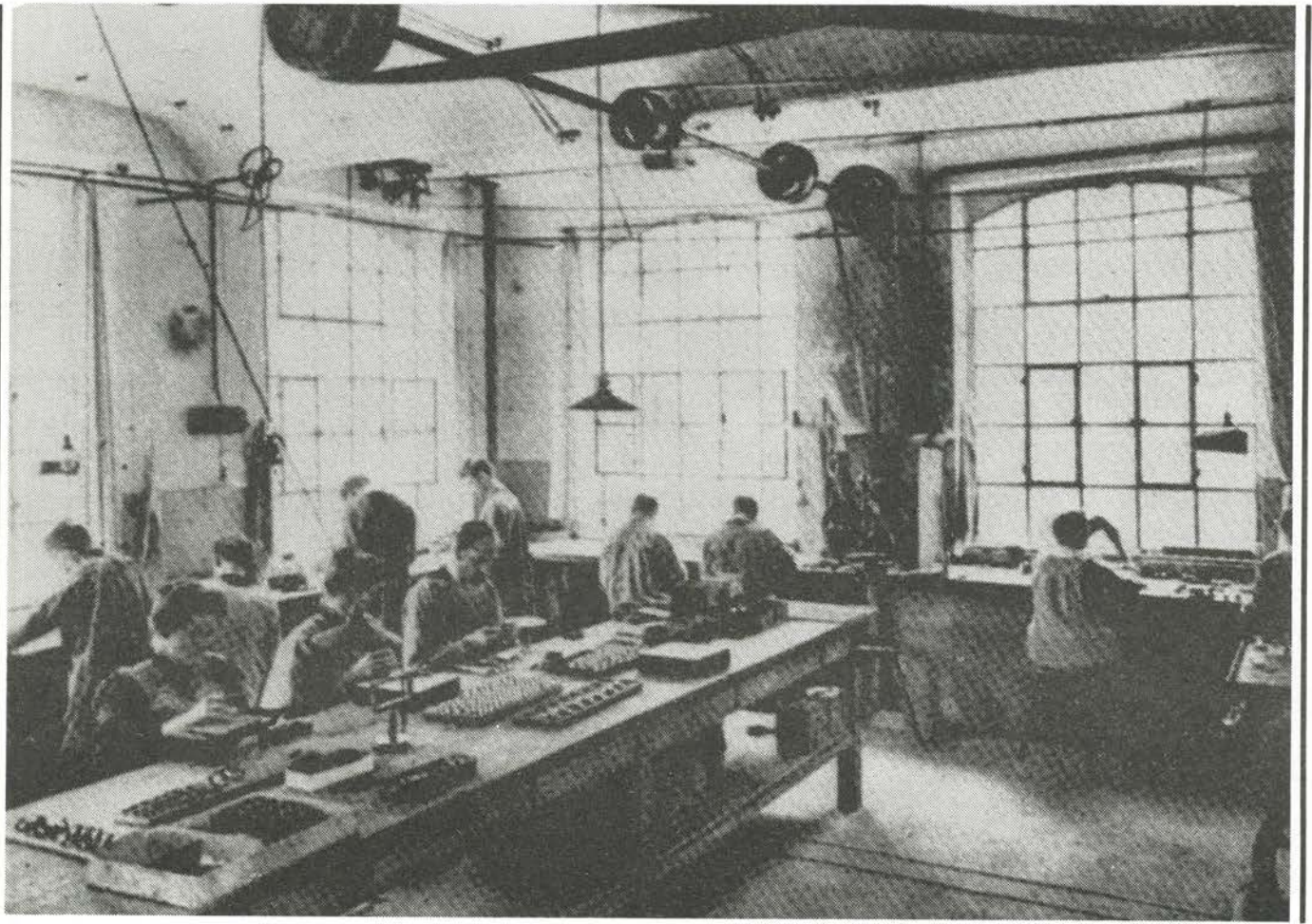

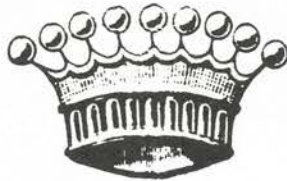
Maskinværksted for udskæring af træ til de berømte Spreizen-kameraer. Her var der tale om meget begrænsede enheder.

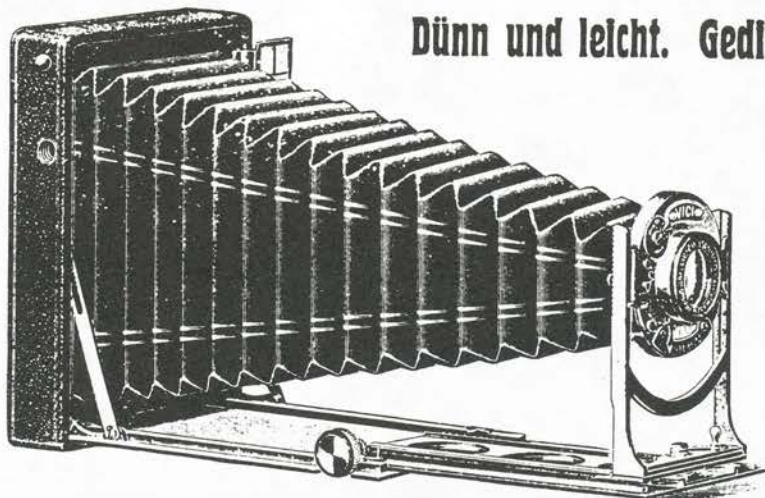

Montering af centrallukkere og objektiver kræver stor akkuratse og præcision.

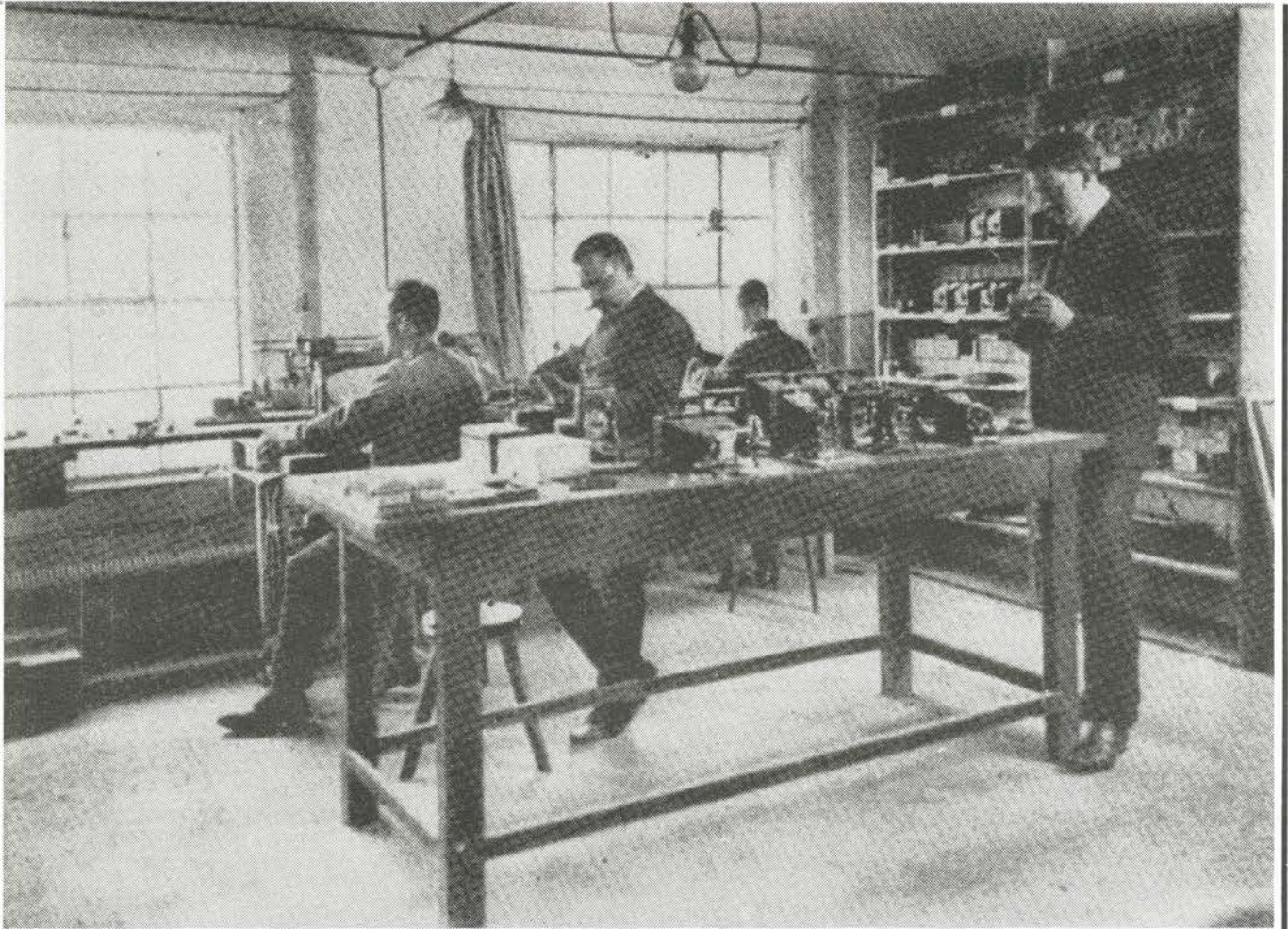

„Contessa“ die vornehmste Camera
der Gegenwart! ...

**Dünn und leicht. Gedlegene
Arbeit.**

I kontrolrum I og II færdiggøres apparaterne inden indpakning og forsendelse.

I et særligt afprøvningsrum opbygget som et atelier, foretages løbende kontrol af bl.a. det kendte Ballon-kamera.

På anden sal i den store fabriksbygning er indrettet et bogbinderi for egne kataloger og andre udgivelser.

Contessa-Nettel

Stuttgart, den 15. 9. 1925.

Fra Colombo paa Ceylon telegraferer vore Venner, at alt staar vel til. Det Indre af Øen, den berømte botaniske Have, alt er besøgt og fotograferet. Vore Kameraer af Teaktræ og med de imprægnerede gule Bælge har staaet deres Prøve i det fugtige, tropiske Klima. Rejsen fortsættes nu til Kina.

Contessa-Nettel A. G.

FREMTIDEN I 3-D IMENSIONER

- Eksperimentarium
planlægger særudstilling om
3-D teknik

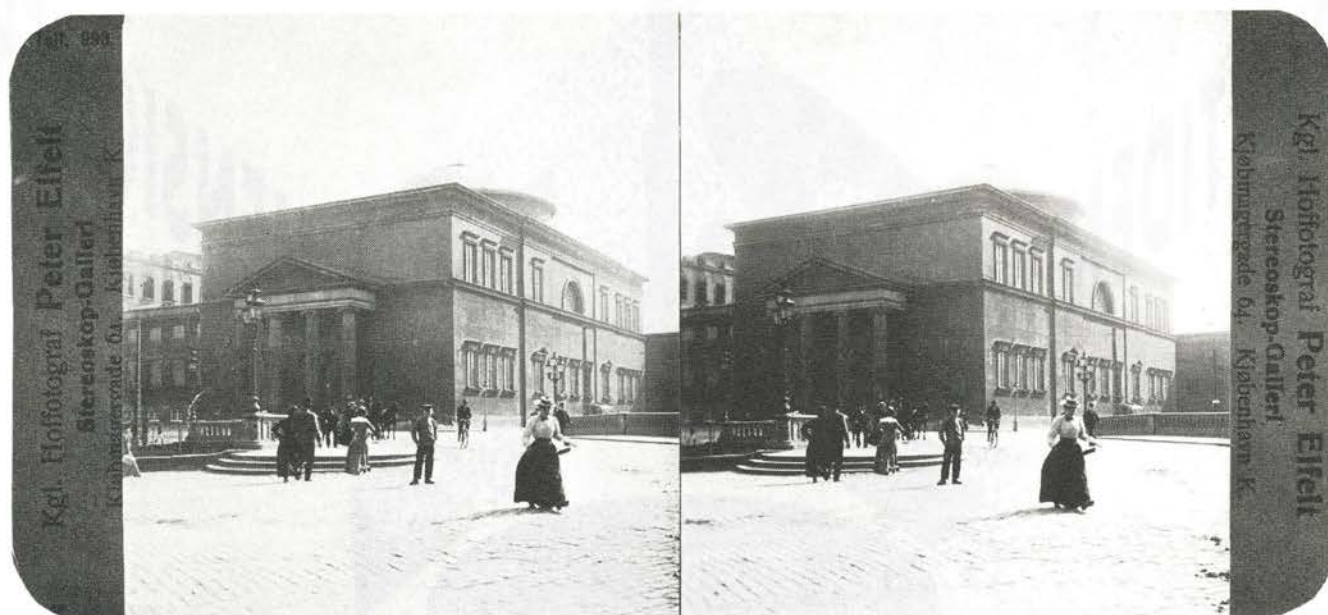
Peter Norrild

Eksperimentarium har fået en ny videnskabelig medarbejder. Det er Svend B. Sørensen, som midlertidig har orlov fra sin stilling ved Fysisk Laboratorium 2 på Danmarks Tekniske Højskole. Vi finder ham på et Eksperimentarium-kontor, omgivet af en flok storgrinende kolleger. De har fået forelagt et stykke papir med en tegning. Den viser en flok ret forvirrende røde og blågrønne streger. Hvad den forestiller er ikke helt klart, før man foran sine to øjne anbringer henholdsvis et rødt og et grønt filter. Da ser man pludselig en kæmpeklods, som er vokset så højt op af papiret, at næsen er ved at komme i klemme. Man flytter sig overrasket tilbage - men klodsen følger med! Hurtigt opdager man, at klodsen følger betragterens bevægelser i en ydmyg, men yndefuld "3-D" dans. Svend B. Sørensen har fået til opgave at udvikle en særudstilling om stereoskopi og 3-D. Den skal på en sjov, interaktiv og eksperimentel måde fortælle, hvordan 3-D teknikkerne har udviklet sig frem til i dag, og hvad vi kan forvente af 3-D teknikker i vores dagligdag, når vi kommer frem til begyndelsen af næste århundrede. Den dansende 3-D tegning er et eksempel på en meget sjov anvendelse af den såkaldte anaglyph-teknik, hvor man ved hjælp af komplementære farvefiltre får adskilt tegningen i to lidt forskellige billeder til henholdsvis højre og venstre øje. Betragtningsteknikken er i princippet den samme, som blev brugt ved tidligere tiders 3-D film i biografen.

I sin fritid er Svend B. Sørensen præsident for Stereoklubben, som har ca. 15 medlemmer over hele landet, og som dyrker det 3-dimensionale fotografi som en hobby på højt teknisk og artistisk niveau. Svend fortæller, at kgl. hoffotograf Peter Elfelt var en af stereofotografiets pionerer her i landet. Han optog og samlede i perioden fra 1887 til 1910 henved 8.000 stereobilleder til sit såkaldte "Stereoskop-galleri" - med salg for øje. Heri findes mange prægtige optagelser fra det gamle København. Den stereoskopiske optageteknik er faktisk lige så gammel som fotografiet selv, og der er bevaret stereo-kameraer tilbage fra ca. 1850, altså fra daguerreotypiernes tid. Vores stereosyn handler jo i al sin enkelhed om, at vore to øjne på grund af deres indbyrdes afstand ser to forskellige billeder, som hjernen derefter arbejder til en helhed. Og den viden har mennesker haft længe før fotografiet blev opfundet, fastslår Svend B. Sørensen.

I den planlagte særudstillings historiske afsnit vil der - foruden kameraer - blive vist billeder fra Elfelts "Stereoskop-galleri" oplevet med datidens forskellige stereoskop-betragtere. De bliver suppleret med tilsvarende motiver fra nutidens København i form af helt nye farveoptagelser, som også kan studeres med mere moderne betragtningsteknikker. Det bliver enkelt og alligevel fascinerende, lover Svend B. Sørensen.

Samling: John Philipp.

Christiansborgs slotskirke set fra Højbro Plads ca. 1905.

Anvendelse i forskning og teknik

Særudstillingen sætter naturligvis også fokus på nogle af de mange stereoskopteknikker, som anvendes i dag fx af arkitekter, landmålere, tandlæger, maskiningeniører og kemikere. Derfor samarbejdes der med Kunstakademiets Arkitektskole, Kort- og Matrikelstyrelsen, Institut for Fotogrammetri og Landmåling på DTH, Tandlægehøjskolen og Farmaceutisk Højskole. Eksperimentariets publikum skal selv have forskere og teknikernes professionelle værktøjer i hænderne og få et indtryk af anvendelsesperspektiverne. Og det er lidt af en opgave, når man ikke samtidig må drukne sit publikum i alt for omfattende tekster og plancher. Svend B. Sørensen karakteriserer sig selv som lidt af en perfektionist, og han er godt klar over, at tingene her på Eksperimentarium skal fungere på helt specielle vilkår.

- Det er en kæmpeudfordring for mig at få lov til at formidle noget af det, som jeg virkelig ved noget om, og som er min hobby. Men jeg ved også, at det at lave en god, interaktiv opstilling ikke bare er noget, man gør. Det kræver fantasi og erfaring og en viden om publikums meget forskellige måder at gå til arbejdet på. Men jeg tror på, at det hele nok skal lykkes i et frugtbart samarbejde med de faste folk i huset, understreger han.

Hvad med holografien?

Særudstillingen vil også berøre holografi, fortæller Svend B. Sørensen, men her skal vi passe på ikke at vade rundt i de holografiske museers bede. Eksperimentarium er jo ikke en udstilling, som man bare kigger på i forundring. Her gør man noget selv - det gør i øvrigt ikke forundringen mindre - og hertil kommer, at man kan lære noget.

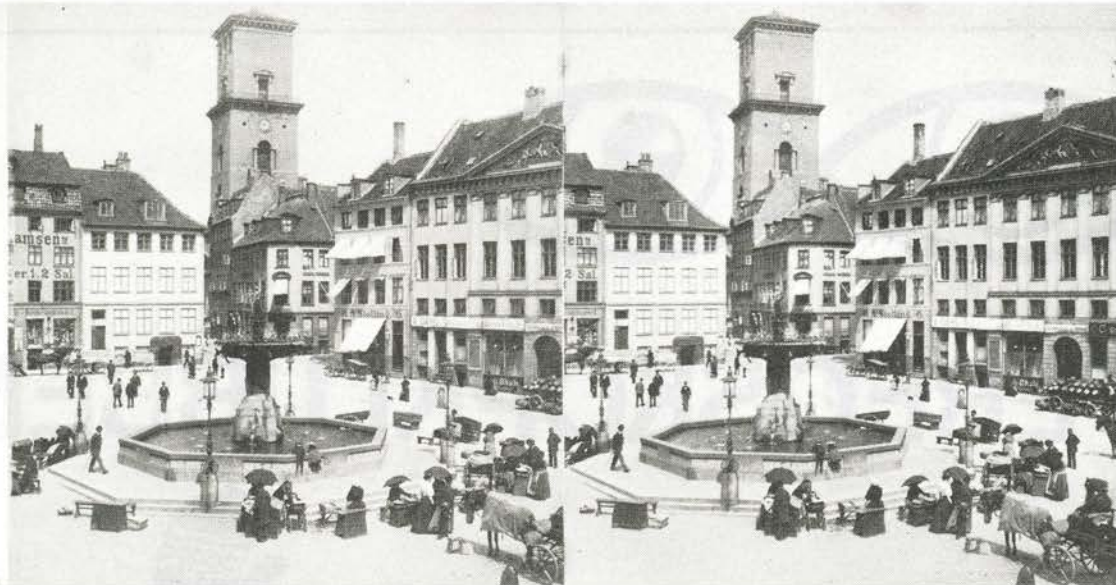
- Med hjælp fra mit institut på DTH, som har nogle af landets bedste eksperter på området, skulle det nok kunne lykkes at få noget spændende op at stå. Publikum vil i hvert fald fra tid til anden kunne lave deres egne hologrammer, ligesom de vil kunne lave deres egne 3-D videooptagelser og fotos.

3-D i stuen

Fremtiden byder utvivlsomt på 3 dimensioner på såvel computer, som TV-skærme.

- Vores publikum får således lov at opleve farvekorrekt 3-D på computer-skærme, som er koblet til briller med flydende krystaller, fortsætter Svend B. Sørensen. Skærmen viser skiftevis et højre- og et venstre billede, medens elektronisk koblede briller skiftevis lukker for højre og venstre øje. Skærmen viser i alt 50 billeder i sekundet, deraf 25 til venstre øje og 25 til højre. 25 billeder pr. sekund er jo den almindelige standard for TV. I Japan er der udviklet TV-

Parti af Gammel Torv i 1890érne.

*Et tilløbsstykke. Familien er sat på gaden.
Ca. 1900.*

Samling: A. T. M.

skærme, hvor 3-dimensionale billeder kan opleves uden brug af hjælpemidler i form af briller eller lignende. Der er her tale om en avanceret brug af kendt teknologi. Endnu er teknikken i støbeskeen, og vi håber at kunne præsentere den, selv om der er det lille problem tilbage, at man ikke kan flytte hovedet undervejs uden også at flytte skærmen.

På internationalt niveau

Når det handler om den kostbare nye teknologi, som stadig er på forsøgsplanet, er Eksperimentarium afhængig af de store japanske og amerikanske firmaers velvilje. Her er der nemlig tale om noget, som enten ikke kan købes, eller som i bedste fald koster langt mere, end man har økonomi til. Set fra Tokyo eller San Francisco er København jo ikke ligefrem det vigtigste sted, man kan præsentere de helt nye og kostbare

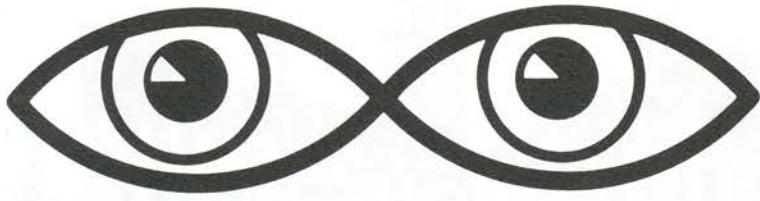
prototyper. De store firmaers velvilje vil derfor i et vist omfang være betinget af, at det lykkes Eksperimentarium på forhånd at få udlejet særudstillingen til andre store udstillingscentre.

- Det kræver et godt og gennearbejdet projekt af høj, international standard, slutter Svend B. Sørensen.

Efterskrift

Som nævnt tidligere i Objektiv, er Dansk Fotohistorisk Selskab og Danmarks Fotomuseum deltagere i projektet. Andreas Trier Mørch har lige afsluttet de omtalte optagelser af stereoskopiske farvebilleder af København. Niels Resdahl-Jensen tænker i "panorama". Om alt går vel, er særudstillingen klar til premiere i sommeren 1993!

STEREOSKOPKLUBBEN

Præsident:

Svend B. Sørensen, Danmarksvej 19,
2800 Lyngby.

Tlf. 42-881771 (hverdage efter kl. 17.00)

Daguerreotypi af New York

Det fornemme amerikanske tidsskrift "National Geographic", Vol.182, No.5 1992, kunne i sit novembernummer afsløre en fotohistorisk verdensbegivenhed. En fotohistorisk interesseret amerikaner, Joseph Buberger fra North Haven, Connecticut fik et tip om at en antikvitethandler var i besiddelse af et amerikansk topografisk daguerreotypi. Det skulle vise sig at være det første daguerreotypi overhovedet af New York City. Pladen måler 4 1/4 x 5 1/2 tomme. Optagelsen er gjort fra et daguerreotypi-atelier på Chatham Street i det sydlige Manhattan omkring 1850. Området blev senere ryddet i forbindelse med bygningen af Brooklyn Bridge. Allerede ganske kort tid efter daguerreotypiets opfindelse i efteråret 1839, nedsatte adskillige sig som daguerreotypister i byen, disse første pionerer må have optaget adskillige prospekter. Men det er første gang, og næsten uforståeligt, at et New Yorker-motiv bliver fundet!

Udsigt over Chatham Street ca. 1850.

FOGTDALS ILLUSTRERET TIDENDE

ILLUSTRERET TIDENDE

Danskerens liv og levned i årene 1860-1870 bliver løbende skildret i en billedkavalkade, hvor farveillustrationerne er noget af det ypperste. Det indre København beskrives i usminkede tal, 73 mennesker bor i Gammel Mønt 27. Store og Lille Brøndstræde, Peder Madsens Gang, Didrik Badkærs Gang - det var bare nogle af de sorteste pletter på kortet over elendighedens boliger, "hvor man kun kender mørke, stank og utærlighed", som Vilhelm Bergsøe skrev, "hvor hver plads, ja hver tomme lige til hanebjælkerne under husets tag er optaget, hvor børnene fødes ikke enkeltvis, men i hele bylter ... hvor kridtstreger er de eneste vægge, der skiller mænd, koner halvvoxne piger og nøgne børn fra hverandre".

Krigen 1864 - hæren rømmer Dannevirke, de kendte billeder på stribe, blodigt opgør. 4.700 unge danske mænd dræbt - fire gange flere end tyske. Det var prisen for en regerings nærighed. "Illustreret Tidende" beskriver det hele. Danmark får sin første sporvognsline. 64 nye aviser til at våge over ytringsfriheden, i 1865 havde man 59 dage med istransport over Store Bælt - men nu får vi BROEN! H.C. Andersen bliver æresborger i Odense - ikke et øje er tørt, digteren havde tandpine på dagen - ak og ve. Illustreret Tidende er levende, fornøjeligt, smukt for øjet, og så handler det hele om de "gode gamle dage" med masser af fotografier!

FOGTDALS ILLUSTRERET TIDENDE

Billeder af danskerens liv 1849-1993
NR. 8 OKTOBER 1992

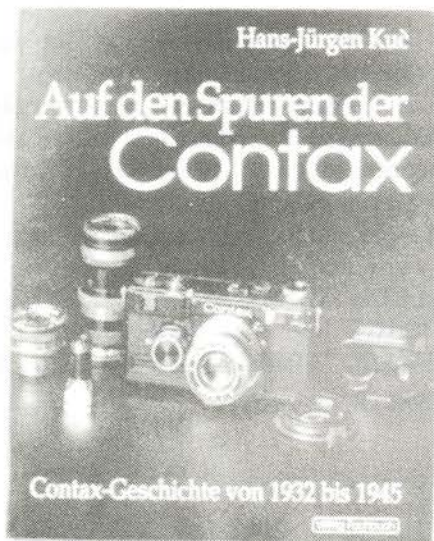
Fogtdals Illustreret Tidende er et månedsmagasin, der beskriver danskerens liv i billeder fra Folkestyrets start 5. juni 1849 til Danmarks indtræden i EFs indre marked 1. januar 1993. Magasinet går frem ti år for ti år. Hvert ti år dækkes indtil videre af 4 numre. Illustrationerne er forsynet med kildeoplysninger, hvor disse har været tilgængelige, og er fra samtiden med mindre andet er anført.

Folkets Nisse, 1862

Auf den Spuren der Contax.

Auf den Spuren der Contax.
Af Hans-Jürgen Kuc.
Wittig Fachbuch.
Rita Wittig Fachbuchverlag.
Chemnitzerstrasse 10
D-5142 Hüchelhoven.
Format 21x25,5 cm. 275 sider. Pris DM 88.

Lars Schönberg-Hemme

Hans-Jürgen Kuc har i 1981 og-82 udgivet 'Contax-Geschichte I-II', to små bøger som indtil nu har været den mest omfattende kilde til objektive oplysninger om Contax og dermed beslægtede Zeiss-kameraer. Før den tid havde den Contax-interesserede - modsat f.ex. den Leica-interesserede - været henvist til de forskellige fabriks-understøttede hånd- og kultbøger, som udkom medens Contax var i handelen.

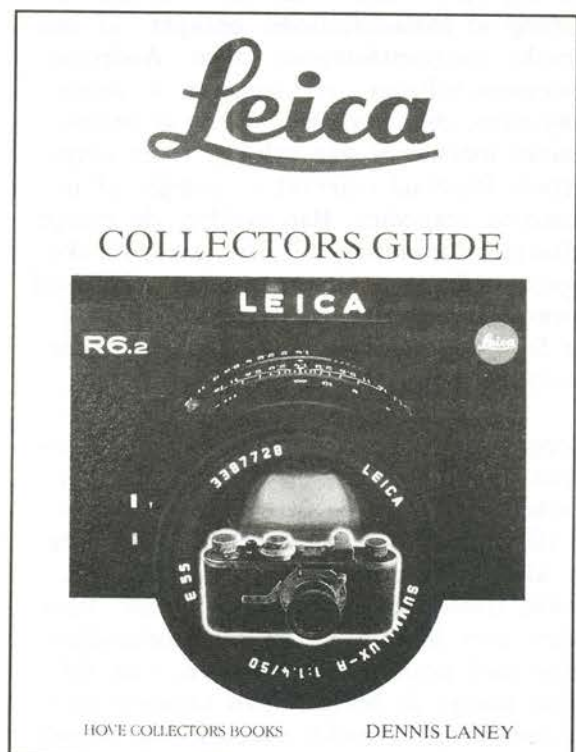
Hans-Jürgen Kucs nye bog er en udvidet - meget stærkt udvidet - udgave af Contax-Geschichte I, der omhandler perioden indtil 1945. Bogens udgivelse har været bebudet meget længe, mindst 5-6 år. Men man forstår godt det har trukket ud. Forfatteren har boret sig ned i sit emne som en regulær forsker og har gravet utallige oplysninger frem af samlinger og arkiver. Selv de mindste detaljer og variationer er omtalt og afbildet. Jeg kan ikke forestille mig at der herefter skulle være noget nyt at tilføje om Contax I, II og III eller om de noget mindre kendte kameraer i Contax-programmet, Super-Nettel, Nettax og Contaflex.

Men ikke nok med det. Kuc omtaler også detaljeret alt det Zeiss og Zeiss Ikon havde planer om eller tog patent på, men ikke nåede at virkeliggøre, f.ex. Contax med automatisk billedfeltskifte (som Leica fik i 1954) eller den enøjede spejlreflex-Contax.

En af grundene til at udgivelsen har trukket ud har været forfatterens ønske om at sammenstykke og offentliggøre en fuldstændig nummerfortegnelse over alt Contax-udstyr - og hermed også en opregning af det nøjagtige produktionsomfang af de enkelte udstyrsdele, modeller eller modelvarianter. Det er først lykkedes for ham i 1990. I det hele taget rummer bogen et stort registermateriale over alt der har noget med Contax at gøre. F.ex. er der en fuldstændig fortegnelse over samtlige brochurer, kataloger og brugsanvisninger. Registerne alene er nok til at gøre bogen til et must for samlere.

På de fire sidste sider omtales Contax-modellerne fra tiden efter 2. verdenskrig. Det er ikke megen plads at ofre. Meningen er jo nok at der med tiden skal udkomme et bind 2. Men på forhånd kan det siges at med en standard som i det foreliggende bind, bliver opgaven stor - måske urimelig stor for en enkelt mand - hvis han vil gabe over produktionen i såvel Vesttyskland, DDR som i Rusland.

Auf den Spuren der Contax må anbefales på det varmeste. Det er en smuk bog i fineste udstyr med shirtingindbinding, glittet papir, og talløse illustrationer af fin kvalitet. Men afgørende er naturligvis at den er et sobert og omfattende stykke efterforskningsarbejde. Dertil kommer at den er spændende læsning. ●

Sælges:
Leica Coll. Guide. Sept. 1992, 416 s. indbundet.
Ca. 600,-. Jørgen Jensen, tlf: 65 92 65 99.

SKYGGEFANGEREN (fotografen)

High Horse, Dakota sioux. 1900.

Billedhusets Galleri har med mellemrum nogle aldeles fremragende billedudstillinger. Fra 8/5-19/6 viste man en enestående samling af indianerbilleder optaget af den svenske emigrantfotograf John Anderson. Andersons billeder er optaget i årene 1885-1930, dvs. perioden efter at brulé-siouxer indianerne var anbragt i det nyoprettede Rosebud reservat - præget af ufrihed og tragedier. Han skildrer de mange kulturelle forandringer, den amerikanske regering påtvang stammen efter Wounded Knee-massakren i 1890. Hans billeder anses for den fineste dokumentation for siouxindianernes liv i reservatet.

Fotograf John Albin Anderson (skyggefangeren) blev født den 25. marts 1869 i Halland. Far, mor og otte børn emigrerede til Amerika. John Anderson begyndte for alvor at fotografere i 16-års alderen. I 1889 tilbød general George Crook ham jobbet som fotograf under fredsforhandlingerne med brulé-siouxernes ledere. I de følgende mange år levede han sammen med indianerne og fastholdt deres liv og levned på den fotografiske glasplade. Desværre ramte en tragedie hans utallige optagelser, idet hans atelier nedbrændte i 1928, og

kun en forsvindende del af optagelserne overlevede. I 1948 blev de købt af en privat samler, men er nu overgået til delstatsmuseet i Nebraska. Disse skygge-billeder af en ufattelig tragedie er nok værd at mindes.

Hold øje med Galleriet udstillinger - de er værd at se!

BILLEDHUSETS GALLERI. SANKT ANNÆ PASSAGE lige før Budts Müllers hus i Bredgade. Mandag-Torsdag 9.00-17.00. Fredag 9.00-16.00.

FOTOGRAFI - MEDIE - MÅL. Rapport fra nordisk konference om fotobevaring.

20x21 cm heftet. 156 sider. Nkr.140,- frit tilsendt- SFFR Pb.21 Kringsjå, 0807 Oslo. Norge.

Byen Sandefjord var i dagene 15-17 november 1991 rammen om en konference for fagfolk, hvor følgende temaer blev behandlet: Fotografiet som dokumentation, i publikationer, film og udstillinger. Fotografiet som formidler og selvstændigt udtryksmiddel. Hvem tager ansvaret for at værne de norske fotografiske samlinger. Har vi brug for et nationalt museum for fotografi? Mange emner at tage stilling til på kun to dage. Norske kunst- og kulturhistoriske museer og Sekretariatet for fotoregistrering har dog også valgt at viderebringe de mange budskaber via en bog på 156 sider. De enkelte foredrag er et væsentligt bidrag til løsningen af alle de nordiske landes praktiske problemer. Det ville være uretfærdigt at fremhæve et indlæg fremfor et andet. Konferencerapporten er et vigtigt indlæg i debatten om bevaring af det fotografiske billede. Køb bogen, og tag stilling til, hvorledes vi her i Danmark kan få bevilget de midler, som skal til, for at redde en kulturarv inden det er for sent! F.B.

H. C. Andersens København

Bente Kjølbjerg:

Foto: Ole Larsen.

H.C. Andersens København - en eventyrvandring.

Høst & Søn 1992.

ISBN 87-1428950-4

Bente Kjølbjerg's lille (turist) H.C. Andersen guide fører os frem til de steder i København hvor digteren enten har boet eller haft relation til. Heldigvis eksisterer de fleste steder endnu i dag. Men at H.C. Andersen's studenterybel i Vingårdsstræde nr.6, hvortil han flyttede i 1827, efter de smertens skoleår i Slagelse stadig står intakt må nok overraske mange. Det lille kvistværelse er bevaret i sin oprindelige skikkelse og kan beses efter aftale med Magasin's direktion. Bogen tager os i hånden, og ved hjælp af bykort og smukke fotografier bliver vi lodset rundt til de mange boliger, spisesteder m.m. hvor digteren holdt til. En enkelt adresse, Nyhavn 67, hvor H.C. Andersen boede i ikke mindre end 19 år har særlig fothistorisk interesse. Den møblerede lejlighed blev udlejet af vort æresmedlem, Flemming Anholm's oldefar skibskaptajn, Johannes Anholm. Iøvrigt blev "Mit livs eventyr" nedskrevet her. Bogen er smukt illustreret med nutidige billeder. En smuk bog gave til slægt og venner i ind- og udland.

Det iscenesatte fotografi.

Sandbye, Mette: Det iscenesatte fotografi.

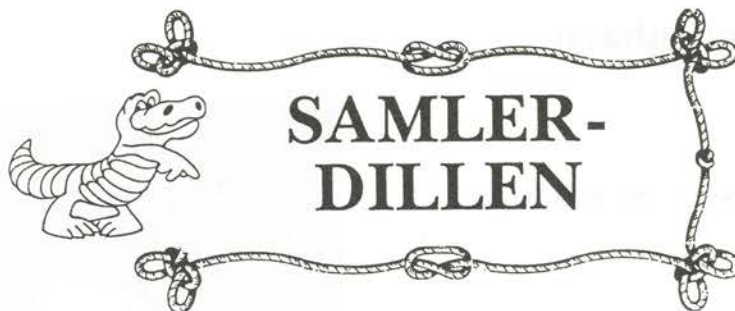
Heftet 219 sider. Illustreret.

ISBN 87 7378 095 2.

Mette Sandbye er cand. mag. i kulturformidling og udstillingsarrangør, hvilket giver en særlig indfaldsvinkel til det "iscenesatte fotografi", en af tidens nye (1970erne) mest markante tendenser indenfor kunstnerisk fotografi. Fotografen opbygger sin egen verden ved kameraets hjælp. Ved at manipulere med den fotografiske virkelighed, kan fotografen skabe sin egen verden. Vi kender alle disse "uforståelige", til tider grimme, groteske, latterlige, intetsigende, frække udfordringer (billeder), som springer os i møde bl.a. på Muse-

et for Fotokunst i Odense. Tankerne får et vrede her er bogen en god støtte til forståelse af denne "illusionernes verden". Et afsnit i bogen "Et historisk tilbageblik, 1850- 1910 vil påkalde en billedsamlers særlig interesse. De tidligste maler/fotografer omtales: O.G. Rejlander, Henry Peach Robinson. Disse fotografere eksperimenterede langt ud over, hvad tiden var moden til. Forfatterens forklaringer og intentioner er reelle nok, men holder de? Svaret kan du måske give dig selv, ved at læse denne intense og velskrevne bog. Mette Sandbye kommer hele det æstetiske spekter rundt.

År	Nummer	År	Nummer	År	Nummer
1836	1	1887	355,291	1938	2.104,004
1837	110	1888	375,720	1939	2.142,080
1838	546	1889	395,305	1940	2.185,170
1839	1,061	1890	418,665	1941	2.227,418
1840	1,465	1891	443,987	1942	2.268,540
1841	1,923	1892	466,315	1943	2,307,007
1842	2,413	1893	488,976	1944	2,338,081
1843	2,901	1894	511,744	1945	2,366,154
1844	3,395	1895	531,619	1946	2,391,856
1845	3,873	1896	552,502	1947	2,413,675
1846	4,348	1897	574,369	1948	2,433,824
1847	4,914	1898	596,467	1949	2,457,797
1848	5,409	1899	616,871	1950	2,492,941
1849	5,993	1900	640,167	1951	2,536,016
1850	6,891	1901	664,827	1952	2,580,379
1851	7,865	1902	690,385	1953	2,624,046
1852	8,622	1903	717,521	1954	2,664,562
1853	9,512	1904	748,567	1955	2,698,434
1854	10,358	1905	778,834	1956	2,728,913
1855	12,117	1906	808,618	1957	2,775,762
1856	14,009	1907	839,799	1958	2,818,567
1857	16,324	1908	875,679	1959	2,866,973
1858	19,010	1909	908,436	1960	2,919,443
1859	22,477	1910	945,010	1961	2,966,681
1860	26,642	1911	980,178	1962	3,015,103
1861	31,005	1912	1,013,095	1963	3,070,801
1862	34,045	1913	1,049,326	1964	3,116,487
1863	37,266	1914	1,083,267	1965	3,163,865
1864	41,047	1915	1,123,212	1966	3,226,729
1865	45,085	1916	1,166,419	1967	3,295,143
1866	51,784	1917	1,210,389	1968	3,360,800
1867	60,658	1918	1,251,458	1969	3,419,907
1868	72,959	1919	1,290,027	1970	3,487,470
1869	85,503	1920	1,326,899	1971	3,551,909
1870	98,460	1921	1,364,063	1972	3,631,539
1871	110,617	1922	1,401,948	1973	3,707,729
1872	122,304	1923	1,440,362	1974	3,781,914
1873	134,504	1924	1,478,996	1975	3,858,241
1874	146,120	1925	1,521,590	1976	3,930,271
1875	158,350	1926	1,568,040	1977	4,000,520
1876	171,641	1927	1,612,790	1978	4,065,812
1877	158,813	1928	1,654,521	1979	4,131,952
1878	198,733	1929	1,696,897	1980	4,180,167
1879	211,078	1930	1,742,181	1981	4,242,757
1880	223,211	1931	1,787,424	1982	4,308,622
1881	236,137	1932	1,839,190	1983	4,366,579
1882	251,685	1933	1,892,663	1984	4,423,523
1883	269,820	1934	1,941,449	1985	4,490,855
1884	291,016	1935	1,985,878	1986	4,562,596
1885	310,163	1936	2,026,516	1987	4,645,548
1886	333,494	1937	2,066,309	1988	4,716,594

Patentdatering af amerikanske fotografiapparater og udstyr er en vigtig rettesnor for datering af det enkelte apparats produktionsår. Imidlertid må man påregne at patentnumrene kan være fra 2-4 år ældre end produktionsåret. Tabellen viser det første patentnummer for året frem til 1988.

Efterlysning!

Vi efterlyser opplysninger, notater, dokumenter, avisutklipp, brev, postkort, fotografier osv. som kan belyse fagfotografiens utvikling i Norge!

Stoffet skal brukes til Norges Fotografforbunds Jubileumbok som utkommer i 1994.

Alt har interesse!

Av særlig interesse er opplysninger om Norges Fotografforbunds forgjenger "Det fotografiske Selskab". Vi søker også fotografier av atelier, arbeidsrom, forretninger og utstillinger, og selvfølgelig opplysninger om alt mulig som kan bidra til å kaste lys over fagfotografiens utvikling i Norge.

Skriv eller ring til:

Jac Brun
Sven Bruns gt. 2
0165 Oslo
Tlf. 02-20 49 08
09-93 39 35

Roger Erlandsen
Postboks 21 Kringsjø
0807 Oslo
Tlf. 02-23 74 80

Leif Preus
Postboks 124
3191 Horten
Tlf. 033-42 557

KONTAKTEN

Redaktion: Svenn Hugo

photokina
købt & godt

Norsk Fotografisk Tidsskrift.

Leif Preus får Kølnmessens obelisk, overrakt af H.D. Olberg.

Grundlæggeren af "PREUS FOTOMUSEUM", og mangeårigt medlem af Dansk Fotohistorisk Selskab fotograf Leif Preus modtog på PHOTOKINA-messen den højeste udmærkelse, en obelisk. Køln messens udstillingschef, Hans Dietrich Olberg hædrede Leif Preus for hans indsats for Color Art Photos og Photokina-messen. Den fornemme pris bliver sjældent givet til enkeltpersoner. Tillykke siger D.F.S.

HAMBURG KALDER

Vil man opleve et LOPPEMARKED i storformat, så er adressen: ROTHERBAUM CHAUSSE 13 - 300 meter fra DAMMTOR banegård.

Hamburg den 20. december 1992.

Terminer for 1993 er: 14/3 - 6/6 - 12/9 - 19/12.

Kontakt evt. Hans Østberg, tlf: 31 21 61 67.

SÆLGES/BYTTES: 20-25 smalfilmoptagere og gengivere. Foto & Smalfilm 1955-1980, indbundne og løse eksemplarer, samt en del udenlandske fotoblade. Diverse optik til PENTAX, samt optik med 42 m/m gevind.

44 68 26 90.

KØBES: Rullefilmkassette 6x9 til Zeiss Ideal.
53 82 04 91.

Rate- betaling	fra 3 Kr. månedlig
	Lysstærke Foto- grafi-Apparater
	Goerz Kikkerter. — Forlang Katalog 1905. Selskabet til Ud- bredelse af literære Værker, København, Vesterbrogade 10. Telefon 66 55.

Købes:

Mellemringe, nærlinser og bælg til Hasselblad 500 C/M. Jørgen Jensen, tlf: 65 92 65 99.

SÆLGES:

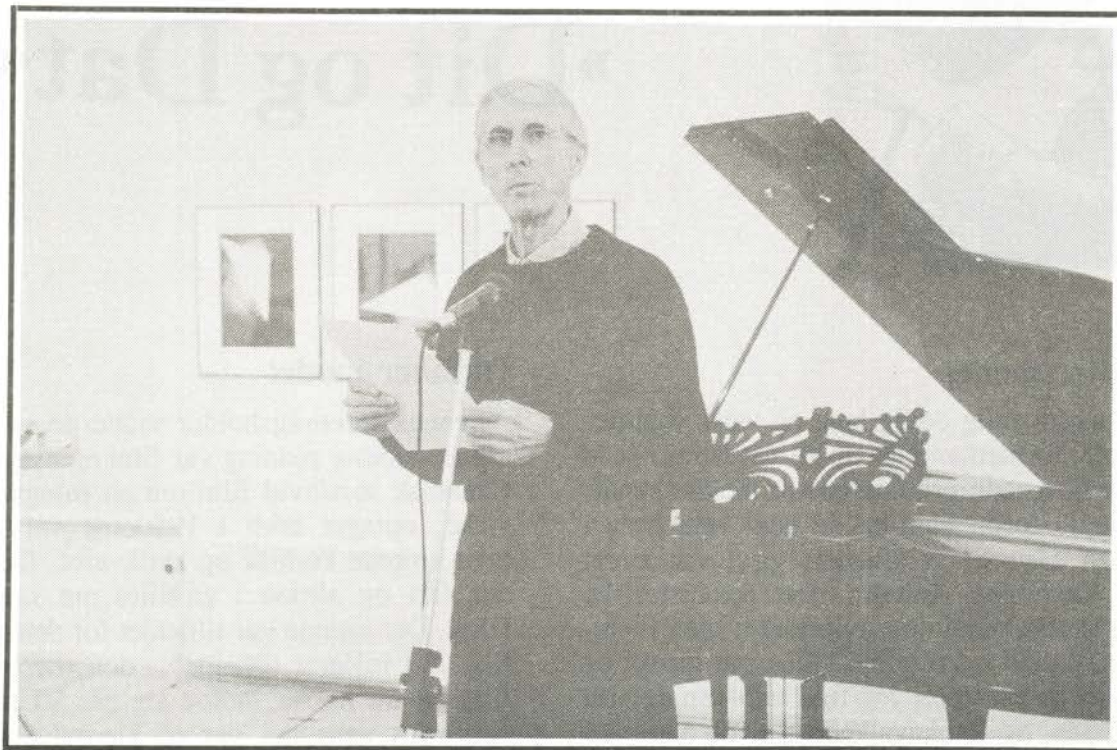
Linhof Studiomatic 1SR prof. Stativ sort 2,15 m højt, med 2 stk. 3-way levelling heads i god stand (B). kr. 7.500,-.

2 stk. Courtney 4000 flash-units m. softbox og reflektorer samt 2 stk. stativer, 1 stående og 1 kørende. kr. 6.500,-.

Telefon 64 41 53 93. Knud Nielsen, Odensevej 143. 5500 Middelfart.

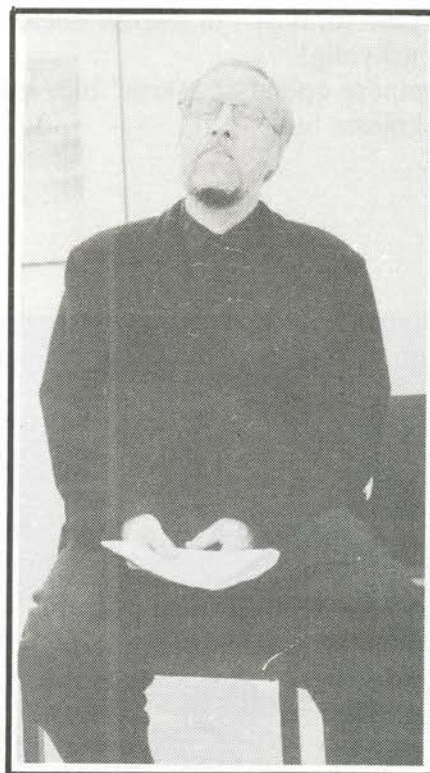
MUSEET FOR FOTOKUNST BRANDTS KLÆDEFABRIK

Fotograf og professor ved Kunstakademiet Keld Helmer-Petersen indviede den nye fløj på Museet for Fotokunst.

Den 13. november passerede Museet for Fotokunst i Odense en milepæl. Da indviedes museets ny fløj som ramme om den første permanente udstilling af museets egne samlinger. Indvielsen fik yderligere perspektiv ved, at det reelt er den første permanente udstilling af billedmæssig fotografi i Danmark nogensinde. Knap 10% af de 3500 værker, museet har anskaffet siden sin start i 1987, udstilles her i en omfattende oversigt under titlen "5 facetter af en samling". Indvielsen og åbningen fandt sted i det store søjlerum på 1. sal i Brandts Klædefabrik, som fotomuseet erhvervede i sommer som led i ansøgningen om statsanerkendelse. Det er siden blevet restaureret og istandgjort, så det udgør en smuk og storslået ramme om fremtidens "permanente samling".

Det historiske afsnit rækker fra 1840'ernes daguerreotypier frem til 2. verdenskrig og viser et skønsomt udvalg af portrætter, landskabsfotografi og stilleben. De resterende fire afsnit viser alle værker fra den periode, der er museets speciale: samtidsfotografien med rødder tilbage til tiden efter 1945. Dansk Fotohistorisk Selskab lykønsker museets leder, Finn Thrane og hans dygtige medarbejdere med dette resultat af mange års slid og slæb. Det "historiske billede" har hermed også fået et værdigt ophængningssted!

Foto: Jørgen Jensen

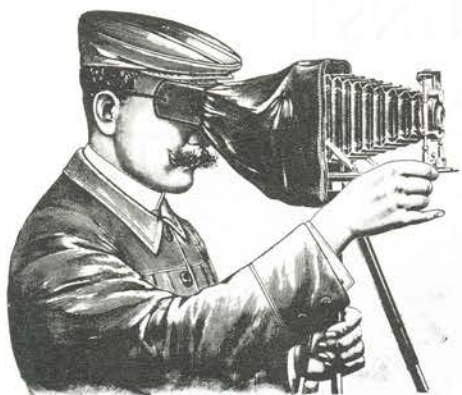
Museumsleder Finn Thrane lytter (be'r) andægtigt under åbningshøjtideligheden.

"5 FACETTER AF EN SAMLING" vises
14. Nov. 1992 - 8. Aug. 1993.

PLATFORMEN:

FIE JOHANSEN vises 14. Nov - 13. Dec. 1993.

»Dit og Dat«

September-mødet

Efter en usædvanlig dejlig lang og varm sommer mødte små 30 medlemmer op til det berammede møde - hvor foredragsholderen var meldt ukendt. Men efter at formanden havde budt velkommen kunne han afsløre, at aftenens gæst var æresmedlem Flemming Anholm. Det fotohistoriske foredrag skulle handle om lysmålere, men Flemmings kærlighed og utrolige viden om mangt og meget blev præsenteret for fuld udblæsning. En historisk tids- og fotokavalkade blev de næste 45 minutter oprullet med megen humor og elegance. En mindre serie dias, gud ved i hvilken rækkefølge, blev forevist - et teknisk uheld hvori aktøren var uskyldig!

Et mindre opbud af "skrot" blev udbudt og solgt for højeste bud.

Oktober-mødet

Aftenens foredragsholder måtte desværre melde afbud - eneste redning var film og hyggesnak. En Canadisk sort/hvid film om en fotografs daglige virke, optaget midt i 1950erne var tidstypisk, men virkede komisk og antikveret. Derimod var der fart og aktion i en film om racerførsel i USA. Det samme var tilfældet for den afsluttende film "Et isoleret tilfælde" - den eneste reklamefilm de tre herrer indlod sig på. Vi har set den før, men gensynet var til klapsalver! Til sidst kom et mindre "skrotsalg" under hammeren til alt for rimelige priser - vi er vist overmætte!

Aftenens skrot gik som varmt brød!

Loppemarked

Efterårets loppemarked samlede omkring 40 medlemmer ved bordene i Østerbros medborgerhus. Generelt var det en mat omgang. Årsagen skal formentlig søges i tre års stadig stigende mængder af formidlingssalgsvarer samt den midlertidige aftale om loppe-salg ved de månedlige torsdagsmøder. Formanden for Leica-klubben i Tokyo mødte op som gæst. Efter tre timer havde dog en hel del effekter skiftet ejer, bl.a. en fabriksny CONTAX III. Et yderst sjældent stereoskopbillede af byernes by Paris fra 1862 skiftede ligeledes ejer. Billedet blev solgt første gang af J.C. Farrer's forretning med adresse Kongens Nytorv 215. Hyggesnak og nye kontakter afsluttede dagen.

FORMIDLINGSSALG

TILMELDING TIL FORMIDLINGSSALGET AF EFFEKTER DEN LØRDAG 31. OKT. 1992. PÅ RANDBØLDAL KRO. SE OBJEKTIV.

Nr.	Beskrivelse	tilstand.	min.kr.	h-slag.
1	Contessamat SBE, Tessar 2.8/50, BT			70
2	Edixa-Mat, Cl, Quinon 1.9/55, obj.defekt, BT			190
3	Praktica IV, Helios 2/58			80
4	Retina 1 a, hængsel til frontåbn.defekt			90
5	Exakta Varex II a, Domiplan 2.8/50+mell.ring, BT			220
6	Exa II b, Domiplan 2.8/50			130
7	Wollensak Rapitar 4,5/50, forstørrelsesobjektiv			100
8	Bog: "Das Goldene Buch der Rolleiflex."			160
9	6 stk. diverse fotobøger			75
10	Pentacon Six TL, Riometer 2.8/80, Taske	A	800,-	700
11	Minolta Autocord 6 x 6, Rokkor 3.5/75	B	400,-	400
12	Super Ikonta III 531/16, koblet afstm. Taske	A	500,-	800
13	Voigtlander Vitessa Skopar 3.5/50(sjældn)taske	A	400,-	650
14	"Ultron 2.0/50 Taske	B	400,-	700
15	Voigtlander perkeo II, col.sk.3.5/80, synk.comp.t	B	300,-	300
16	Contessa-35, 533/24, 1953, sjov taske, lysmåler?	B	500,-	550
17	Lighter camera KW peace-gas m.trefod+trådukl.		200,-	360
18	"Leica" plastic, Germany US-zone til mænd o.l.			50
19	kasse med filmoptager			70
20	Kodak Panoram kamera nr.4 (1903)	AB	1500,-	2200
21	"Pionyr"-tjekkisk bakkelitkamera 6 x 6	AB		40
22	Kodak Motormatic 35 F m.fjederm.Ektanar 2.8/44	B	100,-	160
23	Braun Paxette + Dacora Dignette	B		60
24	Contax II, Tessar 3.5/5 cm +ærlinsesæt i æske	B	900,-	*
25	3 stk selvløser: Photoclip(rund)+2xautoknips	AB		70
26	Rundt metal-foto, 15 cm.i diam.i skindremme	B		50
27	Canon autozoom 518, smalf.opt.+c.8 conv+taske			85
28	Rodekasse m.bl.a."høj" Leica-taske			25
29	Kinderman Repro	B	200,-	140
30	Zeiss Ikon Nettar 515/2	AB	350,-	*
31	Zeiss Ikon Ikonta 521	AB	600,-	400
32	Zeiss Ikon Contaflex II	B	600,-	*
33	Zeiss Ikon Contaflex super, lysmålerglas revnet	B	600,-	500
34	Klapkamera 6x9 Goertz med BT	B	125,-	100
35	Konica spejllrefleks 24x36	B	200,-	*
36	Kikkert fra ca.1910, meget flot + gl.taske	AB	150,-	240
37	Fujica 24x36 m.autom.filmremf.motor	B	200,-	*
38	Zeiss Ikon, Movikon smalf.opt. dobb.8 mm.BT.	AB	250,-	*
39	AKA-relle 24x36 m BT	B	100,-	260
40	Rodekasse			25
41	Kodak no.2, Folding autografic Brownie(ej grif)	C		100
42	ICA Halloh 8x10, 5 rullef.(filmnøgle mangler)	C		140
43	ICA Halloh 505 8x10, 5, Helios 8/13 cm	B		140
44	Voigtlander Bessa 6x9, Voigtar 1:6.3(rem mangl)	BC		80
45	Kodak no.2 Folding Autogr. Br.6x9 (ej griffel)	CD		80

Nr.	Beskrivelse	tilstand.	min.kr.	h-slag.
46	ICA? 8x10, 5/plade 9x12, Tessar 6.3/13, 5cm, compur BC	BC		360
47	Kodak IA pocket, 6,5x11 Autogr.(ej griffel)	BC		110
48	Kodak pocket junior 6x9, Anastigm.(Kodex) 1:7,7	BC		220
49	Kodak IA Autografic jun. 6,5x11 med griffel	B		50
50	Contessa Nettel 6x9 rullef. m.Periscop Apianat	C		50
51	Penguin 6x9 rullef.springfront, eng.	B		100
52	Verax 6x9 rullef.Varex Anastigmat 6,3/10,5Vario B	B		30
53	Kodak IA pocket 6,5x11 (søgher defekt)	C		50
54	Kodak No.1 Autog. jun. 6x9 (griffel mangler)	BC		100
55	Kodak 620 (fransk), springfront m.Ang.Anast.1:6,3 B	B		130
56	Voigtlander Bessa 6x9 rullef., Voigtar 1:7,7	BC		90
57	Kodak jun.(tyisk) m.Anastigmat 1:7,7	B		100
58	Kinax Cadet(fransk) 6x9 rullef. 6,3/100 mm.	B		90
59	Camera-Lite(Suzuki, Tokyo) cigarettlighter, alt orig A	A	1000,-	1400
60	Werra I m.Tessar 2.8/50 mm, Syncro-comp. 1-500	AB	450,-	*
61	Mamiya 16 super	AB	450,-	700
62	Mamiya 16 super III	AB	550,-	800
63	MEC 16 SB Rodenst.Heligon 1:2/22mm, lysm.gen.obj A	A	1000,-	*
64	2 fotografiske sættryk i serigrافي	A		50
65	Contessa Nettel 6,5x9cm, Tessar 4.5/12cm	AB	1500,-	1000
66	~~Fotok bakkelit-Ultra-Flex 6x9~~	B		UDGÅET
67	~~Fotogævekkelbe, meget solidd, tyk~~	AB	150,-	-
68	~~6x6-viewer til stor dia~~	A	100,-	-
69	Unstatters samling. Verkersmuseum Berlin 1839-1972. Sjældn	A/B	400,-	*
70	Michel F. Braive: L'Age de la Photographie 1965A/B		350,-	*
71	Neofot A. Sort bakelit. Med stativholder	A	350,-	170
72	Voigtlander Brillant 1933. Første model	B/D	250,-	200
73	Voigtlander VITO CLR Lanthar 2,8/50 mm	AB		70
74	MINOLTA-16 1957	A	300,-	170
75	Rollei Alilo			
76	Brian Coe: Das erste Jahrhundert der Photogr.	AB	250,-	250
77	Leica-Meter M	BC	150,-	*
78	Le Glyphoscope. 45x107 mm. Paris 1905	AB	500,-	220
79	Rolf Kasameir: Kleine Minox - Grosse Bilder	A		750
80	Stereoskopbetrakter aluminium år 1900	AB	250,-	80

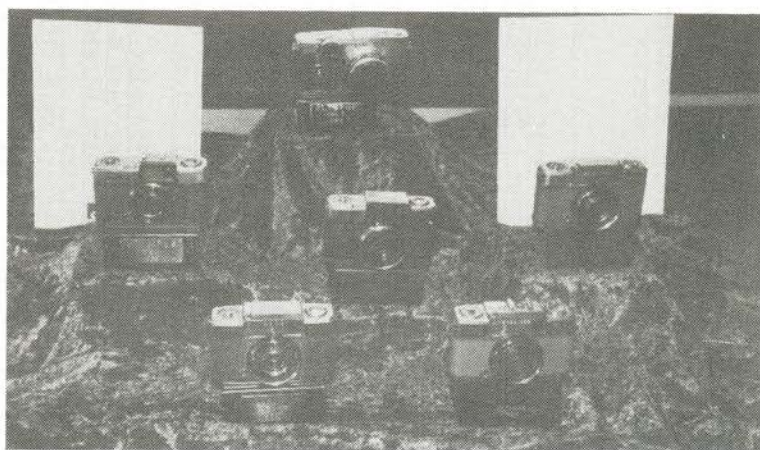
"Benjice salg" D.F. Hennig.

150,-

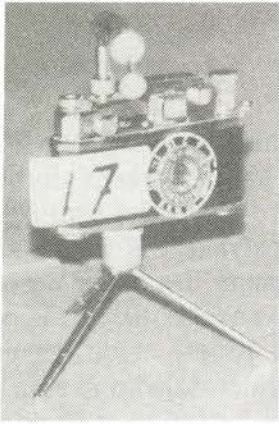

Randbøldal.

Randbøldal kro var atter rammen om årets jyske formidlingssalg og loppemarked. Dagen begyndte med et bugnende loppemarked. Alverdens herligheder var stillet op på lange borde. God plads og lys gav en fin spredning, og man kunne i ro og mag beskue de enkelte effekter. På opfordring havde et par medlemmer arrangeret en lille udstilling med egne samlerfavoritter. Smukt og nydeligt. Der blev handlet på livet løs i et par timer. Klokkeren ca. 12:00 var de 49 tilmeldte hungrede og hårdtarbejdende "lopper" klar til at indtage dagens ret. Flæskesteg og dessert, præcis som vor mor eller bedstemor lavede det. Efterhånden blev loppebordene ryddet, man gjorde klar til formidlingssalget. Kaj Kempel redegjorde for regler m.m., Jan Klinksgård svang hammeren og Kaj var stafet. Effekterne blev endnu engang forevist og buddene blev afgivet. Afslutningsvis blev der solgt 25 numre uden limitpris samt et bundt årsbøger til benefice for Danmarks Fotomuseum. Priserne svingede en del, over og under gennemsnit, men samlet sneg omsætningen sig op over 18.000 kroner. I pausen blev der serveret kaffe med brød. Pludselig var det hele overstået - tilbage var kun afregningen som blev varetaget af formand og næstformand. Regnskabet stemte på øre. En hektisk dag var overstået med håb om, at hver især fik, hvad de ønskede sig. På gensyn til næste år!

Kaj Kempel har fastholdt nogle øjebliksbilleder fra det flotte loppemarked i Randbøldal.

Hamburg kalder!

PÅ HAV(E)-FISKERI!

Objektiv's udsendte medarbejder har fulgt den landskendte "Østberg-gruppe" på dennes halv-årige fangstturné til det fotografiske "Mekka" i Hamburg. Trods fangstkvoter og andre restriktioner lykkedes det gruppen at hjembringe stimer af småt og stort. Det forlyder at blandt "fiskekasserne" herligheder dukkede et stykke hidtil ukendt "skår" frem, og blev halet i land til stor benefice for de omkringstående.

Disse, udenfor danske farvande iværksatte "fiske-ture", skal på trods af D-markens forbliven indenfor sø-slangen være blevet det man i gamle dage kaldte et godt "søstykke". Redaktionen er besiddelse af et par sådanne. Da det er uerstateligt "søfæ" er al henvendelse til redaktionen "havfrue" nytteløst. Vi håber, at de igangsatte netfangster vil blive udvidet, således at man nord for sømilegrænsen bliver i stand til at konkurrere efter nytår 1993.

FISKEN.

Som hos blæksprutten er fangarme nyttige - her findes alt, hvad en "fisker" kan ønske sig!

Foto Mekanisk Museum

Sejerø kro!

Sigfred Løvstad fra Danmarks Fotomuseum i Herning besøgte i sin sommerferie FOTO MEKANISK MUSEUM på Sejerø. Billederne viser museets nye indretning. Museumsstøvet og sommervarmen blev kompenseret med en svaleøl fra kroens anlæg. Alle er velkomne, blot man ringer og aftaler på telefon 53 49 01 06 eller 53 49 02 96. Hilsen Arne Reimann!

Møderækken:

21/1 - 18/2 - 18/3

24/4

Torsdag den 21. januar.

Vi har alle med stor interesse læst Poul Winstrøms GØR DET SELV artikel - nu er chancen til selv at tage de frembragte produkter i øjesyn. I mellemtiden er et nyt stereosystem til spejlrefleks blevet færdigbygget, bestående af: stereosøger/betragter til Exakta, makrostereoforsats til næroptagelser, universalstereoforsats dækkende brændviddeområdet 45-180 mm. En forbedret stereobetragter til dobbelt halvformat. En stereobetragter til to formater: fuldt 24x36 mm (eller 4x4 cm) samt 41x101 mm (realistformatet). Foredraget vil blive efterfulgt af stereofremvisning, der demonstrerer mulighederne - rejsebilleder, dyr i Zoo, insekter og svampe, fremvist på sølvskærm og med brug af briller.

Der afsluttes med et OPRYDNINGSSALG uden LIMIT. Samtlige effekter HAR INTET MED FOTO AT GØRE. Karbidlygte, stålhjelm, orientalsk dolk, er blandt de udbudte kuriositeter - KOM OG BYD!!

Torsdag den 18. februar.

I aprilnummeret af Objektiv 1990 kunne vi glæde os over en række smukke fotografier optaget af den kvindelige fotograf Mary Willumsen (1872-1924), og præsenteret af Andrew Daneman. Disse billeder betragtede man i datiden som utugtige, og derfor ulovlige at forhandle. Naturligt nok gjorde fotografen alt for at skjule sin identitet. Politiet måtte nødig spore de "utugtige" fotografier tilbage til højskolen i Vestbirk, hvor Mary optog årets skolefotografier. Desuden var hun i familie med forstanderen. For næsten 4 år siden begyndte Andrew Daneman at efterspore hendes dobbeltliv. På aftenens møde skal vi høre om dette detektivarbejde for at afsløre hendes virkelige identitet - om det er lykkedes skal ikke afsløres her. En serie af Marys smukke damebilleder vil blive forevist på storskærm.

Torsdag den 18. marts.

Direktør Poul Westheimer turde, hvad andre var skeptiske over for - importere kameraer fra Japan i slutningen af 1950'erne. MINOLTA og CANON hed apparaterne, hvorom der i dag står stor respekt. Kom og hør en spændende livshistorie, fortalt af en mand, som "tør hvor andre tier". Fra Danmarks Fotomuseum i Herning har vi lånt en 16 mm film, som levendegør det talte ord. Vi afslutter med lidt "skrot", som sælges uden limitpris.

Efterlysning

Til brug for fotohistorisk beskrivelse af amatørfotografens vilkår i Danmark fra den tidligste tid - frem til 1960-erne efterlyses fotografier, dokumenter samt beskrivelser af tiden.

Skriftlig eller telefonisk henvendelse til Flemming Berendt, Teglgårdsvej 308, 3050 Humlebæk. Telefon 42 19 22 99. Dansk Fotohistorisk Selskab i samarbejde med Danmarks Fotomuseum.

Nye medlemmer

Eva Klerck Gange
Kyrresvåg 26
1320 Stabekk
Norge.

Alex Skytte
Lavhedevej 21
7500 Holstebro.

Jens Ole Jepsen
Brandkærsvej 82.2.tv.
6000 Kolding.

Torben Schlüter
Rødehusvej 15
2990 Nivå.

Lars Hansen
Christinehofs Slot
270-44 Brøsarup
Sverige.

Peter Vesterby Laursen
Henrik Ibsensvej 45.1.
1813 Frederiksberg C.

Peter Elmholt
Vardegade 17.st.tv.
2100 København Ø.

Dalum Ungdomsskole
Bergendals Alle 25
5250 Odense SV.

Klaus Jørgensen
Lindebo 23
2630 Tåstrup.

Velkommen!

GENERALFORSAMLING OG LANDSMØDE.
Lørdag den 24. april 1993.

COLOR FOTO

Color Foto Frederiksberg

Color Foto Lyngby

Color Foto Espergærde

Color Foto Engrosafdeling

Godthabsvej 32

Hovedgaden 47

Espergærde Centret

Hovedgaden 12

HERBST & PREUSS FOTO

ØSTERBRUGADE 64 . 2100 KØBENHAVN Ø . TLF. 31 42 71 17.

KAMERASPECIALISTEN

v/ Ib Holsted Larsen

Frederikssundvej 136 - 2700 Brønshøj - 31 60 63 17. Giro 552 84 37

Polaroid.

The Total Imaging Company

Polaroid a.s. Blokken 75, 3460 Birkerød, Tlf. 42817500

Platan Foto

FOTO-SLARAFFENLAND

VESTERBROGADE 179

Telefon 31 21 44 76 - Telefax 31 31 14 16

Åbent: ma.-to 9-1730, fr 9-19, lø 9-13
50% RABAT PÅ FOTOARBEJDE - POSTORDRE

qabs

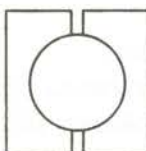
Professionel
Fotolaboratorium

Fabriksvej 7 DK-6270 Tønder

Telefon 74 72 32 11

NJAL FOTO

NJALSGADE 22 - 2300 KBH. S. - 31 54 55 90.

KODAK & H-COLOR

DE FORENEDE FOTOLABORATORIER A/S

DANSK MUSEUMSTJENESTE

Istandsættelse af Ancient Fotografi, Daguerreotypier og Grafik for Arkiv, Forskning og Udstillinger, m.m.

RØDKÆLKEVEJ 118. DK 2600. Tlf. 42 45 65 85.

Christianshavns

FOTO

artikler TORVEGADE 55

Telefon: 31 57 78 71.

brugt foto
købes -
køb - salg -
bytte

FILM fremkaldes
og kopieres

Apparater fra tiden

FAG-FOTO

Frh. Allé 29

KØB-SALG-BYTTE
31 22 44 91

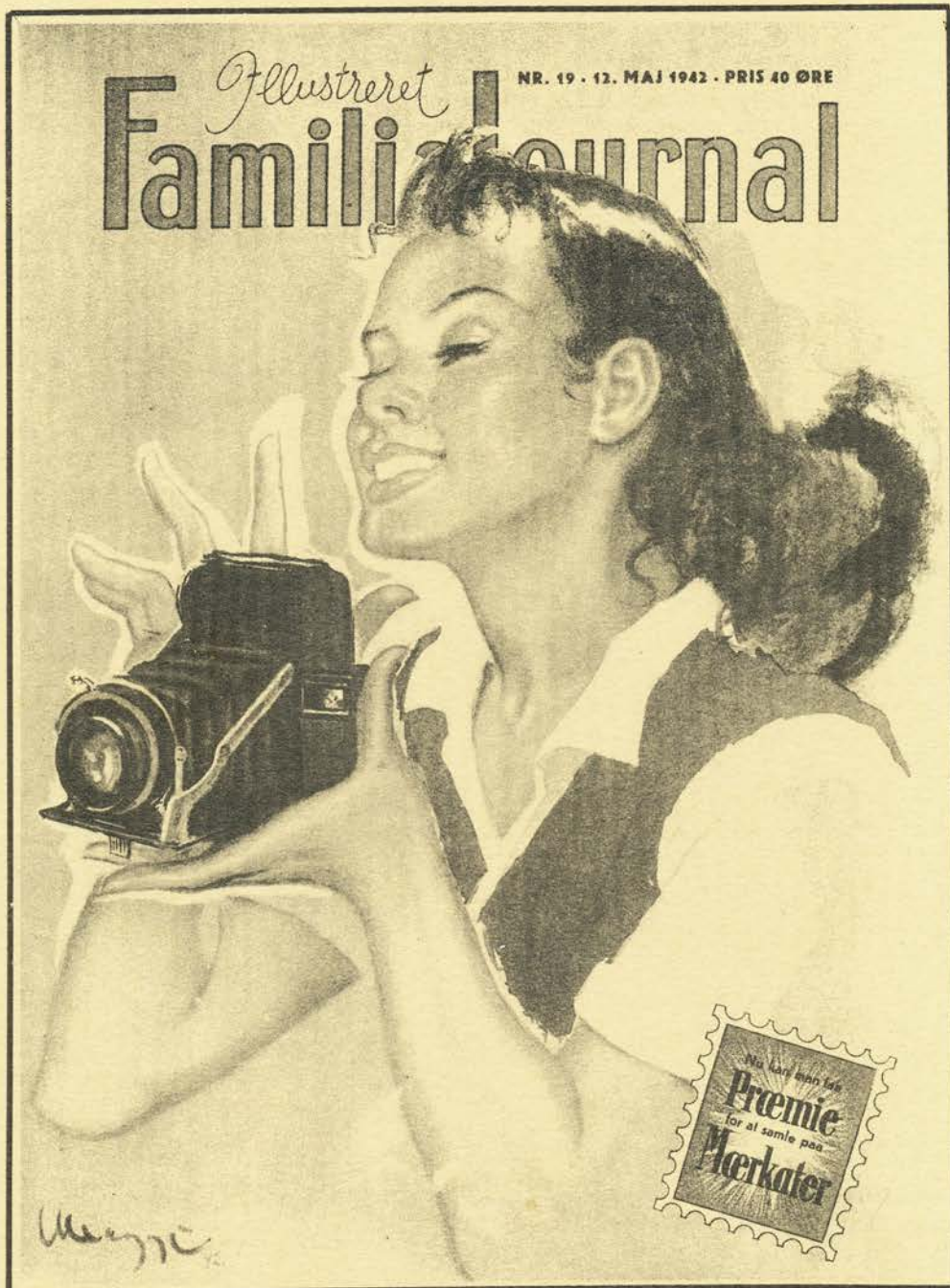
- Redaktion:** Objektiv udsendes i april, september og december.
Gamle numre kan købes.
Henvendelse: **Flemming Berendt.**
- Økonomi:** Kontingent: 200,-.
Periode: 1. januar til 31. december.
Girokort udsendes sammen med september-nummer.
Betalingsfrist: 1. november.
Herefter ophører levering af Objektiv.
DFS's gironummer: 1 50 64 47.
Henvendelse: **Niels-Ove Rolighed.**
- Adresseændring:** Ca. hvert andet år udsendes en opdateret medlemsliste.
Indholdsfortegnelse over alle numre af Objektiv kan rekvireres.
Henvendelse: **Niels-Ove Rolighed.**
- Formidlingssalg:** Tilmelding af fotografika senest 1. marts og 1. november.
Medlemsskab af DFS er obligatorisk for at kunne deltage i køb og salg.
Sælger og køber betaler hver 10% i salær til DFS. Skriftligt bud fremsendes til formidlingssalgslederen.
Formidlingssalg afholdes på generalforsamlingen i april og på decembermødet.
Derudover loppemarked i april og september.
Henvendelse: **Niels Resdahl-Jensen.**
- Møder:** 3. torsdag i måneden kl. 19.30 i sæsonen i:
Østerbro Medborgerhus
Århusgade 103, København Ø.
31 38 12 94.
- Bestyrelse:**
Formand Niels Resdahl-Jensen Rygårds Allé 33A 2900 Hellerup 31 62 09 62	Næstformand Tune Laug Vanløse Allé 80 2720 Vanløse 31 79 07 15
Redaktør Flemming Berendt Teglgårdsvej 308 3050 Humlebæk 42 19 22 99	Kasserer Niels-Ove Rolighed Terpetvej 585 9830 Taars 98 96 15 41
Kontakten Svenn Hugo Poulsvej 1 4040 Jyllinge 46 73 27 44	Vest for Storebælt Kaj Kempel Overager 10 7120 Vejle Øst 75 81 45 11
- Æresmedlemmer:** Flemming Anholm
Sigfred Løvstad

Redaktionen ønsker en glædelig jul og et godt nytår!

ISBN 0107-6329 Denmark.

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af skriftet samt dele deraf er kun tilladt efter skriftlig tilladelse fra Dansk Fotohistorisk Selskab. No part of this publication may be reproduced in any form without prior permission in writing from the Copyright holder. Copyright D.F.S. All rights reserved under international Copyright Convention.

Samling: Henning Thestrup Nielsen.

Med venlig hilsen
PHOTOGRAFICA

Skindergade 41 · Tlf. 01 - 12 62 52